

**Innvandrerens møte med nordmenn-
en undersøkelse om sosial integrering av latinamerikanere i
Norge**

Carolina del Carmen Maza Villarroel

Masteroppgave i sosialt arbeid

Trondheim, Oktober 2013

NTNU

Institutt for sosialt arbeid og helsevitenskap

Fakultet for samfunnsvitenskap og teknologiledelse

Forord

Først og fremst vil jeg takke familien Villarroel Maza for styrke og oppmuntring til å gjøre ferdig denne masteroppgaven.

Videre vil jeg takke de sju informantene som tok seg tid til å delta i undersøkelsen. Takk for at dere stilte opp til intervjusamtaler, og delte deres erfaringer, uten dere ville ikke denne oppgaven ha vært mulig.

Jeg vil også takke min tålmodige og snille veileder Marko Valenta, som hjalp meg gjennom arbeidet med oppgaven. Takk til konstruktive tilbakemeldinger og gode råd, jeg kunne ikke ha hatt en bedre veileder.

Jeg vil også gi en spesiell takk til Solveig som så over oppgaven og korrekturleste den for meg i sluttspurten. Jeg vil også takke mine venner som heiet på meg gjennom hele prosessen

Tusen takk

Oktober, 2013

Carolina Villarroel

Innholdsfortegnelse

Sammendrag.....	9
Summary.....	11
DEL I.....	13
Kapittel 1. Innledning.....	13
1.1 Begrepsdefinisjoner	16
Kapittel 2. Bakgrunn og relevant tidligere forskning	19
2.1 Bakgrunnsinformasjon om Latinamerikanere.....	19
2.2 Latinamerikanere i Norge	20
2.3 Forskning om sosial integrering av innvandrere i det norske samfunnet	22
Kapittel 3. Relevant teori og begreper.....	27
3.1 Symbolsk interaksjonisme som perspektiv	27
3.2 Relevante begreper.....	30
3.2.1 Evne til å bruke og reagere på symboler	31
3.2.2 Definisjonen av situasjonen	33
3.2.3 Sosial interaksjon	34
3.2.4 Identitet.....	36
3.2.5 Kultur	37
3.2.6 Kulturell tilhørighet.....	38
3.2.7 Stigma.....	40
Kapittel 4. Metode	43
4.1 Kvalitativ forskningsmetode.....	43
4.2 Det kvalitative forskningsintervju.....	44
4.3 Refleksjoner rundt valg av metode	46
4.4 Utvelgingsprosedyrer og presentasjon av informantene.....	46
4.5 Analyse av intervjudata.....	48
4.6 Min insiderrolle.....	50
4.7 Etske betraktninger	51
4.8 Oppgavens validitet og reliabilitet.....	53
Del II: Empiri	55
Kapittel 5. Oppfatninger av samhandlinger med nordmenn	57
5.1 Oppfatninger av samhandlinger med nordmenn og Norge.....	57
5.2 Oppfatninger av avvisning i samhandling med nordmenn	59
5.3 Språk, samhandlingskoder og selvpresentasjon i samhandling med nordmenn	62
5.4 Språk og selvpresentasjon.....	67
5.5 Oppfatninger av samhandlingene med deres landsmenn.....	69

5.6 Oppsummering.....	71
Kapittel 6 Sosiale relasjoner og sosial integrering.....	73
6.1 Sosial integrering	73
6.2 Venner, familie og fritid	76
6.3 Samvær med nordmenn og latinamerikanere	80
6.4 Oppsummering.....	84
Kapittel 7 Tilhørighet, sosial integrering og identiteter	87
7.1 Tilhørighet.....	87
7.2 Det latinamerikanske miljøet og kulturell tilhørighet	89
7.3 Tilhørighet, kulturelt avstand og nære relasjoner med nordmenn	90
7.4 Mellom segregering, integrering og assimilering	93
7.5 Identitet	96
7.6 Oppsummering.....	98
Konklusjon	101
Litteraturliste	105
Vedlegg.....	113

Sammendrag

Formålet med denne studien er å undersøke hvordan innvandrere som har bodd noen år i Norge, opplever sosial integrering i hverdagen. Undersøkelsen viser til deres erfaringer knyttet til interaksjoner med nordmenn og andre, samt hvordan språk, kultur, identitet og tilhørighet er sentrale faktorer for hvordan informantene opplever deres sosiale integrering i Norge. Et godt sosialt nettverk sees som en levekårsressurs (Djuve og Hagen, 1995), det vil si at det å ha stabile, mellommenneskelige relasjoner, sosial tilknytning og tilhørighet er av vesentlig betydning for menneskets tilværelse og livssituasjon. Jeg er interessert i å se nærmere på utfordringene innvandrere kan oppleve i samhandling med andre. Undersøkelsen baserer seg på kvalitative intervjuer med 7 informanter med latinamerikansk bakgrunn. Denne undersøkelsen tar utgangspunkt i informantenes erfaringer og deres beskrivelser av hvordan de opplever deres møte med nordmenn.

Resultatene viser at informantene som føler seg tryggest i norsk språk og føler kulturell tilhørighet til begge kulturer er best sosialt integrert. Mens de som mangler trygghet i norsk språk og er mer knyttet til egen kultur, opplever begrensninger og utfordringer knyttet til å bli kjent med nordmenn. Det uttrykkes likevel av mesteparten av informantene et ønske om å ha mer kontakt med nordmenn, da de opplever at slik kontakt blant annet er viktig for å føle tilhørighet. Men nettopp språkbarrierer, ulik forståelse av kultur og få kontaktpunkter med nordmenn på fritiden, fremstår som sentrale begrensninger for dette. For noen av informantene blir deres behov for sosiale relasjoner dekket hovedsakelig av personer som kommer fra samme bakgrunn, og disse relasjonene fremstår som sentrale for deres trivsel og hverdag i Norge. Ved å gå nærmere inn på den individuelle opplevelsen av hvordan informantene erfarer sosiale relasjoner med nordmenn, kan resultatene fra denne undersøkelsen bidra til å gi et nærmere bilde eller forståelse av hvilke utfordringer enkelte innvandrere kan oppleve i møte med nordmenn.

Summary

The purpose of this study is to examine how immigrants who have lived relatively few years in Norway, experience social integration in everyday life. The study refers to their experiences of interactions with Norwegians and others, as well as how language, culture, identity and feelings belonging are key factors for how the informants' experience their social integration in Norway. A good social network is seen as a living resource (Djuve and Hagen, 1995), which means that having stable interpersonal relationships, social affiliation and feelings of belonging is essential for human existence and life situation. I am interested in finding out about the challenges they experience in interaction with others. The study is based on qualitative interviews with seven informants of Hispanic origin. This study is therefore based on the informants' experiences and their descriptions of how they perceive their encounter with the Norwegians.

The results shows that the informants who feel safest in the language and have a cultural feeling of belonging to both cultures are best integrated social. While the people who feel insecure in the language and more connected to their own culture experience limitations and challenges to get to know Norwegians. It is nevertheless expressed by most of the informants a desire to have more contact with Norwegians, as they feel that such contact is also important to feel a sense of belonging and that they fit in. But precisely language barriers, different understandings of culture and few points of contact with Norwegians in their spare time, appears as central constraints for this. For some of the informants, their need for social relationships is covered mainly by people who come from the same background, and these relationships appear to be central to their well-being and everyday life in Norway. By going into details on the individual experiences of how informants experience social relationships with the Norwegians, the results from this study can help to provide a detailed picture or understanding of the challenges some immigrants may experience in the encounter with Norwegians.

DEL I

Kapittel 1. Innledning

Hovedtemaet for denne studien er sosial integrering av innvandrere. Jeg har valgt å se nærmere på den sosiale integrering av innvandrere som har bodd i Norge i flere år og som kom til Norge som barn eller som unge voksne. Innvandrere som kommer til Norge kan oppleve kulturelt tap og tap av sosiale nettverk. De kommer til et land der mye er nytt og mange kan oppleve at de må starte livet sitt på nytt. De første årene går ut på å lære seg nye ting ved det norske samfunnet; som språk, kultur og system. Mange kan i de første årene ha følelser av ensomhet og av ikke-tilhørighet. Dette kan være på grunn av lite nettverk, språkvansker og mangel på forståelse av hvordan ting fungerer. Men det finnes også innvandrere som selv etter å ha bodd i Norge i mange år fortsatt kan ha opplevelser av ikke-tilhørighet. De kan også oppleve kulturell avstand og mangel på annerkjennelse fra majoriteten i det daglige sosiale liv. Innen forskning blir det påpekt at sosiale relasjoner og nettverk, er et viktig og sentralt fenomen for innvandrere (Lauglo, 2010, Fekjær, 2006). På den andre siden viser også forskning at mange innvandrere kan oppleve sosial marginalisering og at de færreste integrerer seg sosialt med nordmenn (Djuve og Kavli 2000; Grønseth 2006; Valenta 2008). Jeg vil dermed i denne studien være interessert i å se på innvandreres erfaringer i møte med andre mennesker, og forsøke å få svar på hvordan informantene integrerer seg sosialt i det norske samfunnet.

Ønsket med denne studien er å presentere latinamerikanernes erfaringer i møte med nordmenn og sine egne landsmenn. Jeg er interessert i å vite hvilke utfordringer informantene møter som de knytter til interaksjon og relasjon med andre. Ettersom det knapt eksisterer forskning på latinamerikanernes sosiale integrering vil jeg i denne studien legge frem tidligere forskning om innvandrere generelt. Latinamerikanerne som gruppe er en minoritet som har fått mindre oppmerksomhet enn andre innvandrergupper forskningsmessig, noe som bidrar til å gjøre denne gruppen særlig interessant å fokusere på.

Identitet, kultur og kulturell tilhørighet vil bli fremhevet som viktige begrep for å forstå deres valg av nåværende sosiale relasjoner. Jeg vil jeg legge vekt på den sosiale interaksjonen mellom informantene og nordmenn. Jeg vil se nærmere på deres erfaringer med sosiale relasjoner, om de møter utfordringer og hvordan de forholder seg til disse. For å kunne forstå og forklare hvordan latinamerikanerne opplever å integrere seg sosialt, vil det bli interessant å belyse hva de opplever selv som utfordrende og hva de legger vekt på i sosiale relasjoner med andre. Disse temaene vil bli analysert ved bruk av symbolsk interaksjonistisk teori og relevante begreper (Mead, 2005; Goffmann, 1992; Levin og Frost, 1996; Hewitt, 2007; Charon, 2010)

I denne studien falt det naturlig inn å gjennomføre en kvalitativ undersøkelse, da ønsket var å gå i dybden og analysere innvandreres identiteter og hvordan de fortolker forskjellige samhandlinger og relasjoner. Jeg har intervjuet 7 informanter der 4 er kvinner og 3 menn. Alle informantene er i alderen 30- 40 år, og det er deres erfaringer og beskrivelser som berører deres opplevelser av sosiale relasjoner som danner det empiriske grunnlaget for denne forskningen.

Inspirasjon til denne oppgaven kommer først og fremst fra egen bakgrunn og oppvekst. Jeg har latinamerikansk bakgrunn og har levd mesteparten av livet mitt i Norge. Selv om jeg kom som barn og har bodd lenge i Norge føler jeg fremdeles tilhørighet til min hjemland men på samme tid føler jeg at det er i Norge hjemmet mitt er. Etter å ha bodd i Norge i mange år har jeg selv hatt erfaringer med å ha sosiale relasjoner med nordmenn. Jeg har i forskjellige perioder i mitt liv opplevd sosiale relasjoner med nordmenn ulikt. Hva som har gjort at jeg har erfart dette på forskjellige måter er noe som interesserer meg. Dermed er det på grunn av dette at jeg har en stor interesse for innvandrernes sosiale integrering i Norge.

Den andre årsaken til denne oppgaven har kommet fra mye offentlig oppmerksomhet om innvandreres deltakelse i samfunnet, spørsmål om hvor dårlig eller godt integrert innvandrene er. I politiske og sosiologiske debatter har det vært et større fokus på hvordan innvandrere presterer i arbeidslivet, geografisk segregering og kulturell integrering, mens områder rundt innvandrernes vennskap med nordmenn, deres sosiale liv og deres sosiale integrering har blitt viet liten oppmerksomhet (Valenta, 2008). Ved å ha kjennskap til dette er det av min interesse å finne ut mer om informantenes sosiale relasjoner til nordmenn. Det var slik problemstillingen begynte å ta form.

Min problemstilling er: *Hvilken forbindelse finnes mellom innvandrernes opplevelse av hverdagssamhandlinger og deres sosiale integrasjon og identiteter?*

Denne problemstillingen utforsker jeg med utgangspunkt i disse to spørsmålene:

1. *På hvilken måte opplever latinamerikanske innvandrere samhandlinger med nordmenn og deres landsmenn?*
2. *Hvordan innvirker opplevelser av samhandlingene på innvandrernes sosiale integrasjon, tilhørighet og identiteter?*

Jeg ønsker med denne studien å bidra til å legge frem hvordan latinamerikanere ser på sin identitet, hvordan de oppfatter seg selv, om de balanserer mellom to kulturer (norske og hjemlandets), deres sosiale relasjoner til andre, og samtidig kunne bidra med ny forskning av minoriteter. Som forsker i denne oppgaven har jeg valgt å bruke mine egne ressurser til å finne frem til deres opplevelse av sosial integrasjon, og i tillegg stille spørsmål om deres status som integrert minoritetsgruppe. Jeg vil kanskje kunne bidra til forskning innen en innvandrergruppe som ikke ofte blir omtalt innen forskning, og dermed kunne gi et bilde av hvordan de integrerer seg sosialt i dagliglivet. Nyansert forskning er av viktighet ettersom man har behov for å få mer kunnskap om sosial integrering i ulike innvandrergupper. Dermed vil jeg med denne masteroppgave forske på latinamerikanere som jeg selv har kunnskap om, og bidra med en kvalitativ forskning om denne gruppen som det er behov for.

Denne oppgaven er inndelt i flere kapitler. Videre i kapittel 2 vil det teoretiske grunnlaget for oppgaven bli presentert. Teorikapittelet bygger på symbolsk interaksjonistisk perspektiv samt begreper som skal hjelpe oss å kunne forstå informantenes opplevelser av deres sosiale integrering. I det tredje kapittelet viser jeg til det metodiske grunnlaget for studien. Her viser jeg til fremgangsmåter jeg har valgt for studien, hvordan studien ble gjennomført, og hvordan datamaterialet ble til. Videre i neste kapittel vil hovedfunnene bli analysert opp i mot de teoriene jeg presenterer i kapittel to. Til slutt vil siste kapittel bestå av en oppsummering av hovedpunktene i undersøkelsen samt en helhetlig konklusjon på oppgaven

1.1 Begrepsdefinisjoner

Noen av de begrepene som blir brukt i oppgaven kan ha mange definisjoner, og kan tolkes på forskjellige måter. Derfor ønsker jeg å definere og forklare noen av de begrepene som kommer frem i oppgaven. På denne måten forsøker jeg å gi et bilde på hva jeg mener med begrepene i oppgaven og unngå misforståelser.

Begrepet innvandrere har hatt flere ulike definisjoner gjennom årene. Fram til 1993 ble innvandrere definert ut ifra kategoriene «utenlandske statsborgere» og «personer født i utlandet» (NOU: 2000). I 1995 gikk Statistisk Sentralbyrås definisjon ut på at en innvandrer var en person som enten var født i utlandet av to utenlandske foreldre, eller som er født i Norge av foreldre som begge er født i utlandet. Samtidig kan folk som verken er interessert i juss eller statistikk ha en annen definisjon, nemlig at en innvandrer er en person som man kan se er av ikke norsk opprinnelse (Djuve og Hagen, 1995). Det finnes et mangfold av definisjoner og avgrensninger som brukes om begrepet innvandrer. Jeg velger i min oppgave å bruke den nåværende definisjonen fra Statistisk Sentralbyrå som går ut på at innvandrere er personer som er født i utlandet av to utenlandske foreldre og som på et tidspunkt har innvandret til Norge (SSB, 2008).

Integrering er et begrep som kan ha en høyest individuell betydning for hver enkelt ut i fra hva en legger i det å være integrert. På samme tid finnes det også offentlige standarder for hva det vil si å være integrert i et samfunn. Ulike teoretikere gir ulike vinklinger på hva som er integrering og hvilke handlinger, oppfatninger og verdier som ligger i det å være vellykket integrert. NOU's rapport fra 2011 deler begrepet i 4 ulike former for integrering; økonomisk, politisk, sosial og kulturell integrering (NOU, 2011). De mener at det er resultatene, altså hva som oppnås langs disse dimensjonene, som avgjør hvor vellykket integreringen er. Brochmann (2002) derimot ser integrering som en menneskelig prosess som handler om hvordan sosialisering, gjennom normer og forventningsdannelse, bidrar til å skape sosialt samhold og stabilitet i samfunnet. Integrasjon som prosess innebærer læring av og tilpasning til samfunnets verdigrunnlag, prosesser som knytter individet til samfunnet og skaper tilhørighet og lojalitet (Brochmann, 2002).

Det finnes ulike syn på hva man mener med sosial integrasjon, det finnes også mange forskjeller på hvordan man kan fortolke det man ser som sosial integrasjon. Man kan skille mellom hva slags enheter man fokuserer på, hvilket sosialt nivå en befinner seg på og man kan skille mellom ulike karakteristikk ved de sosiale relasjonene som binder enhetene sammen. Korsnes m.fl. (1997) definerer sosial integrasjon som en prosess som fører til at ulike sosiale enheter (individer, grupper, kulturer, nasjoner) forenes (Korsnes, Andersen og Brante, 1997). Mens i NOUs rapport (2011) defineres sosial integrering som noe som handler om deltakelse i sivilsamfunnet, i sosiale nettverk og i sosiale relasjoner. Oppsummert kan man da si at sosial integrering handler om hvordan sosiale enheter henger sammen og utgjør en form for helhet og/eller enhet, samt deres deltakelse i relasjoner til andre mennesker. I min oppgave vil sosial integrasjon handle om de sosiale relasjonene informantene har til andre og deres sosiale nettverk. Jeg vil med dette finne ut om de tar del i nettverk og i relasjoner med andre mennesker, altså om de er sosialt integrerte, om de er del av en enhet. Ved å være sosialt integrert i et samfunn eller gruppe får man mulighet til å oppleve tette og nære felleskap som gir mening og retning, som tilbyr trøst, trygghet og beskyttelse, og der gjensidig sterke sosiale relasjoner lojalt og solidarisk støtter opp under hverandre. Det betyr at man inngår dermed i en sosial gruppe der man kan fremstå som den man er i sin helhet uten å måtte forstille seg. Det å være sosialt integrert i en gruppe, gir en følelse av tilhørighet og deltakelse i utformingen av ens hverdag, som er grunnleggende for hver enkelt. Sosial integrasjon knytter grupper og enkeltindivider sammen i et samfunnsmessig hele (NOU:1995).

Kapittel 2. Bakgrunn og relevant tidligere forskning

I dette kapitlet kommer jeg først til å gi en kort presentasjon av Latin- Amerika og latinamerikanere som gruppe, deretter viser jeg til en del tilgjengelig forskning som finnes innen denne bestemte gruppen. Avslutningsvis i dette kapitlet velger jeg å vise til noe av den relevante forskning som finnes innen sosial integrering av innvandrere i Norge

2.1 Bakgrunnsinformasjon om Latinamerikanere

Latin- Amerika omfatter alle land i Sør- og Mellom- Amerika samt de vest- indiske øyer. Navnet Latin- Amerika er satt fordi det er den delen av Amerika der innbyggere snakker nettopp språk utledet av latinsk (Fuglestad, 2006).

Latin-Amerika, geografisk, består av territoriene til landene fra Mexico gjennom Sentral- Amerika og i hele Karibia til Chile og Argentina i Sør-Amerika. De fleste land i denne delen av kontinentet deler en rekke felles elementer, som for eksempel språk, som har røtter fra latin. De har også mye til felles når det gjelder historie, vaner/ skikker, religion, tradisjoner og mat. Men hver nasjon har også sine egenskaper, det vil si at det finnes både samhold og mangfold mellom latinamerikanere (Mico, Pupo og Velasquez, 2006).

Verdier relatert til integritet og høflighet er svært verdsatt av latinamerikanere og gjenspeiler viktigheten av sosiale relasjoner i kulturen. Kollektivism er sentral i Latin- Amerika. Familien spiller en viktig rolle, og det å ha en et godt nettverk er sett som fundamentalt for å kunne fungere. Den positive verdivurderingen av familien (et fenomen også kalt «familismo» i Latin- Amerika) er typisk for den latinamerikanske kollektivism. Familismo forsterker den gjensidige avhengighets relasjoner, da det involverer en sterk identifikasjon av lojalitet, gjensidighet og solidaritet. Familismo manifesteres i nære relasjoner og i involvering med sine medlemmer av storfamilien og nære venner som også gis status som en del av familien (Zubieta, m.fl., 1998)

Latinamerikaneres atferd er preget av større fysisk nærhet, nær kontakt, taktil/touch kontakt og en større grad av gester i forhold til individualistiske kulturer i Europa. I tillegg til betydningen av gester, er mønstre for kommunikasjon viktig i Latin- Amerika. Måten en kommuniserer er høyt verdsatt, så vel som innholdet. Man uttrykker ikke hva man mener, men hva den andre forventer. Verbal interaksjon er svært avhengig av konteksten; det gjøres ikke klart for alt innholdet i kommunikasjonen; det ventes at den andre utleder det fra konteksten og paralingvistiske og nonverbal signaler, samtidig som at den andre kan lese mellom linjene ((Paez, Gonzalez og Aguilera, 1996) i Zubieta, m.fl.,1998). Man kan anta at latinamerikanere kan ha andre mønstre for kommunikasjon eller samhandlingskoder enn hva som er allmenn i Norge. Dette kan dermed føre til utfordringer i samhandling med nordmenn. Med utgangspunkt i dette vil det bli interessant å se om dette er noe som kommer frem av informantene i undersøkelsen.

2.2 Latinamerikanere i Norge

Samlet finnes 21486 innvandrere og norskfødte med innvandrerforeldre med latinamerikansk bakgrunn i Norge (SSB, 2012). I statistikk og rapporter som er utgitt innen temaet integrering blir chilenerne ofte nevnt. Dette kan ha med at de fleste innvandrere med latinamerikansk bakgrunn som bor i Norge er fra Chile. Latinamerikanere blir sjeldent nevnt som en samlet innvandrergruppe. Men det finnes unntak (Hirsch, 2010; Daugstad, 2008; Blom, 2002; Nerlands, 2008). Nerlands (2008) rapport om ikke- vestlige innvandreres forhold til arbeidsmarkedet, utdanning og velferdsordninger, viser til alle verdensdelene, og disse blir presentert som egne kategorier. I rapporten får vi et bilde av hvordan den latinamerikanske gruppen greier seg sammenliknet med andre verdensdeler innen de bestemte temaer. Ut i fra funn gjort i Nerlands (2008) undersøkelse kan vi se at latinamerikanere gjør det bra i arbeidsmarkedet, i utdanning og at det er en lav andel personer under velferdsordninger i forhold til andre kategorier (Nerland, 2008). Disse funn gir oss et bilde av hvor integrerte latinamerikanere er i det norske samfunnet, men det gir oss ikke noe bilde av latinamerikaneres sosiale integrasjon, det gjør heller ikke de andre nevnte forfattere(Hirsch, 2010; Daugstad, 2008; Blom, 2002) som bruker Sør- og Mellom-Amerika som en kategori i forskning.

Latin- Amerika faller ofte, i statistisk sammenheng, inn i en felles kategori av ikke- vestlige innvandrere. Dette kan være gjort på grunn av at gruppene ikke skal inneholde for få personer, men en annen viktig årsak til disse grupperinger kan være for å få en klarere oversikt over hovedgruppene, altså vestlige og ikke- vestlige innvandrere, da det kan tyde på at det er her i følge Villund (2008) at man kan se større variasjoner mellom gruppene enn blant andre landgrupper (Villund, 2008). Men det å kategorisere innvandrere i slike grupper kan medføre til at man setter alle ikke- vestlige innvandrere i samme bås og dermed vil man ikke kunne se forskjeller innen ikke- vestlige innvandrere.

Innvandrere er hver for seg ulike i den forstand at de har ulik landbakgrunn, snakker ulike språk, har ulike kulturer og tilhører ulike religioner. Dermed kan man imidlertid anta at latinamerikanere dermed også kan skille seg ut i fra den samlede kategorien «ikke- vestlige» innvandrere. På samme tid kan det også finnes flere kulturelle likheter med det europeiske og det norske samfunnet om vi sammenligner med andre land i kategorien «ikke – vestlige» innvandrere. Dette på grunn av den spanske og portugisisk erobring av det vi kaller i dag Latin- Amerika (Fuglestad, 2006).

I følge informantene i min undersøkelse har latinamerikanere i Norge et godt miljø. På grunn av det samme språket og kulturelle likheter fører dette til at de lever hånd i hånd, samtidig som at de er opptatt av å integrere seg, samt inkludere andre i det latinske miljøet. Selv om latinerne representerer en eksotisk kultur er den i aller høyeste grad mer vestlig, samt at det norske systemet ikke er så ulikt deres egne, noe som gjør det kanskje lettere å integrere seg i samfunnet. I tillegg til dette har de fleste latinamerikanere også lenger botid i Norge enn mange andre innvandrere (Hirsch, 2010), men det det finnes også latinamerikanere med kortere botid i Norge, dette på grunn av en økning av flerkulturell ekteskap og kjærlighetsrelasjoner i Norge (Statistisk sentralbyrå, 2003; 2004), som igjen har medført til at det har blitt en voksende gruppe latinamerikanere bosatt i Norge. Det vil være interessant å se litt nærmere på innvandrere med latinamerikansk bakgrunn da det finnes lite spesifikk informasjon om dem.

2.3 Forskning om sosial integrering av innvandrere i det norske samfunnet

Mye av litteraturen og forskning innen innvandrernes integrering har hatt fokus på integrering i det norske samfunnet gjennom arbeidsliv og utdanning (se for eksempel Birkelund og Mastekaasa, 2009; Lødding, 2003; Valenta og Berg, 2009; Djuve, 1999; Mahendran, 2011; Bore, Djuve og Tronstad, 2013). Mens studier om sosial integrering av innvandrere som hovedtema har det vært mindre av i Norge. Temaet om sosiale relasjoner til nordmenn kan dukke opp i forskning men det har få ganger vært hovedtemaet for studier. I den siste tiden har det vært et større fokus på den sosiale integreringen av innvandrere i Norge, dette kan være for at man etter hvert har kunnet se hvor viktig sosial kapital er for integrering av innvandrere på ulike områder.

Som tidligere sagt sees sosiale nettverk blant annet som en levekårsressurs. Det å ha et godt sosialt nettverk med egne landsmenn og nordmenn vil ha betydning for integreringen i det norske samfunnet. En vel etablert innvandregruppe med godt utviklet nettverk kan for eksempel hjelpe nykommere til rette, gi informasjon om det norske samfunnet og introdusere de nye medlemmene til norske venner. For den enkelte innvandrer vil forekomsten av slike etablerte miljøer lette etableringen og dagliglivet i Norge (Djuve og Hagen, 1995).

Det er også anerkjent at det å ha et godt sosialt nettverk hjelper mot sosial isolasjon. Ifølge levekårsundersøkelser er prosenten av den som føler seg ensomme høyere blant innvandrere enn nordmenn. Følelsen av ensomhet blir redusert hvis man lever i samliv, bor sammen med foreldrene, har søsken i Norge, eller har daglig samvær med naboer eller venner. Av positiv betydning er det også at en har en god norsk venn (Blom, 1998). Mennesket har et uttalt behov for tilknytning og tilhørighet (Baumeister og Leary, 1995) i Halvorsen, 1995). Dermed vil det å danne seg et godt sosialt nettverk være av stor betydning for innvandrere.

Sosiale nettverk nevnes også som viktig for å kunne komme inn i arbeidslivet. I 2011 ble det gitt ut en stor nasjonal rapport som tar opp integreringsspørsmålet med tanke på innvandrere og arbeidsliv, her nevnes det at for mange innvandrere utgjør manglende nettverk en barriere for deltakelse i yrkeslivet. Dermed nevnes det at det vil være sentralt å anerkjenne betydningen av

sosiale nettverk og viktigheten av å utvikle tiltak som tar sikte på å utvide innvandreres formelle og uformelle nettverk (NOU, 2011).

Viktigheten av sosiale nettverk har ofte også blitt nevnt av informantene selv i studier gjort gjennom årene. Et eksempel på dette er fra Berit Bergs doktoravhandling (2010) der hennes informanter selv forteller i stor grad om betydningen av vennskap og sosiale relasjoner (Berg, 2010). Noen ganger kan manglende mulighet til å delta i viktige sosiale områder som utdanning, arbeidsmarkedet, kultur- og fritidsaktiviteter svekke muligheten for å etablere støttende sosiale nettverk. Samtidig kan innvandrere også møte barrierer for deltakelse i slike sosiale områder, dette på grunn av diskriminering (på grunn av utseende, nasjonalitet, kjønn osv.) eller stigmatisering. Denne stigmatisering kan gi opphav til skamfølelse hos innvandrere, og til at de dermed velger å trekke seg unna sosiale sammenhenger der de risikerer å føle seg utilpass (Halvorsen, 1995).

Ulike grupper kan også ha ulike ønsker om tilpasninger i samfunnet. For eksempel kan noen innvandrere ha et ønske om stor grad av deltagelse i arbeidsmarkedet, mens samtidig foretrekke å begrense den sosiale kontakten med majoritetsbefolkningen (Djuve, 1999). Det kan finnes ulike grader av innvandrernes deltagelse i forhold til sosiale relasjoner med nordmenn. Ut i fra datamaterialet kan noen innvandrere ha bare sosiale relasjoner med sine egne, andre bare med nordmenn, og andre med begge deler.

For å kunne få et bilde av innvandrernes sosiale relasjoner til nordmenn vil det være viktig å belyse innvandrernes egne opplevelser. Det at man skal fokusere mer på innvandrernes egne erfaringer og synspunkt er blitt tidligere påpekt av forskere. Et eksempel på dette er Anna De Finas (2003) undersøkelse. Hun understreker at det til tross for at det finnes mye litteratur på sosiale og politiske aspekter ved innvandring, finnes det lite informasjon om hvem innvandrerne er, hva de tenker, hva de føler og hvordan de kom, og hvordan de ser seg selv (De Fina, 2003). En annen som understreker viktigheten av å vektlegge innvandrernes egne synspunkter i migrasjonsstudier er Astrid Hamberger, hun sier det slik:

we should do more studies and find out the barriers of integration from the point of view of immigrants themselves (Hamberger, 2009, s19)

På denne måten gir dette oss mulighet til å høre innvandrernes egen stemme. Dermed bør denne studie betraktes som et innblikk i hvordan noen innvandrere opplever sosiale relasjoner til nordmenn ut fra egne erfaringer.

Antagelsen om at sosiale nettverk er av betydning for å bli integrert i et samfunn kan finnes igjen i faglitteraturen (Djuve og Hagen, 1995), men det har på samme tid som tidligere sagt ikke fått stor oppmerksomhet sammenlignet med andre områder (Valenta, 2008). Mesteparten av forskningen som finnes innen temaet integrering er mest konsentrert i innvandreres økonomisk og kulturelle integrering, samtidig som at det også har vært fokus på geografisk segregering. Hvordan innvandrere presterer i arbeidslivet og i utdanning, og integreringen av innvandrere i boligområder er temaer som det finnes mye forskning om. Forskning innen sosial integrasjon har ikke vært et tema som har fått mye oppmerksomhet. Men interessen for dette temaet har blitt større i den siste tiden, både av forskere og politikere. Man har kunnet se hvor viktig sosial kapital og sosiale nettverk er for denne gruppens reetablering i Norge og også for integreringen ((Field, 2003) i Valenta, 2008). Dermed har dette medført til at flere har blitt interessert i å forske på innvandrernes sosiale integrering i Norge (Iversen, 2004; Enget, 2006; Valenta, 2008). De to førstnevnte studiene tar for seg den sosiale integrasjonen av flykninger som kommer til Norge gjennom bruk av flyktningeguiden. Disse studiene går mer inn på hvordan man kan gjøre flyktningeguiden bedre og hvor viktig det er for flykninger å opprette sosiale nettverk i det nye landet.

På den andre siden går Marko Valentas (2008) doktoravhandling litt nærmere på innvandrernes sosiale integrasjon ved å vise til innvandrernes egne erfaringer med andre mennesker, deres interaksjon og relasjoner innenfor sine sosiale nettverk og deres identiteter. Han har i sin studie intervjuet førstegenerasjons innvandrere fra ulike land. Han setter i sin avhandling spørsmål om det er negativt for innvandreres inkludering at de grupperer seg sammen og har sterke bånd til andre personer fra hjemlandet. Han viser hvordan slike relasjoner kan fungere som beskyttelsesstrategi mot utestenging og følelse av manglende tilhørighet til majoritetssamfunnet

(Valenta, 2008). Han viser videre at selv svake relasjoner til etniske nordmenn er av betydning, og at slike bånd kombinert med sterke bånd til personer fra hjemlandet, ikke nødvendigvis er negativt for innvandrernes tilpasning.

Jeg har også lyst til å nevne funn gjort i andre undersøkelser, dette fordi at selv om det ikke har vært mye forskning om innvandrernes sosiale integrering, er det gjort funn i forskning av innvandrere som også kommer til å være relevant for min studie. For eksempel har vi fått et bilde gjennom forskning at mange innvandrere kan oppleve å føle seg kulturelt og sosialt isolert, og diskvalifisert i forhold til majoriteten (Korac, 2003; Dalgard, 1995; Djuve og Hagen, 1995). Samtidig som at forskning viser at dette er særlig tilfelle for innvandrere som er av forskjellige raser, stigmatiserte etniske grupper og personer som er sett av majoriteten som kulturelt fjernt fra egen kultur. Disse innvandrere har sjelden venner blant nordmenn og de møter dem sjelden innenfor rammen av uformell interaksjon og relasjoner (Berg, Svarva og Sollund, 1995; Grønseth, 2006; Djuve og Hagen, 1995). En del studier viser også at mange innvandrere kan oppleve sosial marginalisering (Djuve og Kavli, 2000; Grønseth, 2006; Valenta, 2008). Tidligere forskning viser også at innvandrere som har bodd en lengere periode i vertslandet i mange år har lettere for å oppnå en høyere grad av sosial integrasjon enn de som har levd i vertslandet for en kortere tid (Portes og Zhou, 1993) i Valenta, 2008).

Etter å se gjennom funnene gjort i tidligere forskning kan man se at det er et tema som er viktig for innvandrernes velvære, dermed vil dette være et viktig tema å forske videre på for å bedre å forstå deres situasjon og for å finne ut hva man kan gjøre for å bedre innvandrernes tilværelse.

Med utgangspunkt i tidligere forskning kan man anta at innvandrernes relasjoner med andre kan påvirke innvandrernes hverdag, hvordan de ser på seg selv og deres trivsel generelt.

Man kan anta at hvordan innvandrere opplever hverdagssamhandlingene med andre mennesker vil være viktig for hvordan de ser på seg selv i forhold til andre. Om man ikke klarer å være seg selv eller presentere seg på en måte en selv ønsker i samhandlingene med andre, kan man anta at det vil være enklere å holde seg til personer som man kan føle seg vel med og kan føle tilhørighet til. Oppgaven vil i stor grad ta for seg om det finnes forbindelser mellom innvandrernes opplevelser av hverdagssamhandlingene og deres sosiale integrasjon. Oppgaven er i

stor grad inspirert av Valentas (2008) doktoravhandling. Hans interesse går først og fremst på innvandreneres identiteter og betydninger de fester til interaksjoner og relasjoner innenfor sine sosiale nettverk. Jeg vil til forskjell fokusere mer på samhandlingen. Jeg vil fokusere på informantenes egne opplevelser av samhandlinger med nordmenn og sine egne landsmenn, samt å se nærmere på deres beskrivelser av utfordringer de kan oppleve i møte med nordmenn.

Kapittel 3. Relevant teori og begreper

I dette kapitlet tar jeg for meg teoretiske tilnærminger og begreper som jeg kommer til å benytte meg av i analysen av denne oppgaven. Jeg har valgt symbolsk interaksjonistisk perspektiv for oppgaven i tillegg til at jeg har valgt noen teoretiske begreper som er relevante for oppgaven. Teorien og begreper jeg har valgt i denne studien, vil kunne hjelpe meg med å kunne danne grunnlag for å fremme analysen av empirien. Perspektivet og begrepene vil dermed kunne hjelpe denne studien til å forstå hvordan informantene opplever sosiale relasjoner til andre, og dermed også forklare årsaker til deres valg av sine eksisterende nettverk.

Jeg har valgt å bruke dette perspektivet, først og fremst fordi symbolsk interaksjonisme kan gi meg en forståelse av informantenes egne opplevelser i relasjon med andre mennesker. De teoretiske begrepene som kultur og kulturtilhørighet går nærmere på at vi identifiserer oss med mennesker som har samme bakgrunn som oss. Vi lærer tradisjoner og oppførsel, gjennom mennesker som er nær oss selv. I følge Eriksen (1997) vil den kulturelle likheten danner grunnlaget for vi- følelsen (Eriksen, 1997). Dermed vil det å identifisere seg med andre kunne gi oss en følelse av tilhørighet.

3.1 Symbolsk interaksjonisme som perspektiv

Mennesket i symbolsk interaksjonisme sees som på som kreativ og aktivt handlende. For at mennesket skal kunne mestre og handle i forhold til sine omgivelser, utvikler mennesker ulike redskaper som tenkning, kunnskap, symboler og språk(Levin og Frost,1996).

Symbolsk interaksjonisme kan vanligvis spores tilbake til George Herbert Meads (1863-1931) arbeid. Han var professor i filosofi på University of Chicago. Mye av hans innflytelse i symbolsk interaksjonisme kommer gjennom publiseringen av hans forelesninger og notater fra hans studenter, samt gjennom tolkningen av hans arbeid ved ulike andre sosiologer, spesielt en av hans student, Herbert Blumer (Charon, 2010). Mye innen dette feltet er bygd på hans tanker

omkring denne retningen. For mange synes symbolsk interaksjonisme å være omtrent identisk med Meads tankegang. Hans sees uten tvil som en av de viktigste grunnpilarene innen perspektivet (Levin og Frost, 1996). En annen som har hatt en viktig rolle i perspektivet er Charles Horton Cooley (1864- 1929). Mange mener at han var grunnleggeren for symbolsk interaksjonisme. Særlig har hans arbeid fra 1902/1922 hatt stor betydning og kan uten tvil sies å være en av hjørnesteinene innen perspektivet symbolsk interaksjonisme. Cooley sammen med Addams innførte termen «sympathetic introspection». Med denne termen mener han at en benytter empati eller medfølelse for å sette seg inn i så mange menneskers verden som mulig. Gjennom det vekker andre mennesker fantasier i vår egen forestillingsverden som minner om deres egne. Når vi setter oss inn i andre menneskers situasjon, ser vi også deres oppfatning og bedømming av oss, noe som former og forandrer vårt selv. Vi ser på et vis på oss selv ved å se på andre. Vi ser da andres bilde av oss som i et speil. Cooley var den som sto bak den teoretiske modellen «the looking glass self» eller speilselvet (ibid). Dette vil si at vi forsøker å sette oss inn i andres situasjon, og med dette se deres oppfattelse og bedømmelse av oss, og våres forestillinger om andres forestillinger om oss former vårt selv. Dette gjør at det foregår en sammenligningsprosess og vår evne til refleksjon- vår evne til å være i dialog med oss selv i forhold til hva vi tror andre mener om oss er noe som kontinuerlig utvikler selvet.

Noe av teorien til Mead er beslektet med Charles H. Cooleys teorier om speiling. Mead sier at menneskene handler i forhold til seg selv og omgivelsene. Han mener at interaksjonen blant mennesker skjer ved hjelp av det han kaller gester, og når en gest gjennom interaksjonen får samme mening for begge aktørene, blir det et spesielt eller et signifikant symbol (ibid). Begrepet gest står sentralt i Meads forklaring av hvordan interaksjon med andre mennesker bidrar til å skape et bevisst selv hos det enkelte individet. En gest kan forstås som en begynnende handling. Mead hevder at en gest har tendens til å fremkalle samme svar hos individet som hos den gesten er rettet mot. Gester som har fått samme mening for ulike individer, kaller Mead for signifikante symboler. Symbolene som vi benytter, gjør at vi ganske lett kan forutsi adferden hos hverandre og hos oss selv. Selvet mener han oppstår ut fra den sosiale interaksjonen. Selvet blir da en foreteelse, et objekt, for seg selv, noe en kan betrakte i billedlig forstand. Mead mener at dette kun kan skje med de spesielle symboler vi kaller språk. Gjennom det kan vi benytte andres meninger eller forestillinger for å se oss selv som en foreteelse eller et objekt. Det er her dette

kan minne om Cooleys resonnementet om speilselvet, men Mead tar en annen vinkling: han benytter det bildet om at en tar andres roller, såkalt «Rolle-taking». (Levin og Frost, 1996).

«Rolle-taking» er når vi plasserer oss i andre sine sko, for å kunne forstå den andres oppførsel fra den andres standpunkt. Når man tar andres roller, gjør man det ikke gjennom å vedta eller spille den andres rolle, men en heller forestiller seg den rollen, hvordan situasjonen ser ut fra dens standpunkt, hvordan man ser ut for den andre, og hva den andre forventer av en (Hewitt, 2007).

Gjennom Cooleys «sympathetic introspection» og Meads «Rolle-taking», kan individet søke å sette seg i den andres situasjon, eller ta den andres rolle, for derigjennom å skape mening og definere situasjonen (Levin og Trost 1996). Med dette mener jeg for eksempel at hvordan en informant tolker eller definerer en situasjon i møte med andre mennesker er avhengig av om individet klarer å sette seg i den andres rolle og med dette har en forståelse av hva det er forventet av ham. Om personene ikke klarer å ha samme forståelse for en situasjon vil ikke samhandlingen dem i mellom være vellykket. Personen i min undersøkelse kan ha en annen forståelse av en situasjon enn nordmenn, dette på grunn av en annen bakgrunn og mangel på kulturelle koder.

Herbert Blumer(1900-1987) som tidligere nevnt var student av Mead og var den første som brukte begrepet symbolsk interaksjonisme i 1937 (Roberts, 2006). Gjennom særlig å bygge videre på Meads ideer viser Blumer (1969) til tre viktige grunnpilærer i symbolsk interaksjonisme:

- Samhandling består av mennesker som hver og en har et selv
- Den individuelle adferden er en sammensatt foreteelse og ikke bare en respons eller reaksjon
- Gruppeadferd eller kollektiv adferd består av individuell adferd sammenkoblet i en prosess der individene tolker og blir klar over hverandres handlinger

Her viser Blumer at menneskene helt enkelt ikke reagerer på andres menneskers adferd, men reagerer på vår fortolkning eller oppfatning av deres adferd. Menneskelig interaksjon skjer da gjennom symboler, gjennom tolkning og oppfatning, og gjennom å tilskrive andre menneskers adferd en gitt mening (Levin og Frost, 1996).

Levin og Trost viser til at vår selvoppfatning er sterkt knyttet til resultatet av interaksjon og erfaringer, og da spesielt de erfaringer den enkelte gjør seg i sosiale sammenhenger. Oppfatningen av virkeligheten blir ikke bare vår virkelighet, men vil også bli bestemmende for vår atferd (ibid). Det vil si at hvordan vi oppfatter oss i en situasjon vil bli avgjørende for hvordan vi kommer til å oppføre oss i en situasjon. Det vil være en prosess som skjer like mye ubevisst som bevisst. Blumer og Mead sitt anvendte refleksivitetsbegrep kan i denne sammenheng gi oss innsikt i den enkelte sin opplevelse av situasjonen. Sentralt er her forståelsen av at mennesket gjennomtenker sine handlinger og vurderer dem. Vurderingene vil derimot alltid være avhengig av den enkelte sin selvoppfattelse.

I oppgaven vil symbolsk interaksjonisme brukes for å forklare og forstå de situasjoner eller hverdagssamhandlingene informantene beskriver. Det teoretiske perspektivet og begrepene vil bidra til å forstå informantenes opplevelser av samhandling med andre. For eksempel kan man anta at innvandrere vil kunne ta dens andres rolle for å kunne forstille seg hvordan andre ser dem, og ut i fra dette gi en respons. Samtidig vil det være viktig at man har en god forståelse av majoritetens koder. Mine informanter i undersøkelsen er personer som har bodd i Norge en stund, dermed kan man anta at de har kunnskap om de norske samhandlingskodene. Men det trenger ikke å bety at de trives når de må forholde seg til dem. Det vil være interessant å se nærmere på hvordan informantene opplever at majoriteten ser dem og om dette har noe med deres valg av nettverk.

3.2 Relevante begreper

Jeg vil først gå nærmere på noen begreper som oppfattes som viktige innen symbolsk interaksjonisme, disse er: evnen til å reagere på symboler, definisjonen av situasjonen, sosial interaksjon, vektlegging av aktivitet (ibid). Symbolsk interaksjonisme vil være det viktigste

verktøyet i oppgaven. Likevel vil funnene støttes opp av relevante begreper som kultur, kulturell tilhørighet, identitet og stigma.

3.2.1 Evne til å bruke og reagere på symboler

Ord er nok de vanligste og mest åpenbare symbolene vi forholder oss til.

«Human language constitutes the most important and powerful set of symbols we can identify»
(Hewitt, 2007, s.38).

Vi lærer oss ord litt etter litt, og disse ord får etterhvert en mening for oss. Det er først når ordene får en mening for oss at de blir symboler. Men det er ikke tilstrekkelig at de har mening bare for oss, de bør også ha samme mening for andre i våre nærmeste omgivelser. Det er først når vi mener det samme med ordene at de blir symboler. Et ords betydning er avhengig av situasjonen; uten en definisjon av situasjonen er ordet eller termen ikke et symbol (Levin og Trost, 1996). Ifølge Mead skal symbolene i tillegg til å være meningsfulle, også være signifikante, ellers er de ikke symboler. Med dette mente han at både senderen og mottakeren må mene omtrent det samme, det hele skal være tilsiktet ikke at "det bare blir sånn" (Levin og Trost, 2005). Men ikke alle symboler er talte og skrevne ord. Symboler kan for eksempel også være gester, håndbevegelser og ansiktsuttrykk. For eksempel kan en strakt langfinger i noen deler av verden ha en vulgær mening for den det er rettet til. På samme vis kan ansiktsuttrykk indikere sinne, redsel, glede og andre typer følelser (Hewitt, 2007).

I relasjoner mellom mennesker vil interaksjon dem i mellom alltid stå sentralt. Hvordan forholdet blir mellom mennesker vil være avhengig av om individene mener omtrent det samme (Levin og Trost, 1996). Dermed kan man anta at det kan oppstå misforståelser i interaksjon mellom innvandrere og nordmenn på grunn av innvandrernes språkmangel og mangel på kunnskap på ulike områder. På grunn av deres språk og bakgrunn kan det oppstå utfordringer i interaksjon. For eksempel kan innvandrere ha vanskeligheter med å forstå ord eller benytte ord/ symboler som kanskje ut fra deres perspektiv er symboler og har en mening, men disse kan for andre virke

ubegripelig. For å kunne få til en vellykket sosial interaksjon må man bruke et språk/ symboler som gir mening (Levin og Trost, 1996).

Den meningen symbolene har for oss vil alltid være avhengig av definisjonen av situasjonen. For å kunne kommunisere med hverandre på en rimelig forståelig måte, bør som nevnt symbolene vi bruker ha noenlunde samme mening. Ifølge Stone vil symbolene aldri kunne ha helt samme mening da vi reagerer på ulik måte og symbolene heller ikke ha samme mening i morgen som de har i dag. (Levin and Trost, 2005). Med utgangspunkt i dette kan man anta at noen latinamerikanske innvandrere kan komme til å møte på utfordringer når de skal kommunisere med nordmenn om de ikke kan forstå hverandre på en riktig måte. Begge parter kan sitte med ulike forståelser av symboler og situasjoner, dermed kan man anta at kommunikasjonen dem i mellom kan bli vanskelig/ utfordrende. Med utgangspunkt i dette kommer jeg til å se nærmere på informantenes erfaringer i samhandling med nordmenn.

Mennesker sosialiseres gjennom symboler- det er på denne måten man deler regler, ideer, og verdier i en gruppe, og på samme tid kommer til å lære deres rolle i relasjoner med alle andre. I følge Charon (2010) vil hver enkelt lære å handle gjennom symboler og dermed ta del i samfunnet gjennom symboler(Charon, 2010). Kultur, som er sentralt i menneskelige samfunn, læres gjennom symboler, og er i seg selv symbolsk. Vi deler ideer, regler, mål, verdier (alle symbolsk), og disse gir oss mulighet til å fortsette å interagere samvirkende med andre.

Forståelsen av symboler har betydning i den sosiale integreringen av innvandrere. For eksempel må personer som er nykommere i en gruppe lære seg gjennom symboler, nye regler innen en allerede etablert gruppe - dette kan skje gjennom skrevne eller talte ord. Og hvis vi ser på gruppens situasjon fra en nykommers standpunkt, vil han eller hun ønske å forstå betydninger knyttet til alle ulike handlinger for å kunne lære umiddelbart felles virkelighet og dermed kunne fungere innenfor gruppen (ibid). Symboler blir da viktige koder som gir felles mening for omgivelsene. Vi trenger slik kunnskap for å få forståelse og for å føle tilhørighet.

3.2.2 Definisjonen av situasjonen

Thomas og Znaniecki (1918-1920) var de som først benyttet termen definisjonen av situasjonen. Noen år etter kom formuleringen:

« *If men define situations as real, they are real in their consequences*» (Thomas og Thomas, 1928 s. 572) i Levin og Frost, 1996, s. 13).

Dette står sentralt i symbolsk interaksjonisme, og dette innebærer at det et menneske oppfatter ikke er bare dets virkelighet, men at det også blir bestemmende for deres atferd (ibid). Dette vil si at situasjonen ikke består bare av personene vi har interaksjon med men også av konteksten og sammenhengen situasjonen befinner seg i. Dette betyr at måten vi velger å forstå og fortolke virkeligheten blir således avgjørende for hvordan vi handler i en situasjon. På den andre siden kan vi også omdefinere situasjonen hele tiden. Med omdefinisjoner får vi muligheten til å endre oppfatning og dermed også atferd (ibid). Både Cooley og sosiologen George Herbert Mead var opptatt av at impulser/ting/objekter blir stimuli først gjennom den mening aktørene tillegger dem i situasjonen. Den mening som tillegges dem blir som nevnt igjen styrende for hvordan vi handler i situasjonen.

Når vi samhandler med andre mennesker behøver vi å ha en forståelse av hva slags anledning det er, og hvilken sektor av vår person vi, og de andre deltagerne, skal spille ut. Ut i fra dette følger vår oppfatning av hva vi trenger å vite om de andre, og hva vi skal gjøre relevant om dem og oss selv. Dette hjelper oss å tolke hva som skjer og retningslinjer for hva som sømmer seg. Ut i fra dette styrer vi vår adferd, og en rekke av forutsetningene for de mer komplekse sider ved samhandling, som for eksempel; humor, hva som er pinlig, lojalitetsvansker, og rolledilemmaer(Barth i Goffman, 1992).

Symbolsk interaksjonisme legger vekt på ansikt-til-ansikt samhandling, hverdagsliv og hvordan aktøren aktivt ”konstruerer” og opprettholder en ordnet og meningsfull sosial verden(Aakvaag, 2008). I all samhandling mellom mennesker skjer endringer i følge måten vi tolker situasjonen vi er i. Dette er med og påvirker vår måte å se oss selv og andre på og hvordan vi handler i

situasjonen. I denne tilnærmingen ser man på individet som både kompetent og fri til å engasjere seg.

Hvordan et menneske definerer eller oppfatter en situasjon bestemmer hvordan personen handler. Vi definerer situasjoner, små eller store og handler på bakgrunn av våre definisjoner av situasjonene. Med utgangspunkt i dette kan man anta at hvordan innvandrere definerer en situasjon er viktig for hvordan de kommer til å handle. For eksempel kan innvandrere ha en ulik definisjon enn nordmenn på hvordan en skal samhandle i en sosial sammenheng. Når innvandrere møter nordmenn kan de ha ulike definisjoner av en bestemt situasjon, dermed vil dette medføre at begge parter kan få vanskeligheter med å forutsi hva den andre forstår eller hva den andre kommer til å gjøre. Dermed kan man anta at ulike tolkninger av en situasjon kan komme til å føre til misforståelser. I den empiriske delen av oppgaven kommer jeg til å utforske hvordan mine informanter opplever ulike situasjonsdefinisjoner og hvordan de mestrer disse. Man kan tenke seg at de vil kunne ha større kontroll over situasjonsdefinisjoner i samhandlinger med sine egne landsmenn enn med nordmenn, noe som kan ha konsekvens for deres valg av nettverk.

3.2.3 Sosial interaksjon

Sosial interaksjon er et fundamentalt begrep i symbolsk interaksjonisme. Å interagere er å samtale- ikke bare ved tale med munnen, men vi kan også interagere gjennom kroppsspråk- altså gjennom kroppens bevegelser Vi interagerer ikke bare med det vi sier, men også gjennom gester, minespill og vår «appearance» (fremtreden) (Levin og Frost, 1996).

For at personer skal engasjere seg og delta i sosiale interaksjoner, må de være i stand til å tolke hverandres handlinger. Individet som engasjerer seg i interaksjon med en annen må kunne tildele mening til handlingene av andre på en slik måte at han eller hun kan handle hensiktsmessig. Individet engasjert i en samtale må kunne tolke – tildele mening til- hva den andre sier slik at han eller hun kan gi et passende svar(Hewitt, 2007).

Erving Goffman(1922- 1982) var opptatt av det som oppstår når to eller flere mennesker står ansikt til ansikt og skal samhandle. Han var opptatt av det sosiale møtet. Goffman i sin bok «The Presentation of self in everyday Life» gir oss et bilde av hvordan mennesker prøver å påvirke andres syn på seg selv. Hans analyse begynner med en enkelt ide om at:

when we interact, we know that what we say and do makes a difference to others, that others indeed figure us out and act towards us accordingly; therefore, we make efforts to give off acts that influence others to think of us in the way that we want; in a real sense, interaction is a stage where we all act out parts that we choose to present to others ((Goffman, 1959b) i Charon, 2010 s. 148).

Med dette menes at vi mennesker tar en aktiv rolle i å vise andre mennesker hvem vi er, og kan komme å kontrollerer våre handlinger for å kunne gi ut det bilde vi selv ønsker av oss selv. Goffmans arbeid viser oss at det å skape identitet er en aktiv forhandlingsprosess mellom hvem andre forteller oss at vi er, og våre gjentatte forsøk på å presentere hvem vi tror vi er til andre. Her viser han hvordan vi mennesker i kontakt med andre personer presenterer oss selv/våre handlinger og forsøker å styre/kontrollere inntrykk andre danner seg av oss. Med dette gir vi det bilde vi ønsker andre skal ha av oss, av hvem vi er(Goffman, 1992).

Med utgangspunkt i Goffman(1992) kan man anta at hvordan innvandrere presenterer seg selv overfor nordmenn og sine landsmenn kan ha et underliggende motiv om å opprettholde et ønsket selvbylde. Videre kan vi anta at innvandreres oppfatninger av sosiale interaksjoner og tilbakemeldinger de får på egen selvpresentasjon i møte med nordmenn og andre mennesker vil innvirke på innvandreres motivasjon til å utvikle vennsksrelasjoner med andre. Hvordan innvandrere føler at de blir oppfattet av andre vil være avgjørende for om de vil komme til å ha mer kontakt, og om hvorvidt de tenker at personen viser interesse for å fortsette kontakten(Valenta, 2009). Samhandlingen med den enkelte personen vil også være avhengig av at man kommer frem til en felles definisjon av hva samhandlingen skal handle om.

3.2.4 Identitet

Identiteter er navn vi kaller oss selv, og identiteter er viktig fordi de veileder våre handlinger (Charon, 2010). Vi presenterer hvem vi er til andre, og andre igjen er i stand til å veilede sine handlinger i henhold til hva de mener er våre identiteter. Vi former våre identiteter gjennom sosial interaksjon. Charon (2010) sier det slik:

Social interaction is the context within which identities are created, recognized, and lost. Everyone in an instance of interaction presents his or her own identities, defines what others are presenting, and forms his or her actions accordingly. (ibid s.144).

Med dette mener Charon at det er gjennom sosiale interaksjoner vi skaper identiteter, og det er også her en mister sine identiteter eller får de anerkjent. Det er gjennom sosial interaksjon en får bekreftet hvordan man ser på seg selv, og om deres identiteter blir godkjent av andre. Mange av våre identiteter blir viktige og noen er følelsesmessig knyttet til oss. Når disse identiteter blir sett ned på av andre på en eller annet måte, kan man bli defensiv og til og med reagere med sinne. Eksempler på dette kan være identiteter innen profesjoner, religion, politikk, kjønn, etnisitet, osv. (ibid). Mennesker kan i noen tilfeller gjennom interaksjon gi uttrykk for negative meninger om identiteter uten å legge merke til at dette kan være sårende for andre som verdsetter den bestemte identiteten. Mange kan også føle at deres identitet blir truet på grunn av andres krav om å forandre seg etter det som er forventet av andre, for eksempel når det gjelder integrering. Charon (2010) skriver at mye av vårt sinne mot andre er på grunn av det andre sier eller gjør som med vilje eller utilsiktet angriper identiteter vi holder kjær. Identiteter er viktig for oss, det er hvem vi tror vi er.

Identitet er primært et spørsmål om å etablere og opprettholde sosial plassering. Situasjoner og deres roller gir en måte for folk å finne seg selv i forhold til hverandre. Identifikasjon med andre er en viktig drivkraft i menneskelig atferd. Det inkluderer følelser av tilhørighet til den andre, felles formål i samspill med dem, og likeverd (Hewitt, 2007). Identifikasjon er forbundet med positive affektive responser til andre og situasjoner. Identifikasjon med andre innebærer at alle deler holdninger, verdier og formål. Vi identifiserer oss med andre som vi oppfatter er lik oss

selv og det vekker positive følelser. Menneskets identiteter bruker vanligvis å innebære positiv respons fra andre, men trenger ikke å gjøre det. Medlemmer av sosialt marginaliserte grupper blir for eksempel ofte behandlet med fiendtlighet av andre. Denne fiendtligheten fra utenforstående kan trolig styrke eller undergrave deres solidaritet til gruppen og deres identifisering med gruppen. Direkte fiendtlighet og avvisning kan i stedet for å være tilbøyelighet til å gi opp gruppen, føre til enda sterkere identifisering med gruppen. I stedet for å være tilbøyelig til å gi opp gruppen og gå bort fra den (Hewitt, 2007).

Hvordan vi ser på oss selv, hvilken gruppe vi tilhører og hvem vi tror vi er krever identifikasjon. Dermed vil etnisk klassifisering også kreve dette. Nordmenn og innvandrere kan sitte med negative stereotyper om hverandre, og dette kan oppmuntre til en utvikling av oss og dem, og dette kan føre til at de betrakter hverandre som en trussel. I følge Hewitt (2010) kan mennesker mene at deres kultur er bedre, deres verdier mer korrekte, og deres moral overlegen. Mens de ser på de andre som verre enn dem, og hva mer er, at de er i mot dem (ibid). Dette kan generere til en følelse av forskjellighet mellom en selv og den andre. Innvandrere som føler seg annerledes enn majoriteten kan komme til å føle seg utrygg i kontakt med majoriteten. Dermed kan man anta at hvem informantene identifiserer seg med vil spille en viktig rolle i hvordan man presenterer seg og hvordan man ser andre. Med utgangspunkt i dette vil det være interessant å se nærmere på informantenes identitet og følelse av tilhørighet, og om disse kan påvirke deres opplevelser av hverdagssamhandlinger.

3.2.5 Kultur

Kultur kan defineres på ulike måter. Det er et vidt begrep og brukes, og tillegges mange betydninger. Det sies at det derfor ikke finnes en fullgod definisjon av begrepet. Kultur kan defineres som de skikker, verdier og væremåter som overføres, om enn i noe forandret form, fra generasjon til generasjon ((Klausen, 1992) i Eriksen, 1997). Mens en annen definisjon sier at kultur er det som gjør kommunikasjon mulig; altså at kultur er de tankemønstre, vanene, erfaringene som mennesker har felles og som gjør at vi forstår hverandre. I min oppgave velger jeg å støtte meg til den siste nevnte definisjonen, dette for at jeg mener at kultur spiller en viktig rolle i kommunikasjon mellom mennesker. Det å ha felles tankemønstre, felles vaner, felles

verdier, felles erfaringer og felles språk gjør dette det enklere for mennesker å forstå hverandre. Som nevnt tidligere i dette kapittelet er også kultur i seg selv symbolsk, og vi lærer denne gjennom symboler noe som innebærer at det kan finnes symboler som kan være oppbevart i kultur og som gis videre fra generasjon til generasjon. Dermed kan dette medføre til at folk som deler like verdier, meninger, vaner osv. kan forutsi atferden til andre på grunn av disse delte elementer, og dermed ha mulighet til å kunne interagere med andre.

Man kan si at kultur kan være overførte sosiale verdier og praksis som også kan påvirke vår atferd. Vi lærer kultur gjennom foreldre/ omsorgsgivere og samfunnet en er vokst opp i, og det er gjennom dette vi lærer hva som er viktig og uviktig, og det blir en del av den vi er. Vi kan ha ulike væremåter, tankemønstre og verdier avhengig av hvilken kultur vi tilhører og vi kan også ha ulike forståelse av noe avhengig av hvilken kultur vi tilhører. For eksempel er det vanlig i Latin- Amerika å hilse eller presentere seg med et håndtrykk og et kyss på kinnet. Om en ikke gjør dette, kan en oppfattes som uhøflig.

Kultur er noe som man har med seg og denne hjelper oss å forstå hvordan ulike ting fungerer. Når man kommer til et nytt land vil ikke alt det en lært fra sin egen kultur betraktes som noe man direkte kan overføre til det norske samfunnet. Dermed kan dette føre til at noen mennesker kan møte utfordringer når de skal interagere med mennesker av en annen bakgrunn. I en symbolsk interaksjonistisk tilnærming er det viktig å kunne ta den andre rolle for å prøve å forstå en situasjon, uten å ha kunnskap om hvordan ting fungerer eller om hva som er forventet av en vil ikke samhandlinger mellom individer være vellykket. Det å kunne ha kunnskap om kulturelle spilleregler vil være viktig for å kunne tolke andre, samtidig som at denne kunnskapen kan hjelpe en å presentere seg selv på en adekvat måte i samhandlinger med majoriteten.

3.2.6 Kulturell tilhørighet

Det er allment antatt at etniske grupper har felles kultur, og at denne kulturen kan på vesentlige punkter skille seg fra andres kulturer. De kulturelle likhetene som man har innen en gruppe danner grunnlaget for vi- følelsen, vi identifiserer oss da med en etnisk gruppe (Eriksen, 1997).

Phinney (2003) beskriver etnisk identitet som en dynamisk flerdimensjonal konstruksjon som refererer til ens identitet eller selvfølelse som et medlem av en etnisk gruppe. Etniske grupper deler ett eller flere av følgende elementer: kultur, fenotype, religion, språk, slektskap eller opprinnelsessted (Phinney, 2003). Med dette kan man kunne si at kulturell tilhørighet kan handle om den subjektive følelsen av å høre hjemme i en etnisk gruppe eller kultur.

Det viser seg at den kulturelle tilhørighet vi har, er viktig fordi det speiler hvem vi er for omverden (Gulbrandsen, 2009). Når man migrerer fra et land til et annet vil den kulturelle bakgrunnen si noe om deg som menneske. Det å kunne bevare sin kulturelle tilhørighet og identitet handler om individets rett til å være den man er og utvikle seg i den retning som er riktig for en selv som menneske. Ofte tiltrekkes mennesker til personer som kommer fra samme sted eller land, eller til personer som har lignende bakgrunn. Dette kan være fordi vi kjenner oss igjen i andre, noe som skaper en trygghetsfølelse og mening i tilværelsen (Eriksen 1997), man får en følelse av at man er ikke alene.

Men samtidig som innvandrere kan føle en sterk tilknytning til sin kulturelle bakgrunn, kan andre ønske å assimileres inn i samfunnet og legge sin kulturelle bakgrunn bak seg. Men de fleste velger en middelvei, og det er disse som kan føle tilhørighet til begge kulturene, altså er tokulturelle. Det å ha en tokulturell tilhørighet er ikke bare et midtpunkt mellom en etnisk og majoritetens identitet, det er snarere et resultat av identifikasjon med to kulturer (Phinney, 2003). Dette kan være vanligere for personer som har bodd en lengere periode i Norge, og som har tatt til seg og lært den nye kulturen å kjenne.

Phinney (2003) sier at det å ha en sterk etnisk identitet og en sterk nasjonal identitet definerer en tokulturell identitet, noe som innebærer integrering i storsamfunnet (ibid). Med dette forstår jeg at personer som føler tilhørighet til begge kulturer kan oppleve det lettere å integrere seg med nordmenn ettersom de vet allerede noe om majoritetskulturen, og dermed vet hvordan de skal oppføre seg sosialt med nordmenn.

Flere innvandrere kan føle seg mer knyttet til personer som har samme bakgrunn som dem, på grunn av erfaringer som de opplever som sammenlignbare. Her vil en ofte oppleve et fellesskap

gjennom at en kan forstå hverandre og føle en respekt for hverandre. I den empiriske delen av oppgaven vil jeg se nærmere på informantenes følelse av kulturell tilhørighet. Med utgangspunkt i det som er nevnt over kan man anta at personer med samme kulturelle bakgrunn kan oppleve det enklere å være sammen med enn personer som de føler at de ikke har kulturell tilhørighet til. Med dette kan man anta at innvandrere som føler at de har tilhørighet både til majoritetskulturen og sin egen kultur vil være mer åpen for å ha kontakt med nordmenn.

3.2.7 Stigma

Stigma er en begrep som ble skapt av grekerne for å betegne fysisk tegn, som hadde den bestemte funksjonen å avsløre noe usedvanlig og slemt om bærerens moralske status (Goffman, 2000). Grekerne tatoverte slaver, kriminelle eller forrædere med en spiss gjenstand, dette instrumentet stakk de i huden og gjorde et merke som ble kalt «stigma». Derav begrepet «stigmatisering», det kom fra det gamle ordet «å stikke» som er “stig” (Falck, 2001).

I dag benyttes begrepet mye i noe nær sin opprinnelige bokstavelige betydning, men henviser snarere selve vanæren enn fysiske egenskaper (Goffman, 2000). I følge Falck (2001) refererer “stigma” og “stigmatisering” til et usynlig tegn på misbilligelse som tillater “innsidere” å tegne en linje rundt “outsidere” for å markere grensene for inkludering i en gruppe. Denne typen avgrensning tillater “insidere” å vite hvem som er “in” og hvem som er “out” (Falck, 2001).

Stigma har sine røtter i “forskjeller”. I følge Manson (2001) opplever den stigmatiserte en følelsesmessig smerte. Forskjellene kan være knyttet til personlighet, fysisk utseende, sykdom og funksjonshemming, alder, kjønn, opprinnelse eller seksualitet. Den stigmatisertes smerte kan påvirkes av andres frykt, avsky og misnøye med denne forskjellen (Manson, 2001). Franzoi (1996) definerer stigma som et attributt som tjener til å diskreditere en person eller personer i andres øyne (ibid).

I følge Goffman (2000) inndeler vi mennesker i kategorier, samtidig som at kategoriseringen baserer seg på egenskaper som gjerne regnes som “vanlige” eller “normale” for de som tilhører kategoriene. For eksempel når man står overfor et fremmed menneske, kan vi på basis av hans/

hennes utseende være i stand til å forutsi hvilken kategori denne personen tilhører, samt hvilke egenskaper personen har. Ubevisst har vi forventninger til hvordan folk som tilhører disse kategoriene skal se ut og oppføre seg, og vi søker bekreftelse på disse forventningene.

Virkningene av stigmatiserte holdninger på et stigmatisert individ kan variere i form og intensitet. Stigmatiseringen understreker forskjeller, og i samspillet mellom det "normale" og det «unormale» kan man identifisere former for diskriminering og fordommer ((Goffman, 1990) i Mason, 2001). Diskriminering og fordommer kan skille og ekskludere personer fra samfunnet og fra mange av fordelene i samfunnet. Diskriminering på denne måten er en form for sosial ekskludering (Mason, 2001). I følge Manson (2001) vil virkningene av stigmatisering og sosial ekskludering på et individuelt nivå være ødeleggende, det kan føre til lav selvfølelse, dårlige sosiale relasjoner, isolasjon og depresjon.

Stigma og stigmatisering kan finnes overalt fordi nesten enhver oppførsel eller enhver karakteristikk kan bli sett på som avvikende av enkelte målgrupper (Falck, 2001) For eksempel kan utenforstående, folk som kler seg annerledes eller snakke andre språk enn observatørens morsmål, blir sett på som underlegne (ibid). Med utgangspunkt i dette kan man si at en innvandrer kan sees som en «outsider», da innvandrerens er en person som forlater et land til å bosette seg i et land som han/hun ikke har noen forhold til. Dermed vil innvandrerens få et stigma som «outsideren». I følge Falck (2001) vil graden av stigmaet av en utlending eller fremmed som festes til en innvandrer variere mye fordi det er avhengig av individets erfaringer og kultur. Det finnes en god del forskjeller i ulike kulturer, og i følge Falck (2001) vil jo større forskjellen er mellom majoritetssamfunnet og innvandrerens jo større vil den sosiale avstanden mellom dem være. Dette kan bety at de kulturelle egenskaper som er fremmede for majoriteten kan bli vurdert som underlegne av majoritetssamfunnet og skape et stigma (Warner og Srole, 1945) i Falck, 2001).

Med utgangspunkt fra dette kan man anta at det å være innvandrer, ha en annen kultur enn majoriteten eller å ha manglende evne til å snakke et felles språk kan fungere som stigmaer. I følge Goffman (2000) viser stigma til at en person besitter en uønsket egenskap som skiller personen fra resten av kategorien han/hun kunne høre hjemme i. Ut i fra dette kan man anta at

mine informanter kan sitte med egenskaper som kan skille seg fra majoriteten og dermed er eller har blitt stigmatisert på grunn av «forskjeller». Men samtidig kan vi anta at det kan finnes innvandrere som ikke er preget av en opplevd stigma.

Det vil være interessant å se nærmere i analysedelen hvordan informantene takler følelser og opplevelser av stigmatisering, og hvordan de ut fra disse følelser og opplevelser tolker deres samhandlinger med nordmenn. Det vil være interessant å se nærmere på informantenes opplevelser av avvisning fra majoriteten og hvordan de tolker disse. Man kan anta ut fra Goffman perspektiv at informantene ved å tilhøre en gruppe som er ulik majoriteten kan komme til å føle seg stigmatisert. Mine informanter har en annen hudfarge og et annet språk enn majoritetssamfunnet, dermed vil de oppleves som ulik de “normale” og igjen føre til at de kanskje må leve med et stigma. Det vil være interessant å se litt nærmere på om de er klar over sitt stigma, om de opplever å bli behandlet ulikt på grunn av sitt stigma og om de blir berørt av det. Samtidig kan man anta at det vil være personer som ikke er klar over sitt stigma eller som velger å overser det. Det vil være interessant å se på hvilken måte informantene blir preget av stigmatisering og hvordan de velger å respondere til det. Man kan anta at det å føle seg ulik majoritetsbefolkningen kan genere usikkerhet eller skamfølelser, dermed kan man anta at informanter som opplever å bli stigmatisert vil velge å holde seg til sine egne landsmenn der de kan føle seg som en del av de “normale”. Man kan også anta at informantene vil velge å trekke seg fra å ha kontakt med majoritetsbefolkningen for å unnslippe følelser av ulikhet.

Kapittel 4. Metode

Utgangspunktet for denne oppgaven var at det ville bli interessant å undersøke hvordan informantene har opplevd sosiale interaksjoner med nordmenn og sine landsmenn. Før jeg startet med arbeidet, reflekterte jeg over hvilken fremgangsmåte som kunne egne seg bedre enn andre. På bakgrunn av disse refleksjoner og på grunn av at jeg er interessert i informantenes opplevelser og erfaringer falt det naturlig for meg å velge kvalitativ metode. En kvalitativ forskningsmetode danner et empirisk fundament som kan utdype og ytterligere belyse min problemstilling. Tidligere studier med noenlunde samme tema har også benyttet seg av en kvalitativ tilnærming, for å danne dybdeforståelse av grupper.

4.1 Kvalitativ forskningsmetode

Jeg bestemte meg ganske tidlig for at jeg skulle ta i bruk kvalitativ metode som metode av dette forskningsprosjektet. Kvalitative metoder brukes gjerne på undersøkelser på et relativt lite antall individer. På den måten kan man ta høyde for menneskers subjektive erfaringer. Metoden går i dybden og prøver å skape et nært og direkte forhold til informanten. Kvalitative studier er studier av et avgrenset område der målet er å gi et helhetlig bilde av personer eller miljø. De kvalitative metodene kan bidra til å presentere mangfold og nyanser (Malterud, 2003). Kvalitative studier gir større innsikt i folks situasjon, fordi det skapes et nært forhold mellom forskeren og den bestemte personen eller miljøet. Ved bruk av kvalitativ metode kan jeg som forsker få en større forståelse for hvordan virkeligheten oppfattes av de personene som skal studeres. Kvalitative data omhandler menneskets livserfaringer og tanker, og har ofte en form der det språklige uttrykket gir materialet en sensitiv og personlig karakter. Denne metoden brukes ofte til å utforske saker og relasjoner som er viktige for folk (ibid).

Man kan i kvalitativ metode samle data ved ustrukturerte og semistrukturerte intervjuer, observasjon, og av og til å bruke semistrukturerte spørreskjemaer (Kvale, 2002). Metoden jeg har valgt for min kvalitative undersøkelse er intervjumetoden. Gjennom et kvalitativt

forskningsintervju eller intervjusamtale, vil det gjøre det lettere for meg å forske og forstå dette utvalget jeg skal fordype meg i.

4.2 Det kvalitative forskningsintervju

Før jeg startet med undersøkelsen, sendte jeg et meldeskjema hvor jeg beskrev mitt prosjekt til Norsk Samfunnsvitenskapelig Datatjeneste (personvernombudet for forskning). Prosjektet medførte ikke meldeplikt eller konsesjonsplikt etter personopplysningslovens §§ 31 og 33. Dette gikk frem av tilbakemeldingen fra Norsk Samfunnsvitenskapelig Datatjeneste (personvernombudet for forskning) (vedlegg3.). Først etter at jeg hadde fått denne informasjonen, kunne jeg begynne med undersøkelsen. Jeg startet med å finne frem til personer som kunne være interessert i å bli med i undersøkelsen. Jeg tok kontakt med alle informantene på telefon og informerte dem om hva prosjektet handlet om. Det ble avtalt tid for intervju med de fleste i første samtale, men bare to av informantene måtte få litt tid til å tenke seg om, og bare en av de som jeg tok kontakt med ønsket ikke å bli med i undersøkelsen. Intervjuene fant sted for det meste i deltagerens eget hjem, mens to av intervjuene ble gjort i et lokale i byen. Før intervjuene startet ga jeg muntlig informasjon om prosjektet, samtidig som at alle fikk utdelt en samtykkeerklæring(vedlegg 1), der de også fikk skriftlig informasjon om prosjektet. Alle fikk også vite at intervjuene skulle bli tatt opp på lydbåndopptaker.

I det kvalitative intervjuet benytter forskeren seg av den unike samtalen (Widerberg 2001). I et slikt intervju søker forskeren å forstå verden sett fra intervjupersonenes side (Kvale og Brinkmann 2009). Målet med en slik fremgangsmåte er å få tak i informantenes erfaringer. Jeg var interessert i deres opplevelser og erfaringer av hverdagssamhandling.

Jeg har valgt intervju som metode for min undersøkelse på grunn av at jeg synes denne metode hjelper forskeren å få et bedre bilde av personen og samtidig få et nærmere forhold til informanten som skal intervjues. Ved å ta i bruk kvalitativ intervju i undersøkelsen kan vi få detaljerte beskrivelser av informantens livssituasjon, hans eller hennes opplevelser og handlinger. Informanten kan selv uttrykke med egne ord sine oppfatninger og meninger. Forskeren kan lære om deres tanker om ulike temaer, om deres drømmer og håp. Et kvalitativt

forskningsintervju forsøker å forstå verden fra informantens side, for å få frem betydningen av folks erfaringer, og avdekke deres opplevelse av verden (Kvale, 2002). Gjennom intervju kan jeg snakke med informantene ansikt til ansikt, og bruke en rekke spørsmål for å forsøke å finne ut hva informantene mener, opplever og mener om deres første tid i Norge og deres sosiale relasjoner til andre.

Intervjuformen man velger er avhengig av hva man ønsker å få svar på i en undersøkelse. Valget falt på det narrative intervjuet fordi det tar utgangspunkt i informantenes fortellinger om deres opplevelse og erfaringer med å leve i et nytt land. Det narrative intervjuet gir muligheten til å la informanten selv fortelle sin historie, i motsetning til et intervju som bygger på detaljerte spørsmål som har sin bakgrunn i forskerens forståelse av temaet. I det narrative intervjuet fokuserer forskeren på det narrative, på ”de historiene intervjupersonen forteller” (Kvale og Brinkmann, 2009). Intervjueren i et narrativt intervju kan stille spørsmål om en bestemt episode. Den viktigste rollen for den som intervjuer i et narrativt intervju er å lytte, unngå å avbryte, innimellom stille avdekkende spørsmål og hjelpe informanten til å fortsette historien sin, gjennom spørsmål, nikk og tause perioder (ibid). På denne måten ønsker forskeren å finne ut hvordan den enkelte opplever og tolker situasjoner og hendelser. Denne intensjonen kommer til uttrykk i noen av spørsmålene i intervjuguiden som var ment som en støtte hvis samtalen stoppet opp (vedlegg 3). Jeg valgte åpne spørsmål, nettopp for å gi informantene størst mulig frihet til å fortelle sin historie og formidle sine opplevelser. Dette medførte at jeg fikk fyldige beskrivelser som ga samtalen en egen dynamikk – deres fortelling gikk ut på hvordan de opplevde den første tiden i Norge.

Alle intervjuene ble tatt opp på lydbånd, og jeg valgte selv å transkribere dem, kort tid etter samtalen. Transkripsjon beskrives av Kvale og Brinkmann (2009) som ”konkret omdanning av en muntlig samtale til en skriftlig tekst” (ibid). Jeg valgte å transkribere samtalen selv fordi det skaper nærhet til empirien, og for at hver samtale på denne måten kunne ivaretas.

Transkriberingen krevde mye arbeid ettersom jeg valgte å gjengi ordrett det som ble sagt, men jeg valgte å ikke inkludere tonefall i transkriberingen. Derimot skrev jeg ned gjentakelser og var bevisst på hvor jeg satte komma og punktum.

4.3 Refleksjoner rundt valg av metode

Utvalgets størrelse er det viktig å reflektere over. Man kan tenke seg at kanskje et større utvalg ville ha gitt et mer variert bilde av fenomenet. Jeg ser svakheten med et lite utvalg, men samtidig er ikke hensikten med denne studien å sammenligne, men å gå i dybden. Hensikten med denne studien er å gå inn i informantenes opplevelser. Jeg var ute etter å få "beskrivelser" av informantenes opplevelser og erfaringer med sosiale relasjoner til nordmenn og andre.

For å kunne få svar på studiets spørsmål var det viktig å finne ut hvilken tilnærming som passet best for min studie. Det finnes ulike metoder man kan bruke, som for eksempel, en kvantitativ metode. Ved bruk av en slik metode ville man kunne få data fra flere informanter enn jeg har valgt til denne undersøkelsen. Denne metoden ville gitt meg oversikt og forklaring av et fenomen (Tjora, 2010) noe man kan finne ut med bakgrunn i enheter og deres relasjon til ulike variabler (Ringdal, 2007). For å kunne finne ut noe om et fenomen, benytter forskeren seg av representative utvalg; en standardisert fremgangsmåte, og forskerens forforståelse settes i parentes. Denne fremgangsmåte svarte ikke til hensikten i denne oppgaven, som var å komme nær inn på informantene, få innsikt og forståelse av informantenes beskrivelser av deres erfaringer og opplevelser.

4.4 Utvelgingsprosedyrer og presentasjon av informantene

Rekrutteringen av noen informanter er gjort gjennom å kontakte dem selv og andre gjennom snøballmetoden. Det latinamerikanske miljøet i Trondheim er lite, dermed var det ikke vanskelig å få direkte kontakt med folk da alle kjenner alle. Kriteriene for utvelgingen var først og fremst voksne kvinner og menn som hadde bodd i Norge i flere år. Jeg konsentrerte meg om personer som var i alderen 25- 45 år.

De sju informantene i denne undersøkelsen har alle en annen bakgrunn enn norsk. Informantene har alle bakgrunn fra land i Latin- Amerika, men for unngå gjenkjennelse på grunn av et lite miljø, har jeg valgt å presentere de som personer med latinamerikansk bakgrunn. Felles for alle

informantene er, at de har samme språk og liknende kultur, de har også til felles at de kom som ungdom eller unge voksne til Norge og har bodd en lengere periode her. Av de sju informantene var tre enten gift eller i forhold med en etnisk norsk person. Fire av informantene var kvinner og tre var menn. Videre er alle informantene tillagt pseudonymer av anonymitetshensyn.

Her er en liten faktapresentasjon av informantene:

Carmen

Carmen er ei dame på 30 år som har bodd i Norge i 11 år. Hun flyttet til Norge på grunn av giftermål, men hun hadde familie her fra før. Hun er for tiden alenemor med 2 barn. Carmen har tatt utdanning her, men jobber ikke i det yrket hun utdannet seg for, for tiden jobber hun som servitør.

Humberto

Humberto er en mann på 35 år og har bodd i Norge 12 år. Han flyttet til Norge som politisk flyktning sammen med sin familie. Humberto er ikke gift men er alenefar. Han har høyere utdanning fra hjemlandet, men denne har ikke blitt godkjent i Norge. Han har ikke tatt noe videre utdanning etter dette, og for tiden jobber han som tilkallingsvikar på ulike steder.

Lorena

Lorena er ei dame på 34 år som har bodd i Norge i 22 år. Hun flyttet til Norge gjennom familiegjenforening, giftet seg i Norge med en mann av samme bakgrunn og har to barn. Lorena har tatt sin utdanning i Norge, men jobber ikke med det hun utdannet seg for. Hun har jobbet fast som medarbeider i et firma i snart 17 år.

Carlos

Carlos er en mann på 41 år som har bodd i Norge i 24 år. Carlos flyttet til Norge som politisk flyktning sammen med sin familie. Han har norsk samboer og 4 barn. Han har hatt ulike jobber før han bestemte seg for å ta utdanning, og for tiden jobber han i det yrket han utdannet seg for. Han jobber fast som medarbeider i et firma.

Antonella

Antonella er ei dame på 35 år som har bodd i Norge i 23 år. Hun flyttet til Norge som politisk flykning sammen med sin familie. Hun har norsk samboer og 2 barn. Antonella har tatt utdanning i Norge og jobber i det yrket hun utdannet seg for. Hun har jobbet fast i dette firmaet i snart 14 år.

Roberto

Roberto er en mann på 39 år som har bodd i landet i 9 år. Han flyttet til Norge på grunn av giftermål. Han er skilt, men er for tiden samboer med ei etnisk norsk dame, han har to barn, men barna bor ikke i Norge. Roberto har høyere utdanning fra sitt hjemland, men denne utdanning har ikke blitt godkjent i Norge. Han jobber nå som hjelpepleier i et sykehjem.

Marcela

Marcela er en dame på 42 år som kom til Norge for 24 år siden. Hun kom som politisk flykning til Norge sammen med sin familie. Marcela er gift med en etnisk norsk mann og har tre barn. Hun har utdannet seg i Norge og har siden jobbet i det yrket hun utdannet seg i. Hun har jobbet som barnepleier i barnehage i 19 år.

4.5 Analyse av intervjudata

Arbeidet med analysen av datamaterialet har vært en prosess med mye fram og tilbake. Jeg strevde med å bestemme meg for en analysemetode jeg kunne føle meg trygg på. Man kan bruke ulike analytiske metoder for å analysere innhentet datamaterialet. Det kan være en utfordring at datamaterialet er omfattende og ustrukturert. Det kan være mye overflødig materialet som ikke er relevant for problemstillingene som skal belyses. Dermed er formålet med den valgte analysen å systematisere, ordne og komprimere datamaterialet. Analysens opprinnelige innhold består i å utvikle intervjuenes mening, hvor en henter de intervjuedes egne opplevelser og erfaringer fram i lyset, samtidig som forskeren utvikler nye perspektiver på fenomenene. For å kunne systematisere og ordne datamaterialet har jeg valgt en temasentrert analyse av det empiriske materialet. Hensikten med temasentrerte analyser er å belyse spesielle temaer eller begivenheter

ved å sammenligne informasjon fra alle informantene i en undersøkelse. Et av hovedpoengene i denne analysen er å gå i dybden på de enkelte temaene (Thagaard, 2003). Hensikten blir da å gå i dybden på de enkelte temaene som har kommet fram i intervjuene, og se det i henhold til teorien presentert tidligere i masteroppgaven.

For å kunne systematisere innholdet har jeg inndelt datamaterialet i kategorier. Hovedpoenget med kategorisering er å gå fra de enkelte datakildene til det spesielle som tas opp og belyses gjennom datamaterialet (Jacobsen, 2000). For å kunne få et overblikk over ulike temaer må vi danne ulike kategorier ut fra tekster. Jeg har brukt matriser som verktøy for å finne frem til en systematisk måte å sammenligne enhetene på. Miles og Hubermann (1994) argumenterer for å bruke matriser. Når man presenterer datamaterialet i matriser kan dette gi oss gode muligheter til sammenligning mellom informantene. Vi kan da sammenligne informasjon gitt fra informantene, og en slik sammenligning av informasjon fra alle informantene kan gi en dyptgående forståelse av hvert enkelt tema. Matriser hjelper oss til å få et visuelt bilde av tendenser i datamaterialet. Dette gir da en god oversikt over informasjon fra ulike informanter om samme tema (ibid). Hovedpoenget med denne analysen var å gå i dybden på de enkelte temaene. På grunn av at temasentrerte analyser belyser spesielle temaer eller begivenheter ved å sammenligne informasjon fra alle informantene i en undersøkelse, ble denne analysemetoden valgt.

Det finnes innvendinger om at kvalitativ analyse ikke ivaretar en helhetsperspektiv, og en slik innvending er i følge Thagaard (2003) først og fremst rettet mot tematiserte analyser. Dette på grunn av at når utsnitt fra tekster fra ulike informanter sammenlignes er det fare for at tekstbitene løsrives fra den opprinnelige sammenheng. Dermed for å unngå dette og ivareta et helhetsperspektiv, er det viktig at informasjonen fra enkeltinformantene settes i den sammenheng som utsnittet var en del av. Det vil si å analysere utsnitt av teksten i henhold til sammenhengen teksten er en del av. På denne måten vil utsagn fra enkeltintervju vurderes i forhold til intervjuet som helhet (Thagaard, 2003). Jeg rettet fokus mot et utvalgt tema og sammenlignet informasjon fra alle informantene om dette temaet. Analyser av sammenhenger mellom temaene ga grunnlag for en helhetlig forståelse.

4.6 Min insiderrolle

I følge Hammersley og Atkinson (1996) kan man som forsker ha en insiderrolle eller outsiderrolle når man snakker om forskerens relasjon til informantene og temaet for studiet (Valenta, 2008). I følge noen forskere kan det å være en insider ha flere fordeler enn en outsider. Sharan Merriam (2001) antyder at å være en insider betyr enklere tilgang, evne til å spørre mer meningsfulle spørsmål og lese non-verbale signaler, samtidig som at man kan projisere en mer sannferdig, autentisk forståelse av personene under studien. Ifølge Roland Coloma (2008) vil det å være en insider gi oss tillitt, ha delte erfaringer med forskningsdeltakere, få innpass i områder ofte utilgjengelige for andre, unngå kulturelle og språklige barrierer, og ha en empatisk forståelse av gruppene man skal jobbe med (Liamputtong, 2010). Ut i fra dette kan man anta at en outsider sammenlignet med en insider kan mangle forståelse av skjulte betydninger eller å ha samme nivå av tillitt fra informantene. På grunn av at man for eksempel unngår kulturelle eller språklige barrierer. Dermed kan insidere noen ganger ha en enklere tilgang til informasjon, som kanskje outsiders ikke kan komme til i en samtale. Men det finnes også fordeler ved å være en outsider. I følge Banks (1998) kan en outsider granske visse problemer nærmere, i stedet for å se på dem som vanlige fenomener eller ikke se dem i det hele tatt (ibid). Man kan for eksempel kunne stille spørsmål som krever mer detaljerte forklaringer, samtidig som at en utenforstående kan komme til å stille spørsmål som sannsynligvis ikke blir stilt av insidere på grunn av deres tilknytning til en bestemt gruppe. Med utgangspunkt i dette kan man se at det både finnes fordeler og ulemper med hvordan vi står i forhold til informantene vi skal intervju. Det er viktig å være klar over hvor man står i en slik situasjon, dermed var det viktig for meg å reflektere over min posisjon i forhold til informantene. Thagaard (2003) skriver at ved et intervju kan ytre kjennetegn som for eksempel alder og kjønn ha betydning for hvordan forskeren oppfattes av informantene (Thagaard, 2003). For min del var etnisitet noe som hadde betydning for hvordan informantene oppfattet meg. Jeg hadde samme bakgrunn som informantene i denne undersøkelsen, og dette gjorde at mine informanter oppfattet meg som en som kanskje hadde hatt samme opplevelser og erfaringer om temaet. Jeg så på dette som en fordel i sammenhengen med intervjuene. På grunn av at informantene oppfattet meg som en av "dem" skapte det god kontakt og atmosfære oss i mellom, noe som resulterte i at informantene snakket åpent om sine opplevelser og erfaringer.

Ettersom jeg hadde samme bakgrunn som dem, og også var innvandrers passet jeg på å stille spørsmål der de kunne forklare mer detaljert om sine erfaringer, og dermed også ha en objektiv rolle under intervjuet. Jeg var bevisst min rolle som insider under studien, og det å ha en insiderrolle mener jeg hjalp meg til å komme nærmere mine informanter, og at de følte tillit til å kunne fortelle åpent om sine erfaringer. Det at vi snakket samme språk og hadde samme bakgrunn gjorde det enklere for dem å beskrive sine opplevelser. Dette var noe som de selv nevnte under intervjuene. Man kan lure på om informantene ville føle seg annerledes eller om de ville være like åpen i sine fortellinger om jeg hadde hatt en rolle som en outsider.

4.7 Etiske betraktninger

I følge Kvale og Brinkmann (2009) er en intervjuundersøkelse en moralsk undersøkelse. Kvale (2002) mener at den personlige interaksjonen som skjer i intervjusituasjonen påvirker den intervjuede, og kunnskapen som produseres i intervjuet påvirker vårt syn på menneskets situasjon (Kvale, 2002).

Ved bruk av kvalitativt intervju som metode for å finne ut noe om en situasjon, kan medføre at det kommer frem mye detaljert informasjon om informanten som blir intervjuet, da, er det forskerens ansvar å finne måter for å anonymisere disse detaljene, og finne ut hvordan disse opplysninger skal behandles. I samtalen kan det komme ut mye sensitiv informasjon, avhengig av tilliten til forskeren. Kvale mener at den som intervjuer bør være klar over at den åpne og intime intervjusituasjonen kan virke forførende, og dette kan få informantene til å si ting de senere angres på (Kvale, 2002; Kvale og Brinkmann, 2009). Sensitiv informasjon som kommer frem må behandles på en varsom måte, og da blir det forskerens valg å ta med denne sensitive informasjon i undersøkelsen, samtidig som at forskeren skal sammen med informanten velge å holde informasjonen konfidensiell eller anonym.

I en intervjuundersøkelse er det viktig å tenke gjennom verdispørsmål og etiske dilemmaer, som kan oppstå i løpet av et intervju, på forhånd.. Kvale og Brinkmann (2009) trekker frem særlig

fire områder som er sentrale i forhold til etiske retningslinjer for forskere, disse er: Informert samtykke, konfidensialitet, konsekvenser og forskerens rolle (Kvale og Brinkman 2009).

Man bruker informert samtykke for å gi deltagerne informasjon om undersøkelsens overordnede formål, hovedtrekkene i designet, og mulige risikoer og fordeler ved å delta i undersøkelsen. Samtidig som man sikrer seg at informantene deltar frivillig (ibid). I min undersøkelse har deltagerne undertegnet en skriftlig samtykkeerklæring før de individuelle intervjuene fant sted (vedlegg 2). Videre vil fortrolighet eller konfidensialitet innebære at private data som identifiserer deltakerne ikke avsløres (ibid). For å kunne ivareta konfidensialiteten til informantene har hver av informantene fått et nummer som betegnelse, samtidig som deres alder og opprinnelsesland ikke er blitt offentliggjort. I gjengivelsen av empirien har heller ikke mulige personlige kjennetegn blitt gjengitt.

Kvale og Brinkmann (2009) nevner også konsekvenser som et viktig område i forhold til retningslinjene. De mener at mulige konsekvenser for informantene omhandler både skaden den enkelte kan påføres, og de fordeler deltagelsen kan medføre (ibid). Slike konsekvenser er det særlig viktig å tenke over når undersøkelsen skal handle om små miljøer, med tanke på at informantene i ettertid kan utsettes for represalier. Det var viktig for meg å reflektere rundt denne siden av undersøkelsen, fordi informantene tilhører et lite miljø der alle kjenner alle.

Det siste området som Kvale og Brinkmann (2009) trekker frem, er forskerens rolle som person og forskerens integritet, disse er avgjørende for de etiske beslutningene som treffes og for kvaliteten på den vitenskapelige kunnskap. Betydningen av å reflektere over ens egen integritet som forsker, er særlig viktig i forbindelse med intervjuer. Grunnen til dette er at det er intervjueren som er det viktigste redskapet til innhenting av informasjon. Det er viktig å være klar over at moralsk ansvarlig forskningsatferd er mer enn abstrakt etisk kunnskap og kognitive valg. Den er forbundet med moralsk integritet, sensitivt engasjement i moralske spørsmål og moralsk handling (ibid).

4.8 Oppgavens validitet og reliabilitet

Validitet i samfunnsvitenskap dreier seg om hvorvidt en metode er egnet til å undersøke det som skal undersøkes (Kvale og Brinkmann, 2009). Validitet ved en undersøkelse dreier seg om hvorvidt undersøkelsen måler den er tenkt å måle. Validitet sier noe om hvor valid forskningsresultater er. Derfor innebærer dette at informantene som deltar i undersøkelsen svarer på spørsmål som blir stilt og at de samtidig har tolket og oppfattet det de har blitt spurt om på en riktig måte. Metoden jeg bruker i min undersøkelse gir tilgang til informantenes opplevelser, der informantene står fritt til å dele informasjon. Gjennom mitt valg av metoden svarer eller forteller informantene det jeg faktisk er på utkikk etter.

Under intervjuet var jeg opptatt av at informantene forsto det jeg spurte om, og ga klar beskjed om å si fra hvis de ikke forsto hva jeg mente med spørsmålene som ble stilt. Ut ifra intervjuene fikk jeg valide resultater, da jeg fikk konkrete data som jeg var på utkikk etter.

I følge Kvale og Brinkmann (2009) har reliabilitet med forskningsresultatene konsistens og troverdighet å gjøre. Reliabilitet refererer også til hvorvidt de samme funnene ville blitt avdekket av en annen forsker, eller av samme forsker ved et annet tidspunkt (ibid). Hvordan vi tolker noe kan være et resultat av det teoretiske perspektivet som er valgt (Larsson, 2005). Forskerens ståsted vil være viktig for hvordan han eller hun tolker resultatene. Resultatene fra denne undersøkelsen kan ha forskjellig meningsinnhold ut fra hvilken teori man ser materialet i forhold til.

I forskning er det nødvendig at informantene til en viss grad åpner seg for meg som forsker, og at forskningen utføres på en tillitvekkende måte. Etersom jeg har samme kulturelle bakgrunn som informantene mine, kan dette føre undersøkelsen til et annet nivå. Tiltro til meg vil kanskje være lettere, ettersom jeg har vært i samme situasjon som mine informanter. Men samtidig vil det ikke si at resultatene i denne undersøkelsen ville være annerledes om denne undersøkelsen hadde blitt gjort av en annen forsker med en annen bakgrunn enn min.

Del II: Empiri

I denne andre delen av oppgaven kommer jeg til å analysere og drøfte det empiriske datamaterialet. Etter å ha bearbeidet datamaterialet, har jeg valgt å belyse de sentrale temaene som samtalen omfattet. Det er tre temaer som jeg har valgt å analysere i de kommende kapitlene. Disse tre temaer er: 1. oppfatninger av samhandlingene med nordmenn, 2. sosial integrering og sosiale relasjoner, og 3. identitet og tilhørighet.

Gjennom analysen av disse temaene vil jeg få fram informantenes egne beretninger rundt deres erfaringer i forhold til å komme til Norge og hvordan de opplever det å ha sosiale relasjoner til mennesker i det nye landet.

Hensikten er å se hvordan deres møte med nordmenn oppleves, og hvordan de har opplevd å integrere seg sosialt i det norske samfunnet. I denne forbindelse blir det lagt vekt på informantenes opplevelser av seg selv i relasjon til andre. Det empiriske materialet blir drøftet i henhold til det teoretiske perspektivet og begreper som er presentert i kapittel 3.

For å få frem nyansene av det datamaterialet omfatter, har jeg valgt å ta med sitater fra informantenes uttalelser og meninger som jeg oppfatter som relevante i forhold til de ulike temaene som analyseres.

Kapittel 5. Oppfatninger av samhandlinger med nordmenn

Jeg vil i dette kapitlet analysere latinamerikanske innvandreres opplevelser av samhandlingene med nordmenn og deres landsmenn. Videre kommer jeg til å fokusere på innvandrernes oppfattelse av hvordan de påvirket deres sosiale integrering

5.1 Oppfatninger av samhandlinger med nordmenn og Norge

De fleste informantene nevner at de føler seg trygge i Norge. De fleste nevner at de trives i Norge. De er fornøyd med det norske systemet, den økonomiske sikkerheten og den sosiale støtten man kan få om man skulle få behov for det. Det er bare en av informantene som forteller at han ikke trives i Norge, og at han ikke er fornøyd med det norske systemet. Nordmenn oppleves av alle informantene som veldig organiserte, mens noen av informantene nevner å oppleve det norske samfunnet som kaldt, og at nordmenn kan være vanskelig å bli kjent med. Noen av de intervjuede mener også at nordmenn er reserverte, er ikke kjærlige og mangler manerer, mens andre beskriver nordmenn som hjelpsomme, solidariske, ansvarlige og at de har respekt for andre kulturer.

Videre på spørsmål om hvordan de opplever nordmenn og om deres syn har endret seg i løpet av årene de har bodd her, er de fleste enig i at deres syn har endret seg. Noen av informantene har opplevd gode erfaringer med nordmenn som har motivert til mer kontakt. Mens andre har ikke så gode erfaringer og er derfor mindre motivert for å ha kontakt med nordmenn.

Lorena sier det slik:

De... jeg opplever dem som alle andre mennesker, som en chilener eller en tyrker, det er ikke noe forskjell. Jeg kjenner folk fra ulike land, mange kan si at nordmenn er lukket men jeg personlig opplever det ikke slik. Jeg tror at det går mer på personens personlighet, eh... fordi jeg har møtt nordmenn fra landet og nordmenn fra byen, og de er totalt forskjellige. Nordmenn fra landet er mer lukket, men de er også mer kjærlige, fordi de er vant til et mindre system, til en

landsby, og folket er mer forente. Mens nordmenn i byen... man er alene og må klare seg sjøl. Nordmenn fra byen, ikke alle men flesteparten er mer åpne for å bli kjent med ulike kulturer enn nordmenn fra landet (Lorena)

Lorena har hatt gode erfaringer med nordmenn. Hun mener at hennes foreldre var gode forbilder for henne, da de fra første stund var veldig interessert i å integrere seg i det norske samfunnet. Videre har hun gjennom samhandlingene med nordmenn funnet frem til nyansene i kunnskapen om hvordan nordmenn kan være og hva som blir forventet av henne i forskjellige interaksjoner med dem. Lorenas erfaringer antyder at de erfaringer vi har med oss spiller en viktig rolle for hvordan vi kommer til å se andre og hvordan vi vil oppføre oss i forhold til andre.

Gjennom samhandling kan innvandrerene få mulighet til å bringe inn flere synsvinkler og kunnskap om forskjellige situasjoner og kategorier av mennesker, slik Lorenas sitat viser. Til forskjell fra Lorena som fokuserte utelukkende på positive hverdagerfaringer antyder flere av informantene at de fremdeles opplever forskjellige former for utestenging i Norge. Humberto er en av informantene som forteller å ha opplevd dette både i arbeidslivet og sosialt.

Humberto sier det slik:

Man får sjokk når man skal gå ut å få tak i jobb... fordi de ser navnet ditt og... de kommer ikke til å ringe. Det er da man går inn i konflikter... først ser man alt som rent og med fine farger, og det er bra... men når man skal gå inn i samfunnet, er det som om de lukker igjen litt dørene...(Humberto)

Informantene har hatt ulike erfaringer med det norske samfunnet og nordmenn. Ved å ha sosiale interaksjoner med nordmenn har informantene fått erfaringer om hvordan de kan være. Som tidligere nevnt i teorikapittelet kan en person som ikke kjenner den andre komme til å hente frem erfaringer han har hatt med personer som er lik personen han har foran seg. Man kan da i følge Goffman (1992) gjennom personens oppførsel og utseende finne holdepunkter som gjør det mulig og trekke inn tidligere erfaringer med personer som kan minne om den en har foran seg eller anvende stereotyper ved bedømmelsen av vedkommende.

Ifølge symbolsk interaksjonisme beholder ikke hukommelsen bare erfaringer, men det man har glemt finnes også integrert i nyere erfaringer og vurderinger(Levin og Trost, 1996). I denne integrerte mening er menneskets adferd et produkt av hele dets historie, alle opplevelser eller erfaringer så vel på det sosiale plan som på det individuelle. Det vi ikke husker kan også innvirke vår adferd, og dette tas frem når det blir relevant i personens forestillingsverden, uansett om de er positive eller negative hendelser. Dermed vil de erfaringer vi har hatt tidligere hjelpe oss til å forstå nået, situasjonen her og nå. Katovich og Couch (1992) understreker også at det forgangne, det vi mer eller mindre åpenbart husker, benyttes i nået slik at vi kan forutsi hva som kommer til å hende(ibid). Med dette forstår jeg at de erfaringer vi gjør oss hjelper oss til å kunne forstå en situasjon eller til å få et bilde av den personen som vi har foran oss. Informantene mine har gjennom sine egne erfaringer med nordmenn, laget seg et bilde av hvordan nordmenn er og hvordan de skal handle i forhold til dem ut i fra erfaringer det de selv har erfart.

Noen av informantene kan ha ulike erfaringer, noen har hatt positive erfaringer med nordmenn og noen ikke så gode erfaringer. De erfaringene informantene har hatt i de årene de har levd i Norge kan man si avgjør deres adferd i forhold til dem. Folk er opptatt av hvor de står i forhold til andre. Dette betyr da at om de føler at de ikke får noe tilbake av å prøve å snakke til nordmenn, vil de la vare å prøve å ha en samtale. Om man har erfart at en ikke får positiv tilbakemelding i samhandlinger med nordmenn vil man da ha laget seg erfaringer om hvordan nordmenn er, og dermed som Humberto antyder velge å ikke nærme seg andre nordmenn av redsel for å bli avvist igjen. På en annen side kan mennesker velge å holde seg unna andre nordmenn på bakgrunn av at de føler at de er for forskjellige, slik Carmen har antydnet og at de må endre sin måte å være på for å passe inn

5.2 Oppfatninger av avvisning i samhandling med nordmenn

Noen av informantene kan i møte med andre oppleve å bli møtt forskjellig i forhold til andre mennesker. De opplever at de selv blir behandlet annerledes av nordmenn enn de ser at nordmenn behandler hverandre, derfor opplever de forskjeller når de ser seg selv i forhold til nordmenn. Dette kan medføre at de opplever å bli fortolket på en måte som ikke stemmer med deres egen selvoppfatning og sosiale identitet. Dette kan medføre opplevelser vi vanligvis

assosierer med sosialt stigma (Goffman, 2000). Stigmaet skaper forventninger fra andre til hvem og hvordan de er. På den måten kan stigmaet overskygge personens individuelle karakteristika. Goffman (1963) definerte stigma som en dypt diskrediterende egenskap som er nært forbundet med negative stereotyper. Folk som innehar slike egenskaper vil bli differensiert fra de "normale" (Valenta, 2008).

Ut i fra dette kan man si at personer med utenlandsk bakgrunn kan oppleve å bli objektivisert og kategorisert ut fra stigmaet, "innvandrere". Dette på grunn av at innvandrere kan være forskjellige fra det "normale" som her blir den etniske majoriteten. Det å ha stigma "innvandrere", kan skape avstand basert på usikkerhet. Stigmaet kan også føre til diskreditering og marginalisering. Ifølge flere oppleves stigmaet sterkest i tilfeldige møter og i relasjon til fremmede (Goffman, 1963). Fire av informantene i min undersøkelse mener selv å ha opplevd avvisning eller å bli utstøtt av nordmenn. De forteller at dette føler de kan være for at de er forskjellige, har et annet utseende eller at de kommer fra et annet land. Roberto beskriver dette slik:

Man føler avvisningen fra folk... hvis en dame på 50 år, norsk, helt norsk, gift med en norsk mann og har norske barn, og har aldri hatt kontakt med utlendinger ... og hvis jeg går inn i hennes hjem, vil jeg føle meg rar, man merker det i lufta, man merker det på måten de snakker til deg, de er ikke vennlige (Roberto)

Her gir Roberto et eksempel på hvordan han føler seg annerledes i møte med andre nordmenn, samtidig som han føler at han opplever å bli behandlet forskjellig av andre når han er sammen med dem. Her kan man se hvordan Roberto ser seg selv forskjellig ut fra det han opplever fra andre, ut i fra hva det som vil være det "normale" når man er sammen med personer som tilhører majoriteten. Her kan man si at han kan føle seg stigmatisert på grunn av at han opplever seg avvist på grunn av å være annerledes enn det som er det "normale".

Andre eksempler på dette kan man også se i det Carmen og Humberto nevner under:

... jeg har vært i mange møter med nordmenn, og jeg har følt avvisning, ikke bare meg selv, men også når jeg har vært sammen med andre venner eller med andre folk, og vi har følt avvisningen. Nordmenn er på den ene siden og latinamerikanere alltid på den andre siden. Og

de integrerer seg ikke til oss og heller ikke vi til dem. Det er som om det alltid er en... en grense...(Carmen).

... jeg føler at som om de ikke vil vite noe om meg. Som om... ok, ja, et tema, en dialog, vi snakker og diskuterer, og det er bare det. Det skjer ingenting mer... de er ikke åpne, forstår du meg? Fordi jeg prøver å snakke med dem, de snakker jo seg i mellom, forstår du? Man føler seg utenfor...(Humberto)

Begge informantene over føler seg avvist, som om nordmenn ikke ønsker kontakt med dem. De føler at de blir behandlet annerledes enn nordmenn. De føler ikke dette når de er med sine egne, så dette kommer frem når de møter nordmenn. På grunn av deres "forskjeller" kan man anta at de føler seg annerledes enn de "normale". I en prosess som denne undergraves, i følge Goffman (2000), personenes sosiale identitet, og personen avskjæres både fra samfunnet og seg selv. Den stigmatiserte blir stående igjen som en miskreditert person, med en følelse av å være alene i en verden som ikke vil akseptere han/ henne.

I tillegg kan innvandrere i følge Valenta (2008) oppleve ubehagelige følelser uavhengig av hvordan "normale" folk oppfatter dem i en gitt situasjon fordi innvandrere kan være usikre på hvordan de blir sett av andre. Han nevner to ulike typer stigma den "aktiverte" og den "opplevde" stigma (Valenta, 2008). Den "aktiverte" stigma kan assosieres med diskrediterende praksiser som brukes på folk basert på hvilken kategori de tilhører. Mens den "opplevde" stigma er det man føler, den skammen man føler ved å ha et stigma uavhengig av hvordan den normale oppfører seg mot innvandreren i den gitte situasjonen. Med andre ord vil den stigmatiserte oppleve usikkerhet i samhandling selv om den normale ikke handler diskrediterende mot ham/ henne. Valenta (2008) viser i sin doktoravhandling til noen historier hvor hans informanter nevner uro knyttet til nordmenns tolkning av innvandreres atferd og usikkerhet om hvordan man skal forstå nordmenns ikke-bekreftende handlinger. Dette kommer også frem fra mine informanter, da flere nevner å ikke forstå nordmenns handlinger, de nevner å ikke kunne skjønne hvordan de skal nærme seg dem, da de ikke vet om dette er en avvisning på grunn av deres bakgrunn eller om de rett og slett ikke er interessert i å bli kjent med dem.

I symbolsk interaksjonisme står det sentralt at vi ser oss selv i hvordan vi tror andre ser oss (Levin og Trost, 1996; Charon, 2010; Hewitt, 2007). Med utgangspunkt i dette vil det si at vi har et bilde av hva andre synes om oss. Hvis man føler seg stigmatisert, så kan man oppføre seg etter det man tenker andre tenker om en. Dermed vil det være mulig at mennesker vil oppføre seg annerledes om man har denne type tanker om seg selv. Hvordan vi føler oss i en situasjon er avhengig av hvordan vi tror andre ser oss, og vi føler oss bra eller dårlig i henhold til dette. Dette kan vi se for eksempel i sitatene over, hvor informantene opplever avisning på ulike måter. De kan sitte med en forestilling om hva andre tror om dem og dermed endre sin måte å være på i sosiale sammenhenger med nordmenn. Dette er noe som Roberto antyder da han beskriver at han føler seg rar og at det er noe som ligger i luften.

5.3 Språk, samhandlingskoder og selvpresentasjon i samhandling med nordmenn

Den sosiale interaksjon mellom mine informanter og nordmenn forutsetter kjennskap til språk og kultur. Ut i fra datamaterialet kan noen av informantene i sosiale sammenhenger møte vanskeligheter når de ikke har samme språk og ikke har samme forståelse av hvordan man skal oppføre seg i en bestemt situasjon. Ut i fra det som kommer frem fra informantene har latinamerikanere en annen måte å nærme seg folk på i forhold til nordmenn. Dermed vil det å ikke kunne språket samtidig som å mangle kunnskap om kulturelle koder bidra til at innvandrere kan oppleve utfordringer i samhandling med nordmenn.

Symboler er sentrale innen perspektivet symbolsk interaksjonisme. Ord er som nevnt tidligere de mest åpenbare symboler man forholder seg til (Levin og Trost, 1996). Det er gjennom symboler vi lærer og kan være sosiale. Samfunnet er avhengig av symboler for å kunne eksistere. Det blir vår guide til det vi ser, føler, legger merke til og hvordan vi responderer i situasjoner (Charon 2010). Om man ikke har samme forståelse av hva noe er, vil ikke dette sees som et symbol. I følge Mead skjer interaksjonen gjennom gester, og når en gest gjennom interaksjon får samme mening for begge parter, blir den et symbol (Levin og Trost, 1996). Mead snakker for eksempel om vokale gester som hos andre kan fremkalle respons. Dette kan for eksempel være å si "hei".

Slike gester er ifølge Mead (1998) første fasen av sosial handling, en handling som er stimulus for et annet individ. Gestene vil videre fungere som gjensidige tilpasninger gjennom stimuli og responser mellom individene.

I interaksjon mellom innvandrere og nordmenn kan det oppstå noen misforståelser på grunn av innvandrernes språkmangel eller væremåte. På grunn av deres bakgrunn kan det oppstå utfordringer i interaksjon. Som nevnt tidligere i teorikapittelet sosialiseres vi gjennom symboler. Det er slik man deler regler, ideer og verdier i en gruppe. Vi lærer å handle gjennom symboler. Symboler har stor betydning for innvandrernes sosiale integrering. Ved å kunne ha mer kunnskap om symboler i det nye landet vil det hjelpe informantene til å få et bedre bilde og forståelse av hvordan ting fungerer i det nye landet.

Med utgangspunkt fra det jeg har nevnt ovenfor vil man kunne anta at kunnskap om symboler vil være viktig i samhandlingen mellom innvandrere og nordmenn. Uten å ha samme forståelse av symboler vil man ikke kunne få til en vellykket interaksjon. Dette kan man også se gjennom det som kommer frem i datamaterialet.

Informantene selv nevner at språk oppleves som viktig for å kunne kommunisere med nordmenn, dermed mener jeg at det var viktig å se på betydningen av språk og symboler. Man lærer seg ord og uttrykk gjennom årene man vokser opp og disse ordene får en mening, det er når disse ordene får en mening at de blir symboler. Når innvandrere kommer til Norge, har ikke ordene, samhandlingskodene eller symbolene de har vært vant til å bruke samme mening lenger for andre i det nye landet. De må lære seg meninger med ordene, meninger med symboler. Alt er nytt, dermed er det mye de kan oppleve som en barriere for å kunne komme nærmere nordmenn.

Humberto beskriver det slik:

... mann isolerer seg på grunn av språket... språket er en veldig stor barriere, alltid følte jeg... jeg kjøpte mat jeg ikke måtte kjøpe, eh... noen ganger bestilte jeg mat som jeg ikke likte, mange ting... det er som å bli født på nytt, ikke sant? Det er som å føle seg... ok, vi sier at vi må oppføre oss på en måte, men ingen er sånn, og man må lære fra her... (Humberto)

Humberto beskriver her den følelsen av å starte på nytt, ved å beskrive det ved å si at det er som å bli født på nytt. Dette er noe som man kan anta at mange innvandrere kan oppleve da man vet at mye er nytt i det landet de velger å reise til, og det er mye som må læres på nytt. Han beskriver også det å ikke ha kunnskap i språket førte til at han begikk feil ved ulike anledninger, alt fra det å dra på handletur til å hvordan man skal oppføre seg i forhold til andre. Humberto kan føle seg annerledes enn andre på grunn av manglende kunnskap om språk og sosiale koder i forhold til nordmenn, og dette kan gjøre han utrygg i samhandlinger med dem.

Språk er noe man må lære seg for å kunne kommunisere med andre mennesker. For noen innvandrere kan dette oppleves som vanskelig og utfordrende. Flere kan slite med dette også etter å ha bodd her i flere år. Dette kan medføre at innvandrere kan oppleve vanskeligheter med å uttrykke det de ønsker å uttrykke. Ifølge Valentas (2008) doktoravhandling kan personer som både ikke snakker så godt norsk og personer som snakker norsk flytende ha utfordringer med å kunne uttrykke det de ønsker i en samtale. Han mener at innvandrere kan være utadvendt og kjent med normative forventninger i en gitt situasjon, men på grunn av utilstrekkelig kjennskap til norsk språk, kan de være ute av stand til å kunne presentere seg på en spontan og avslappet måte eller får problemer med å uttrykke sine kunnskaper i møte med andre mennesker. Dermed kan man anta at innvandrere får vanskeligheter med å kunne presentere seg selv som de vil på grunn av manglende evne til å kunne uttrykke seg på den måte de selv ønsker. Et eksempel på dette er det som kommer frem under intervjuet med Marcela:

Jeg forsto ingenting... jeg følte meg som en person som egentlig ikke kunne snakke, jeg kunne for eksempel ikke si... være en normal person! Som jeg egentlig ville være... snakke med folk og prøve å forstå dem... jeg er veldig sosial og jeg følte meg maktesløs (Marcela)

Marcela kan gi oss et bilde av hvordan en person kan føle seg ved å ikke kunne gi en presentasjon av seg selv som hun selv ønsker. Hun beskriver seg selv som en person som er sosial og er glad i å snakke med folk. Dette gjør at hun ikke føler seg normalt i forhold til andre fordi hun ikke klarer å være seg selv. Det å ikke kunne samhandle på grunn av språkmangel fører til at man ikke klarer å uttrykke seg som man ønsker. Dette kan føre til usikkerhet og kan igjen

føre til misforståelser. Samtidig som at det kan oppleves som frustrerende å ikke kunne bli forstått på den måten man selv ønsker i daglige samhandlinger.

I følge Valenta (2008) vil det å ha en god kommunikativ kontroll være en forutsetning for en god selvpresentasjon. For å kunne ha en vellykket samhandling, vil forholdet mellom mennesker være avhengig av om individene har felles forståelse av språk og kulturelle koder. Dermed vil det være sentralt at innvandrere får mer kjennskap til språk/ symboler for å kunne få til en vellykket interaksjon.

Videre nevner noen av informantene også å oppleve følelser av usikkerhet, skam og redsel for å dumme seg ut foran andre på grunn av dårlig norsk. Ifølge Hewitt (2007) er følelser av glede, tristhet, sinne, forferdelse, skam, osv., følelser som vi opplever i vårt daglige liv. Selvfølelsen består av følelser som vekkes i oss når vi går i oss selv og ser oss selv som vi forestiller oss at andre ser oss (Hewitt, 2007). Med utgangspunkt i dette vil innvandrere se seg selv i forhold til andre, i dette tilfelle ser de seg selv i forhold til nordmenn, og her har nordmenn overtaket fordi det er deres språk, dermed kan informantene føle seg på et lavere nivå når det gjelder å uttrykke seg på norsk sammenlignet med nordmenn. Dette viser også Valenta (2008) til i sin studie, der han mener at nordmenn er friere til å tenke spesifikt om innholdet i det som sies og utveksles i løpet av samspill, mens i motsetning vil innvandrere være stadig konfrontert med begrensende elementer i språket (Valenta, 2008). Dermed kan man anta at innvandrere kan føle seg kommunikativt underlegne nordmenn på grunn av manglende språk.

Når en føler seg skamfull for å ikke kunne snakke eller forstå noe på grunn av mangel på språk, eller at man føler seg annerledes enn andre, er det på grunn av at en forstiller seg selv ut i fra andres øyner. Skam er en individuell og personlig følelse, men for å kunne erfare det må man kunne forestille seg selv ut i fra andres perspektiv. Vi føler da skam på grunn av hvordan vi tror vi ser ut i andres øyne. Disse to sitatene illustrerer flere av språkrelaterte problemer som undergraver innvandreres selvpresentasjon i samhandlinger med nordmenn:

Jeg føler som om at jeg har mer frihet til å si mer på mitt språk, jeg blir forlegen med det norske språket. Jeg kan sitte ved et bord med mine latinske venninner og med ei kvinne, en norsk person eller en mann eller hva som helst og jeg blir forlegen... hvis jeg må snakke norsk så gjør jeg det fordi jeg må, men det er ikke noe som kjem fra inn i meg... jeg må anstrenge meg alt for mye for å snakke norsk, det er en forpliktelse, derfor... fordi jeg trenger det, det vil si for at det er en nødvendighet og fordi... og for integreringen og alt, jeg må snakke norsk fordi jeg er i Norge, det er ulogisk å ikke snakke det. Men det er ikke noe som for meg kommer naturlig og at jeg føler meg sikker med det, og har lyst til å snakke det, nei... eh... det kan være at jeg muligvis kan føle at jeg snakker dårlig norsk, at jeg kommer til å si noe som er feil eller at de ikke kommer til å prøve og forstå det jeg kommer til å si eller eh... det er det jeg tror egentlig ... (Carmen)

fremfor alt syntes jeg at det var pinlig fordi de snakket til meg noen ganger og jeg forsto ikke hva de sa... noen ganger tenkte jeg at de kunne si noe slemt mens jeg sa bara ja.. ja.. ja til alt fordi jeg ikke forsto alt de sa... jeg ville ikke snakke fordi min latinske venninne snakket godt norsk, dermed ville jeg ikke dumme meg ut ... (Antonella)

Disse sitatene er i samsvær med Valentas argument om kommunikativ underlegenhet. De kan også relateres til Cooley(1902) speilingsteori:

The thing that move us to pride or shame is... an imputed sentiment...this is evident from the fact that the character and weight of that other, in whose mind we see ourselves, makes all the difference with our feeling. We are ashamed to seem evasive in the presence of a straightforward man, cowardly in the presence of a brave one, gross in the eyes of a refined one, and so on. We imagine, and in imagining share, the judgments of the other mind ((Cooley, 1902) i Hewitt, 2007 s.111).

Hvordan vi føler oss i en situasjon er avhengig av hvordan vi tror andre ser oss, og vi føler oss bra eller dårlig i henhold til dette. Ut i fra det jeg viser fra Cooley, vil kanskje personer med innvandrerbakgrunn føle seg kommunikativt underlegne i samhandlinger med nordmenn på grunn av mangel på språk, og kunnskap om vaner, kultur, system og oppførsel. I eksemplene over nevner informantene hvordan de opplever språkmangel. De nevner de følelser av forlegenhet, pinlighet og redsel for å dumme seg ut. Dette skjer for at de ser seg selv gjennom

andres øyne ved å forestille seg hva andre kan tenke om dem. Man kan ha disse følelser av usikkerhet på grunn av hvordan vi tror vi vil se ut i andres øyne. Valenta (2008) viser også i sin avhandling til funn hvor vanlige kontakt med naboer, kommunikasjon med ansatte eller små samtaler med butikkansatte kan produsere følelser av angst hos innvandrere. Han viser til at de i slike situasjoner lurer stadig på hvordan deres språkbruk kan høres ut for andre, og at disse språkrelaterte problemer kan ødelegge innvandreres selvpresentasjon og stadig undergrave deres selvtillit (Valenta, 2008).

5.4 Språk og selvpresentasjon

Noen av informantene mener også at de føler at språket kan være et hinder for å kunne ha mer kontakt med nordmenn. De unngår sosial kontakt med nordmenn på grunn av at de føler seg usikker på språket og hvordan de skal oppføre seg i kontakt med nordmenn. Dette kan gi dem en følelse av utrygghet, og dermed for å unngå denne følelsen kan de velge å trekke seg fra andre nordmenn. Et eksempel på dette kommer frem i det Mario beskriver under:

Jeg tror at jeg ikke har integrert meg sosialt med nordmenn på grunn av mangel på språket... hvis jeg hadde kunnet norsk 100 %, hadde jeg ikke hatt noe som helst problem med å kommunisere med nordmenn, være mer sosial og alt det der... Men jeg tror ... at ikke alle nordmenn hadde snakket til meg, jeg mener, de hadde prøvd å snakke, men ikke 100 % (Mario)

Mario beskriver hvordan han ikke føler seg trygg til å kunne presentere seg selv som en person som er fullt sosial på høyden med nordmenn på grunn av manglende språk. Mario ser seg i forhold til andre ved å sette seg inn i andres ståsted. Han vet at han ikke kan snakke norsk veldig bra, dermed kan man anta at han velger da å trekke seg fra situasjoner der han kan oppleve å ikke kunne presentere seg selv som han selv vil. Samtidig som at han kan vurderer seg selv for eksempel i interaksjon med nordmenn, ved å sette seg inn i andres ståsted og gjennom dette se andres oppfattelse og bedømmelse av seg selv. Mario ser seg selv og vurderer seg selv gjennom den andres øyne, dermed vil han se seg i en situasjon da han kan føle seg underlegen den andre på grunn av den andres gode språkferdigheter, og kan føle at han ikke står på samme nivå. Derfor kan man anta han velger å unngå situasjoner der han kan føle seg underlegen andre.

Noen av informantene stiller seg også spørsmål om språkmangel kan være en av grunnene til at det ikke oppstår en god tone i samhandling med nordmenn. De nevner at de føler at en av grunnene for at nordmenn ikke nærmer seg kan være at de snakker dårlig norsk. Med utgangspunkt i dette kan man anta at innvandrere kan oppleve å bli stemplet som personer som ikke snakker norsk flytende, de blir da kategorisert fra andre for å ikke kunne snakke på den “normale” måten. Som sagt tidligere i følge Falck (2001) kan stigma og stigmatisering finnes overalt fordi enhver måte å være på eller enhver egenskap kan bli sett på som avvikende av enkelte målgrupper. Et eksempel på dette kan være folk som snakker et annet språk enn majoriteten, disse kan sees som underlegne på grunn av ulikheten med majoriteten (Falck, 2001). Dermed kan man med dette si at personer med innvandringsbakgrunn kan lettere oppleve stigmatisering fordi de er innvandrere og snakker dårlig norsk. De har da ulike egenskaper enn majoriteten, som kan føre til stigmatisering. Innvandrernes språkkunnskaper gjør at de kan oppleves forskjellige enn de som sees som å være de “normale”, som her er majoriteten i Norge. Valenta (2008) nevner også i sin avhandling at dårlige språkferdigheter kan være kilde til stigmatisering. Han mener at den spesifikke måten innvandrere snakker norsk i hverdagen vil minne både innvandrere og nordmenn om at de er forskjellige, og i verste fall, at de er medlemmer av en potensielt stigmatisert kategori av mennesker (Valenta, 2008). Dette kan føre til at enkelte innvandrere ved å føle seg stigmatisert på grunn av språket vil kunne velge å trekke seg unna situasjoner der de må interagere med nordmenn. I følge Valenta (2008) vet innvandrere at majoriteten kan se dem som kommunikativ mindreverdige mennesker. Dermed kan språkproblemer som innvandrere kan oppleve i hverdagen bidra til følelsen av at de ikke er vanlige medlemmer av det norske samfunnet. Dette kan igjen føre til at de isolerer seg fra det norske samfunnet og i stedet velge å holde seg til sine egne landsmenn, der de føler seg akseptert og kan ha et bedre bilde av seg selv, ved å være sammen med personer som får han/hun til å føle seg trygg.

5.5 Oppfatninger av samhandlingene med deres landsmenn

I følge funn gjort i undersøkelsen kan noen innvandrere foretrekke å være sammen med personer som har samme bakgrunn. Dette kan være på grunn av at de kan føle seg sikrere i samhandling med dem, på grunn av felles kultur og språk. Innvandrere kommuniserer med sine landsmenn på sitt eget morsmål, deler felles samhandlingskoder, etnisk bakgrunn og bånd til sitt eget land (Valenta, 2008). Dermed kan man anta at noen innvandrere kan oppleve det enklere å være med personer som forstår dem.

Her gir Carmen og Antonella en god beskrivelse av dette i det de forteller at de foretrekker å være sammen med personer av samme bakgrunn på grunn av at de føler seg sikrere. Da blir det lettere for dem å samhandle med sine egne på grunn av at de opplever å bli forstått.

med latinamerikanere... med personer som kan mitt språk, og det er derfor... det er mye lettere for meg å kommunisere på mitt eget språk. Jeg føler at jeg har mer frihet til å si mer på mitt eget språk, jeg blir forlegen når jeg snakker norsk» (Carmen).

Med nordmenn så må jeg være mer seriøs, det er en ting, men det andre er språket, ikke sant? Når man har det samme språket som er spansk, folk kan være fra hvor som helst i Latin-Amerika, og folk vil uansett forstå hverandre... og samtidig har man også den tryggheten av hvordan man skal oppføre seg... det å kunne være seg selv, hvordan jeg er, ikke sant? Selv om man ikke vil, i et par sekunder må man oversette i hodet hvordan man skal si det for at det ikke skal komme feil ut, eller at andre skal misforstå.. (Antonella)

Dette kan gi Carmen og Antonella en følelse av trygghet og dermed føle seg likestilt personer med samme bakgrunn. De vil da ikke oppleve store ulikheter i språknivå, dermed vil de få et bilde av å være lik den andre personen de samhandler med. Dette vil da føre til at de kan oppleve et godt bilde av seg selv overfor andre og være fornøyd med hvordan de presenterer seg for andre.

Informantene forteller om at latinamerikanere har en annen måte å nærme seg folk på. Dette er noe som alle informantene nevner i undersøkelsen. De forteller at latinamerikanere har en annerledes måte å være på og derfor kan dette føre til at det blir enklere å bli kjent med dem. Lorena og Antonella beskriver hvordan de opplever latinamerikanere.

vi er veldig morsomme, mer åpne, varme på en måte... eller for eksempel når vi hilser, ikke sant..? Vi gir hverandre klemmer og et klapp på ryggen, de gir deg et håndtrykk eller et kyss på kinnet. Vi har mer nært kontakt... mer varme, mer sånn... " kom her du..! selv om jeg ikke kjenner deg, men kom her du også!", ikke sant? Vi er mer åpen (Antonella)

Latinamerikanere åpner dørene til alle uten å bli kjent med dem. Nordmenn er ikke sånn, de må bli kjent med en først, og når de kjenner en da åpner de seg... men en latinamerikaner er ikke sånn... de kan se deg på gata og allerede inviterer de deg hjem for å spise, til en fest og alt... sånn er vi. Men nordmenn må bli kjent først... (Lorena)

Ut i fra dette kan man anta at hvis informantene opplever ulike samhandlingskoder når de er sammen med nordmenn enn med sine egne landsmenn, kan dette føre til at informantene føler at de oppnår forståelse når de er sammen med sine egne landsmenn. Dette fordi det er noe de har kunnskap om. Man kan dermed si at de føler at de har samme forståelse for en situasjon. Samtidig kan de oppleve at de kan presentere seg selv som de er uten å føle at de må forandre seg på noen måte. De føler seg akseptert og forstått av folk som de opplever er lik dem. Hewitt (2007) skriver at for at mennesker skal delta i sosiale interaksjoner må man være i stand til å tolke hverandres handlinger. Personene må kunne ha felles forståelse av meningen i handlingen for å kunne handle hensiktsmessig (Hewitt, 2007). Med utgangspunkt i dette kan man si at informantene føler at når de er sammen med sine egne landsmenn har de en felles forståelse og dermed unngår de å anstrenge seg for vite hva den andre mener i en situasjon, som de nevner noen ganger å oppleve i samhandlinger med nordmenn. Flere informanter forteller at når de samhandler med sine egne landsmenn vet de hva de kommer til å få tilbake i en samtale, samtidig som at de vet hvordan de står i forhold til den andre.

Fra det informantene forteller virker det som om at de er veldig åpen for å bli kjent med andre. Ingen av informanter forteller om å ha opplevd avvisning i sosiale sammenhenger med

latinamerikanere. Her kan det være nærliggende å spørre: Om de har opplevd avvisning, vil denne avvisningen føles som å bli avvist av nordmenn? eller vil man ikke se på det på samme måte? Man kan tenke seg at når man møter folk vil man alltid gå bedre overens med noen mennesker enn andre. Derfor vil man kunne anta at informantene kan møte på folk med latinamerikansk bakgrunn som de kanskje ikke har noen interesse å bli kjent med og omvendt. Noen av informantene forteller om den avvisningen de har møtt i samhandlinger med nordmenn, men ingen nevner å oppleve dette med latinamerikanere. Dette kan være på grunn av at det er noe de ikke tenker mye på, eller fordi de kan tro at det går mer på personligheten, mens avvisning de opplever med nordmenn fortolkes med utgangspunkt i relasjoner mellom de stigmatiserte og de normale. Avvisningen fra nordmenn kan knyttes mer til hvordan de ser ut, hvordan de snakker eller hvor de kommer fra. Med andre ord kan avvisningen oppleves forskjellig avhengig av hvilken bakgrunn personen har og de antatte avvisningsgrunnene.

5.6 Oppsummering

Med utgangspunkt i funn gjort i undersøkelsen kan man si at noen innvandrere kan oppleve problemer på grunn av manglende kunnskap om samhandlingskoder og misforståelser i samhandlinger med nordmenn. Begge parter kan sitte med ulike forståelser for en situasjon og dermed kommer dette til å føre til en mislykket samhandling. Dette kan føre til at innvandreren sitter med en form for usikkerhet og ambivalens på grunn av han ikke vet hvordan han ser ut i andres øyne. En persons bevissthet om seg selv skapes i sosialt samspill med andre som en direkte refleksjon av de andres ideer. Individets evne til å speile seg i omgivelsenes oppfatninger og ut fra denne speilingen vurdere seg selv, er i følge Levin og Trost (1996) avgjørende for hvordan selvbildet formes. Undersøkelser viser at engstelsen for hvordan nordmenn oppfatter innvandrernes handlinger, engstelse for avvisning samt følelsen av å bli tolket ut fra en potensielt stigmatisert etnisk identitet, kan føre til at mange velger å holde en viss avstand til nordmenn (Valenta, 2008).

Kapittel 6 Sosiale relasjoner og sosial integrering

Dette kapitlet skal handle om hvordan innvandrere opplever sosiale relasjoner med nordmenn og sine landsmenn. Jeg vil skaffe meg en nærmere forståelse av informantens nettverk. Jeg tenker at ved å finne ut litt mer om vennenes bakgrunn og hvem de velger å være sammen med på fritiden og hvorfor, vil kunne gi meg en forståelse av deres valg av venner. Videre vil jeg se litt nærmere på hvordan de slev erfarer å integreres sosialt. Samtidig ønsker jeg å vite mer om deres erfaringer med samhandlinger med nordmenn og egne landsmenn påvirker deres sosiale integrasjon.

6.1 Sosial integrering

Det finnes ulike definisjoner på integrering, dermed kan det ofte bli vanskelig å gi en konkret definisjon av begrepet. Men om man ser på hvordan begrepet blir definert i faglitteraturen og stortingsmeldinger, er tanken for det meste at innvandrerne skal kunne beholde sine kulturelle særtrekk og gruppe- identitet, og likevel kunne delta på lik linje med majoritetsbefolkningen i arbeidslivet, boligmarked, politikk og sosiale arenaer (Djuve og Friberg, 2004). Begrepet integrering blir ofte av forskere delt inn i kulturell integrering, økonomisk integrering, bostedsintegrering og sosial integrering (Valenta, 2008). Fokuset her er på den sosiale integreringen av innvandrere i Norge.

Som tidligere sagt i første kapittel har sosial integrasjon ulike definisjoner. Her vil sosial integrering handle om sosiale relasjoner til andre mennesker og deres sosiale nettverk. Jeg vil vise til informantenes opplevelse av deres sosiale relasjoner til nordmenn og sine egne landsmenn. Jeg vil først vise til informantenes generelle opplevelse av sosial integrering, for så å gå videre i neste underkapittel litt mer detaljert om hva informantene forteller om sine erfaringer med sosiale relasjoner til nordmenn og egne landsmenn.

I følge Dalgaard (2007) kan innvandrernes sosiale integrering påvirkes blant annet av størrelsen på innvandrerbefolkningen, majoritetens holdninger mot innvandrere og den kulturelle avstanden

mellom innvandrere og majoritetsbefolkningen (Dalgaard og Thapa, 2007). Det vil også dermed være avhengig av om innvandrerne har et større nettverk, som for eksempel om han har familie eller har et større nettverk av egne landsmenn, om de føler seg akseptert av majoriteten i sosiale sammenhenger og om de opplever altfor stor forskjell mellom kulturene. Valenta (2008) nevner også at det vil også være avhengig av om innvandrere opplever underordning og stigmatisering i samhandling med nordmenn (Valenta, 2008).

Noe annet som også kan spille en rolle er antall år innvandrerne har levd i landet. I følge tidligere studier vil innvandrerne som har bodd lenge i vertslandet oppnå en høyere grad av sosial integrasjon enn de som har bodd i vertslandet i en kortere tid (Portes og Zhou 1993) i Valenta, (2008). Ut i fra tidligere studier ville dette bety at mine informanter skulle ha oppnådd en høyere grad av sosial integrering, på grunn av mange år i Norge, men dette stemmer ikke hos alle mine informanter. Det var overraskende å se at noen av informantene som har bodd i Norge fra 10- 13 år ikke føler seg sosialt integrerte og opplever det som vanskelig å bli kjent med nordmenn. De velger dermed å ha mer kontakt med sine egne landsmenn. På den andre siden kom det frem at informanter som hadde bodd i Norge i over 20 år følte seg mer sosialt integrerte og hadde ingen problemer med å bli kjent med nordmenn, i tillegg til at de også hadde kontakt med sine egne landsmenn. Det var bare en av informantene som bare hadde kontakt med nordmenn uten å ha noen som helst kontakt med sine landsmenn.

På spørsmålet om informantene føler seg integrerte i det norske samfunnet forteller noen av informantene at dem føler seg integrert, andre føler seg integrert på noen områder og andre føler seg ikke integrert i det hele tatt. De som føler seg integrert på noen områder nevner at de føler seg mest integrert i systemet og på det økonomiske området, men ikke så mye på det sosiale området. Deres sosiale integrasjon synes å variere med en rekke forhold, og hvordan denne variasjonen arter seg kommer jeg tilbake til i neste tema. I det følgende skal jeg vise til en av informantenes sitater som gir et eksempel på hva jeg mener med at innvandrere integrerer seg på noen områder. Carmen sier dette:

... jeg kan integrere meg på noen områder, men ikke på andre... forstår du? Jeg kan tilpasse meg til norske lover, fordi jeg bor i Norge, jeg må snakke det norske språket... dvs. jeg må lære

språket og jeg må rette meg etter norske lover, jeg må betale dette og jeg må betale det der... fordi jeg bor her, jeg integrerer meg på denne måten... men derfra til at jeg integrerer meg ved å forandre min måte å være på, nei...! (Carmen)

I sitatet over forteller Carmen at hun føler seg integrert på noen områder, men hun forteller også under intervjuet at hun ikke føler seg sosialt integrert med nordmenn. Hun har et godt nettverk med sine egne landsmenn, og dermed har ikke hun følt behov for å integrere seg sosialt med nordmenn. Dette stemmer overens med det Dalgard (2007) nevner i sin studie om at innvandrere som har et trygt nettverk av egne landsmenn kan føre til at de opplever den sosiale integrasjonen med nordmenn mindre viktig. Hun er opptatt av å integrere seg på andre områder, men føler ikke at den sosiale integrasjonen er like viktig som andre områder.

På den annen side har vi Roberto som ikke føler seg integrert i det hele tatt, han beskriver det slik:

Se her... det er veldig enkelt, jeg har ikke integrert meg og vil heller ikke integrere meg. Det jeg mener er... jeg er ikke her for å forandre dem... før tenkte jeg å forandre dem, jeg ville endre alt, de tre første årene... men når man lærer seg språket, aksepterer man mer, man vet mer hvor man står... jeg har forstått grunnen for å være her... hvis jeg ikke liker det, så må jeg dra... og om jeg liker det må jeg akseptere det og gjøre som alle andre... for meg er det som en jobb, vi jobber fordi det nødvendig...(Roberto)

Roberto er en person som ikke føler seg integrert på noen som helst område, han beskriver å være her som å være på jobb. Under intervjuet forteller han mest om det gode forholdet han har med sine egne landsmenn, og i likhet med Carmen føler han ikke behov for å ha sosial kontakt med nordmenn. Roberto er en person som nevner å føle seg stigmatisert av nordmenn, og som gir eksempler på dette under intervjuet. Han beskriver at han føler at nordmenn ser ned på ham, og dermed gir dette han ingen motivasjon til å prøve å få kontakt med dem. Her kan vi se hvordan følelser av underlegenhet kan føre til at noen innvandrere kan velge å trekke seg fra sosiale sammenhenger for å unngå å føle seg mindre enn andre. Her kan vi komme tilbake til det Dalgard(2007) har kommet frem i sin studie, at den sosiale integrasjon kan være avhengig av om innvandrere føler seg akseptert av majoriteten i sosiale sammenhenger og som Valenta (2008)

beskriver, at enkelte innvandrere opplever underordning og stigmatisering i samhandling med nordmenn.

Om man føler seg akseptert i sosiale sammenhenger vil dette forenkle innvandrerens vei til sosial integrasjon, dette kan føre til at de får mer motivasjon til å bli kjent med nordmenn fordi da vil de komme til å føle seg inkludert og dermed vil det være lettere å kunne ta initiativ til samhandling. Et eksempel på dette vises i det Lorena forteller:

... mine foreldre var interessert i å integrere seg, og det tror jeg hjalp oss ganske mye. Min mor... når vi flyttet til byen, snakket hun ikke norsk, men på grunn av hennes jobb ble hun tvunget til å lære seg det... hun måtte ha kontakt med nordmenn, dermed måtte hun lære seg språket. Hun merket støtten som nordmenn ga henne og dermed åpnet hun seg selv og alt det der... det er dette jeg og min søster opplevde, ikke sant... vi ble invitert på middag, og for oss var det normalt å være sammen med nordmenn... det var alltid sånn, til at mamma giftet seg med stefaren min. Han integrerte oss mer i kulturen, han lærte oss mer om den norske kulturen, og dermed ble det bare sånn...(Lorena)

Her viser Lorena til hvordan hun opplevde den første tiden da hun kom til Norge. Familien flyttet til en småby der det ikke var mange med samme bakgrunn, dermed var de nødt til å snakke lære norsk. I forhold til det hun forteller, blir familien integrert ganske fort, og de får oppleve å få aksept og støtte fra nordmenn. Dermed opplevde de ikke vanskeligheter med å integrere seg sosialt med nordmenn. Som Dalgard (2007) nevner vil innvandrere som ikke har et stort nettverk av sine egne kunne føle press til å integrere seg i samfunnet. Med utgangspunkt i dette vil man kunne anta at Lorena og hennes familie ikke opplevde integreringen vanskelig på grunn av at de ikke hadde noe annet valg enn å bli kjent med nordmenn på grunn av manglende nettverk av egne landsmenn, men også for at de følte seg akseptert og følte støtte fra nordmenn.

6.2 Venner, familie og fritid

Jeg hadde en forforståelse om at informantene i denne undersøkelsen kom til å ha mange norske venner på grunn av at de hadde levd i Norge i flere år. I forbindelse med dette kom det dermed noe overraskende at 4 av 7 informanter mente å ikke ha nære sosiale relasjoner til nordmenn,

altså ikke hadde norske venner. Av de fire som svarer å ikke ha nære sosiale relasjoner til nordmenn, beskriver de nordmenn de har kontakt med som bekjente som de kan hilse på og snakke i ny og ne, men ikke noe mer enn dette. En av informantene beskriver det slik:

nei, jeg har ikke mange nære venner, som jeg kan si deg... nei, mange bekjente har jeg... men jeg har noen bekjente nordmenn som jeg kan telle på en hand, men jeg har ikke den samme tilliten jeg har til mine latinske venner (Antonella).

Andre i denne gruppen i likhet med Antonella beskriver det samme, de føler at det er enklere å ha sosiale relasjoner til latinamerikanere, og at det føles lettere å være sammen med dem enn nordmenn. De beskriver at de føler seg forskjellig fra nordmenn, måten å være på og måten man er overfor hverandre under samhandling. Det at de ikke har norske venner kan ha ulike forklaringer. Den ene forklaringen kan være at de opplever det som lettere å være sammen med personer som de opplever er lik dem, der de kan føle seg trygge. En annen kan være at de kan i interaksjon med nordmenn oppleve seg underlegne eller kanskje føle stigmatisering, og dermed velge å trekke seg fra slike sosiale situasjoner på grunn av tidligere erfaringer. De kan oppleve det som enklere å være i situasjoner med mennesker de vet hvordan de kommer til å reagere i samhandling, samt at de kan sitte med et klarere bilde av hvordan den andre ser på dem.

Innen symbolsk interaksjonisme skapes individets bevissthet i sosialt samspill med andre som en direkte refleksjon av de andres ideer. Man har evne til å speile seg i omgivelsenes oppfatninger og ut i fra dette vurdere seg selv (Levin og Trost, 1996). Vi vil med dette oppfatte andres oppfatninger av oss og med dette få et bilde av deres bedømming av oss. Det er her i følge Levin og Trost (1996) at selvfølelsen vokser frem, og det er ut fra dette det blir mulig at individet kan kjenne skyld, skam, stolthet, osv. Om personen føler seg stigmatisert eller opplever å bli behandlet forskjellig fra andre, kan denne personen få et inntrykk at han ikke tilhører felleskapet. Dermed kan han i følge Levin og Trost (1996) fylles av en følelse av skam som kan være vanlig for den hvis adferd eller egenskap betraktes som avvikende. I følge Levin og Trost (1996) vil det være to veier ut fra en slik situasjon. Den ene er at en omarbeider situasjonen og ikke lar seg kontrollere av sine følelser. Den andre er å velge å flykte eller trekke seg tilbake fra det som føles som ubehagelig eller vondt. Hvordan noen velger å respondere i en situasjon, er preget av hvordan en definerer situasjonen og hva en forventer seg av dem vi interagerer med (ibid).

Når en person har opplevd at noen mennesker tidligere var er slemme før, vil en flykte fra slike folk. Vi kan også reagere slik når vi kommer i en ukjent situasjon med ukjente mennesker.. Mennesker definerer alltid det som hender ut fra den forestillingsverden de har og etter det de har opplevd tidligere i livet. Den som er blitt vant til å bli utfryst og mobbet, vil tolke selv vennlige møter negativ (Levin og Trost, 1996)

På spørsmål om informantene har latinamerikanske venner forteller flesteparten ja til dette, det er bare en av informantene som forteller at hun ikke har sosiale relasjoner med latinamerikanere.

Hun forteller:

nei, he he... jeg har ingen latinske venner hehe... du, nei! Jeg har ingen... jeg har ikke kontakt med latinske folk, men det er ikke på grunn av at jeg ikke vil ha det... fordi... det livet jeg har, det livet jeg startet å ha... Når man for eksempel er sammen med en norsk mann gjør dette at integreringen går raskere... man integrerer seg så mye i det norske samfunnet på grunn av jobb, på grunn av ektemannen som er norsk, på grunn av miljøet man har, naboer, venner, aktiviteter, sport, alt det der... språket gjør at man integrerer seg, uansett om man ikke snakker det perfekt.. man har det mer inni i kroppen enn din egen spansk... integrasjonen er mye raskere når man gifter seg og ikke har så mye kontakt med latinske folk (Marcela)

På grunn av at informanten er gift med en nordmann har de et norsk miljø med norske venner, og det er dette hun trives med. Hun er sammen med personer som hun føler seg vel med, og hun er godtatt av alle. Hun nevner at gjennom livet i Norge har hun alltid følt seg velkommen av andre, og at hun aldri har følt seg avvist på noen måte. Hun beskriver nordmenn som positive, og har ingenting vondt å si om dem. Hun har selv opplevd å bli kalt forskjellig, som for eksempel “svarting”, men hun forklarer dette som at det er personer som sikkert er syke og trenger hjelp. Her velger hun å fortolke på en slik måte at dette blir til hennes fordel. Hun tenker at det ikke er hennes feil, men at der noe galt med den andre.. Hennes erfaringer med nordmenn har for det meste vært positiv. Det er dette hun opplever som normalt, dermed kan hun i slike situasjoner velge å tro at det er den andre det er noe galt med. Alle viktige personer i hennes liv er nordmenn og det er dem hun deler hverdagen med.

I undersøkelsen er fire av informantene enten samboere eller gift med nordmenn, tre av dem er de som har mest sosiale relasjoner til nordmenn. Det var interessant å se hvordan det å være i

nære relasjoner som samboerskap/ekteskap med nordmenn kunne spille en viktig rolle for hvordan de så på nordmenn og for hvor åpen de var for å ha sosiale relasjoner med dem. Som tidligere sagt er vi spesielt bevisst på oss selv, og vi kan forme vår atferd til andres forventninger. I følge Hewitt (2007) kan vi opptre slik at vi kan bli godkjent av andre, og vi kan opptre slik vi tror andre forventer av oss for å føle oss komfortable i det samfunnet vi lever i. Samtidig kan mennesker for å få en positiv vurdering av andre bevisst forsøke å etterligne andre eller leve opp til andres forventninger. Dermed vil hvem vi interagerer med være av betydning. I dette tilfellet er det de personer som står dem nærmest, samboere eller ektefelle. Det er disse personene de er sammen med det meste av tiden, og er personer som sees som viktig i deres liv. I følge Hewitt (2007) er noen av de personene vi samhandler med viktig for oss og dermed vil vi være tilbøyelige til å ta deres vurderinger mer alvorlig enn andres. I følge Valenta (2008) blir våres selvfølelse påvirket av den vi samhandler med, men noen personer har en større innvirkning på oss enn andre. For disse tre informantene vil tilbakemeldinger fra samboerne/ektefellene bidra til å forstå andre nordmenn bedre og samtidig være til hjelp om man er usikker på oppførsel, væremåter, språk eller om det oppstår misforståelser på grunn av ulik kultur. Nære relasjoner til nordmenn kan hjelpe innvandrere med å lære kulturelle koder som kan være viktige i interaksjon. Dette kan hjelpe innvandrerne til unngå misforståelser og samtidig unngå at de trekker seg fra situasjoner der de kan ha følt seg utilpass i en interaksjon der personene kan ha en ulik definisjon av situasjonen.

I følge funn gjort i undersøkelsen er det viktig for informantene å være sammen med personer som de føler seg vel med og trygge på. På spørsmålet om hvem de foretrekker å være sammen med på fritiden svarer 4 av 7 at de foretrekker å være sammen med latinamerikanere. To av dem foretrekker å være sammen med nordmenn og bare en deler sin fritid med både nordmenn og latinamerikanere. Informantene som velger å dele sin fritid med latinamerikanere forklarer at det å være sammen med sine egne får dem til å føle seg som hjemme og fordi man nesten har de samme kodene. Her blir det viktig for informantene at de ønsker å være sammen med personer som forstår dem, at de kan kommunisere med hverandre på en måte så de kan forstå hverandre. Her spiller forståelsen av symboler og at man har samme forståelse av en situasjon en viktig rolle. For å kunne føle seg mer komfortabel kan en velge å være sammen med personer som får en til å føle seg trygg. Med dette mener jeg med personer som har noenlunde samme forståelse for de samme kodene, der de kan oppleve en følelse av trygghet og der de ikke må føle at de må

anstrenge seg eller være redd for at det skal oppstå misforståelser. Valenta (2008) viser i sin studie at mesteparten av innvandrerne han møtte i sin studie foretrakk å omgås sine landsmenn i fritiden, dette for at det sosiale samværet med nordmenn opplevdes som litt anstrengt og formelt, i motsetning til når de var med sine egne, der de følte at de kunne slappe av. Dette samsvarer også mine funn da dette var noe som informantene tok opp under intervjuene. Antonella gir en god beskrivelse av nettopp dette, hvordan det å være med personer som har samme språk eller samme måte å se ting på gir dem en følelse av frihet og trygghet.

Med latinamerikanere... vel, som vi snakket tidligere, jeg ville følt meg litt friere, med mer frihet til å være meg selv... ja, absolutt! Jeg tror at det er bedre med latinamerikanere... jeg ville hatt det bedre, jeg ville også føle meg bedre identifisert fordi vi har den samme kulturen, samme tradisjoner, så dette har mye å si... istedenfor at man skal ta hensyn til at nordmenn ikke skal irritere seg for et eller annet, det skjer alltid. Mens med latinamerikanere vet man allerede hvordan ting fungerer (Antonella).

Resten av informantene foretrekker å være bare sammen med nordmenn eller begge deler. De nevner ikke noen problemer med å forholde seg til nordmenn. De kan nevne at de er klar over at det finnes forskjeller mellom gruppene men at de oppfatter ikke dem som et hinder for å ha kontakt med dem. Disse informantene har ikke opplevd noen form for avvisning fra nordmenn og har alltid hatt gode relasjoner med nordmenn, på grunn av dette antar jeg at dette har gitt dem en positiv motivasjon til å fortsette å ha kontakt med nordmenn. På grunn av denne positive bekreftelse de har fått fra nordmenn er de sikrere på seg selv og dermed føler de seg ikke utrygge i sosiale møter med nordmenn.

6.3 Samvær med nordmenn og latinamerikanere

Usikkerhet om hvordan innvandrerne skal forholde seg til nordmenn kan for noen av innvandrerne i min studie føre til ambivalens, usikkerhet og problemer. Datamaterialet viser til informantens erfaringer med sosiale interaksjoner med nordmenn. Disse erfaringer gir en beskrivelse av hvordan de opplever å bli møtt av nordmenn i sosiale sammenhenger. Fem av informantene kan oppleve nordmenn som reserverte, kalde og som vanskelig å komme i kontakt med. De tror at det er fordi at nordmenn ikke er åpne for å ha sosial kontakt. De kan oppleve dem

som kalde og at det er en stor forskjell fra hvordan latinamerikanere har sosial kontakt med andre mennesker. De beskriver latinamerikanere som glade mennesker som med kroppsspråk og måten å være på viser interesse for å bli kjent med andre, mens nordmenn føles som kalde og de skjønner ikke helt hvordan de skal nærme seg dem.

Innvandrere kan ha en annen måte å være på, ulik måte å nærme seg andre eller en annen forståelse for ulike ting. Man kan anta at det på grunn av ulike måter å samhandle, på grunn av ulike koder i interaksjonen mellom en person med innvandrerbakgrunn og nordmenn, kan dette føre enten til misforståelser eller at innvandrere trekker seg og blir passive i sosiale sammenhenger. Humberto beskriver hvordan han opplever forskjellene når man skal kommunisere med nordmenn og sine egne:

«Latinamerikanere er mer åpne. I Latin- Amerika kan en gå inn i en buss og folk begynner å snakke med deg. Her går man inn i en buss og alle er sånn her (ser til siden) i hvert sitt sete og med hodetelefoner... forstår du meg? På en bussholdeplass er det også det samme... i mitt land snakker folk til deg... "Hei! Hvordan går det? Er det noe som skjer? ... de snakker til deg og man starter å snakke med folk. Hvis jeg forteller en vits eller tuller, det å tulle med hverandre... det går ikke, fordi de blir sure. Hvis jeg tuller med en nordmenn er det som om de blir såret, som om de ikke liker det» (Humberto)

Humberto forteller at han ikke føler at han når helt frem i en samtale med nordmenn, ikke på samme måte som han gjør med latinamerikanere. Dette nevner han frustrerer han noen ganger, da han ikke skjønner helt hvorfor det er sånn. Ut i fra dette kan man si at han ikke opplever å bli forstått på samme måte som han gjør med sine egne, dermed kan man anta at de ulike samhandlingsmåter hver enkelte har kan føre til problemer i kommunikasjonen.

En annen av informantene kommer her med et annet eksempel om hvordan hun opplever dette:

Jeg føler meg som om... det er ganske vanskelig for meg når det gjelder dette her med nordmenn. Nordmenn har en veldig spesiell måte å være på. De er ... jeg er en person som... jeg vet ikke... det er vanskelig å møte... man vet ikke hvordan en skal nærme seg nordmenn... det er annerledes. Man vet at med latinamerikaner har man det der... at man skal ha det der tilbake... "Åh, ja så bra! Hva heter du? Og hvor kommer du fra? Kom så går vi her eller der!" Man trenger ikke å kjenne hverandre for å ha kontakt (Carmen)

Carmen forteller om den ambivalensen hun føler ved å nærme seg nordmenn. Hun har opplevd flere ganger å nærme seg nordmenn på samme måte som hun nærme seg latinamerikanere men dette har ikke fungert, hun føler ikke at hun kommer frem til noe, og dermed har hun i ulike sammenhenger valgt å være passiv i møte med andre nordmenn. Carmen forteller videre:

For eksempel når det gjelder det sosiale... hvis jeg er i en samling med nordmenn, føler jeg at jeg ikke passer inn fordi... jeg føler meg ikke... at... vi går samme vei, kan man si, at vi går samme veien. Å integrere meg i en norsk gruppe... er som om... det er ingenting for meg, og det handler ikke om at jeg ikke vil men at jeg rett og slett føler meg utenfor... skjønner du?... hvis jeg kommer til sted og setter meg ned og det er 10 nordmenn. Hvis jeg ser på dem og smiler og blir der, vil heller ikke nordmennene ta initiativet for å ta kontakt med meg når de ser at jeg sitter der... selv om jeg vet at det er jeg som passerer her, vet jeg at det er jeg som må integreres og det har jeg klart for meg. Men hvis jeg er her... om jeg ikke blir spurt om noe eller om de ikke integrerer meg på denne måten, føler jeg meg som om... de kaster meg ut... skjønner du hva jeg prøver å si? (Carmen)

Carmen savner de samme kodene hun har med sine egne, dermed opplever hun dem som lettere å komme i kontakt med. Informanten forteller at hun ikke vet hvordan hun skal gå frem for å få kontakt, fordi hun ikke vet hvordan hun skal oppføre seg. Her kan man se hvordan symboler/kodene og definisjonen av en situasjon kan være viktig i samhandlingen mellom innvandrere og nordmenn. Med utgangspunkt i symbolsk interaksjonisme vil ikke en samhandling være vellykket om ikke begge parter har sammen forståelse for symboler og samme forståelse for en situasjon. Humberto beskriver også dette:

... jeg føler meg utenfor... som om de ikke vil vite noe om meg... de er ikke åpne, forstår du meg? De er ikke som latinamerikanere... i kommunikasjonen, kanskje er det språket og andre ting... de kan ikke åpne seg, jeg kommer og går inn som en latinamerikaner, jeg vet at de ikke er latinske, men jeg prøver å gi det beste av meg selv, eller snakke, eller starte en dialog og... når de er fulle er de ok, om de ikke er det, er de mer lukket... forstår du meg? Derfor er det vanskelig å være kommunikativ med dem, med nordmenn... (Humberto)

Både Humberto og Carmen beskriver den ambivalensen de kan føle når de samhandler med nordmenn. De er vant til å kommunisere på den måten de er lært fra sitt land, altså sin kultur, dermed er det denne måten de bruker til å komme i kontakt med andre. Denne måten å

kommunisere på føler de ikke kommer frem til nordmenn. De føler at de ikke får respons, dermed kan de oppleve dette i noen tilfeller som en avvisning, og kan kanskje tenke at det er noe galt med dem selv. Som nevnt tidligere er latinamerikanere veldig sosiale og glade mennesker, som bruker mye gester og er veldig fysisk av seg. Dette kan være totalt ulik det bilde innvandrerne har av nordmenn, som er at de er kalde og reserverte. Det at man har ulik kultur og syn på ting kan komme til å skape problemer i samhandling. Dermed vil det være viktig å ha en bredere kunnskap om kulturelle samhandlingskoder for at det skal kunne bli en vellykket interaksjon mellom ulike parter.

Dette kan man se hos de informantene som har norske venner. De har en annen beskrivelse av hvordan de opplever nordmenn sosialt. Disse informantene kan også nevne at de er klar over de ulike måter å være på mellom nordmenn og latinamerikanere. Men disse informantene har lært seg de kulturelle samhandlingskoder, altså måten å nærme seg nordmenn, dermed er deres syn på deres sosiale møter med nordmenn annerledes enn de som er nevnt over. Marcela forteller

Som jeg fortalte deg en gang tidligere... nordmenn er alltid opptatt av at man skal føle seg bra... de inkluderer deg... man føler også dette med latinamerikanere, men de tulle mye mer. Jeg kan være med mine norske venninner og ha samtaler og vi kan tulle litt også... men med de andre er det mer sånn... med kroppen, det er annerledes, det er annerledes (Marcela)

Lorena forteller:

Nordmenn må kjenne litt en person for å kunne være åpen... mens latinamerikanere ikke trenger å kjenne noen for å hilse og heller ikke kjenne noen for å snakke (Lorena)

Begge de siste informanter viser til at de kan sitte med kunnskap om hvordan de skal forholde seg til begge grupper. De sitter med erfaringer og kunnskap om hvordan de skal forholde seg til dem. Mesteparten av informantene mener at de godt kunne tenke seg å ha vennskap med flere nordmenn, og de ser dette som viktig for å kunne integrere seg bedre. Det kommer også frem at informantene ved å ha mer kontakt med nordmenn vil få mer innsikt i, samt lære mer om den norske kulturen.

Hvis man har en norsk venn ... nordmenn, på grunn av at de er norsk vet de mer om sin kultur. De tar deg til seg og lærer deg deres kultur ... hvordan de er når de skal på en fest, hvordan

man oppfører seg, måten ... hva de liker å spise... da er det ... hvis man liker det blir man der, om du ikke liker det drar man videre (Lorena)

Å kunne få mer kunnskap om den norske kulturen vil kunne hjelpe innvandrere til å kunne forstå nordmenn bedre og kunne få kunnskap om samhandlingskoder og hvordan man skal oppføre seg i sosiale sammenhenger. Informantene i undersøkelsen kan oppleve å bli avvist fordi de opplever mangel på interesse fra nordmenn. Man kan anta at dette kan være på grunn av at innvandrere kan være vant til andre samhandlingskoder fra sin kultur. Samtidig som at innvandrernes mangel på kunnskap om norske koder ikke lar dem yte like mye i samhandlinger med nordmenn og derfor fremstå som mindre interessante i norske øyne. Dermed vil det å ha mer kunnskap om norske koder, hjelpe innvandrere til å få en bedre forståelse av hvordan ting fungerer i sosiale sammenhenger.

Oppsummert kan man si at manglende kunnskap om sosiale samhandlingskoder kan få innvandrere til å foretrekke å være med sine egne, dette på grunn av at de vil komme til å føle seg mer avslappet og vil lettere klare å levere vellykkede selvpresentasjoner når de er sammen med sine egne. Dette vil i sum føre til at de vil foretrekke sine egne, noe som også kan resultere i at deres sosiale nettverk domineres av relasjoner med egne landsmenn.

6.4 Oppsummering

I dette kapitlet viser jeg til de viktigste kjennetegn på informantenes opplevelser av sosiale relasjoner med sine egne landsmenn og nordmenn. Noen av informantene beskriver relasjoner med sine landsmenn som nærmere og tettere enn relasjoner med nordmenn. Mens andre forteller at de ikke opplever forskjell mellom vennene. Informantene som ikke har norske venner forteller at utrygghet i språket og hvordan de skal oppføre seg i sosiale sammenhenger er utfordringer som de kan møte med nordmenn. Man kan se at ulike samhandlingskoder for interaksjon kan påvirke disse informantene i valg av sosiale relasjoner med nordmenn. Da de kan føle en slags avvisning fra nordmenn i sosiale samhandlinger. Denne avvisningen kan være på grunn av ulike forståelser av samhandlingskoder, samt ulike forståelser for en situasjon. Avvisningen kan også oppfattes som stigmatiserende da de kan se seg selv som annerledes i nordmenns øyne. Med utgangspunkt i dette kan man si at hvordan informantene opplever deres samhandlinger med

nordmenn kan innvirke på ønsket om sosiale relasjoner med nordmenn. Personer som opplever samhandlingene som vanskelige og uforståelige, velger enten å trekke seg fra slike sosiale sammenhenger eller velge å være passive.

Informantene observerer hvordan nordmenn reagerer på hvordan de presenterer seg selv. Om de opplever å ikke få den ønskede responsen kan de oppleve dette som en avvisning, og dermed miste motivasjon for å prøve igjen. For å kunne sette seg i andres ståsted må man kunne ha en anelse om hvordan den andre kommer til å reagere. Derfor vil det være viktig for å kunne få til en vellykket samhandling at innvandrerene vet litt om den norske kulturen og sosiale koder. I følge Valenta (2008) vil det være rimelig å anta at innvandrerne som ikke er kjent med nye koder vil ha vanskeligheter med å ta rollen til den andre (Valenta, 2008).

Kapittel 7. Tilhørighet, sosial integrering og identiteter

Utgangspunktet for dette kapittel er å se litt nærmere på informantenes følelse av tilhørighet og egen identitet. Jeg går nærmere på deres følelse av tilhørighet til det nye samfunnet, om de fortsatt føler tilhørighet til sitt eget land, eller begge deler. Det er spørsmål angående deres syn på det latinamerikanske miljøet, kulturell tilhørighet, kulturell avstand og om å forholde seg til to kulturer. Hensikten med dette er å kunne gi et bilde av hvordan det å føle tilhørighet spiller en rolle i informantenes hverdag.

7.1 Tilhørighet

I følge Schiefloe (1992) kan man slå fast at stabile, mellommenneskelige relasjoner, sosial tilknytning og tilhørighet er av vesentlig betydning for menneskets tilværelse og livssituasjon (Schiefloe, 1992). Man kan si at det å kunne tilhøre en gruppe og være del av et samfunn og være akseptert av andre er viktig for et individ. I følge Eriksen (2005) har mennesker behov for å føle tilhørighet til andre mennesker. Han mener at det å få en tilhørighet til noen eller noe, og bli integrert i samfunnet vil være viktig for å skape et liv her i Norge (Eriksen, 2005). Innvandrere er en gruppe mennesker som ofte har kuttet bånd til mennesker de har følt tilhørighet til i sitt hjemland. De kan miste sitt nettverk av slekt og venner, og må starte på nytt. De kommer til et nytt land som de ikke har noe forhold til fra før. Alt er nytt, dermed kan man anta at deres tilhørighet i begynnelsen ofte vil være til deres hjemland. Men hva skjer etter at de har orientert seg i det nye hjemlandet, hvordan klarer de seg, etter noen år? Føler de tilhørighet til det nye samfunnet?

Som nevnt tidligere kan innvandrere selv etter å ha bodd flere år i Norge fortsatt ha følelser av ensomhet og ikke-tilhørighet (Valenta, 2008). Dette kommer også frem når det gjelder noen av mine informanter. Tre av fire informanter forteller at de ikke føler noe tilhørighet til det norske samfunnet. De forteller om episoder der de har følt seg avvist av nordmenn og dermed har dette bidratt til at de har valgt å slutte å prøve å få kontakt med dem. Dermed har de valgt å holde seg

til sine egne landmenn der de kan føle tilhørighet til gruppen. Man kan da anta at mangel på annerkjennelse fra majoriteten i den daglige sosiale liv har gjort at de velger å holde seg til sine egne. I følge Eriksen (2001) tiltrekkes vi ofte av mennesker som er fra samme land, eller mennesker som har samme bakgrunn som oss, fordi vi kjenner oss igjen i andre, og dette skaper en trygghet (Eriksen, 2001). Innvandrere kan få sine behov dekket av personer som aksepterer dem for den de er. Dermed kan man anta at de ikke føler behov for å få seg ny bekjentskaper da de allerede kan være fornøyd med dem de allerede har. Som Schiefloe (1992) sier er stabile relasjoner, sosial tilknytning og tilhørighet viktig for menneskets tilværelse, men han nevner også at det er samtidig viktig å presisere at ikke alle nettverksrelasjoner nødvendigvis alltid vil være positive (Schiefloe, 1992).

Om man er fornøyd med det nettverket man har, vil dette nettverket være et hinder for at innvandrere føler behov for å møte nye mennesker. Det som kommer frem av disse tre informantene, er at de føler en tilfredshet med deres allerede etablerte nettverk, dermed føler de ikke behov for å ha norske venner. Djuve og Hagen (1995) mener at dersom innvandrene interne nettverk er sterkt, vil dette i noen grad føre til å redusere den enkeltes behov for å delta i det norske samfunnet (Djuve og Hagen 1995). Informantene fra min undersøkelse som føler mest tilhørighet til sitt opprinnelsesland forteller at de kan føle seg integrert i ulike områder i det norske samfunnet. Men å integrere seg kulturelt og sosialt opplever de som vanskelig. Som sagt tidligere har disse informantene opplevd avvising i sosiale sammenhenger med nordmenn. Man kan anta at dersom innvandrere ikke oppfatter å bli akseptert eller inkludert, kan dette føre til at det blir vanskeligere for innvandrere å føle seg eller bli oppfattet som en del av samfunnet. Man kan også anta at det kan også føre til at innvandrere kan komme til å føle en lavere grad av tillit og trygghet til nordmenn.

Informantene som føler tilhørighet og føler seg integrert på alle områder i det norske samfunnet er personer som er gift eller er samboere med nordmenn. Ut i fra det informantene forteller virker det som at personer som har nordmenn som sin ektefelle eller samboer opplever det som enklere å få kontakt med nordmenn. Dette kan ha å gjøre at dette er personer som har kontakt med nordmenn i hverdagen, og dermed har lært seg de kulturelle koder fra personene som står dem nær.

I følge Schiefloe (1992) vil man gjennom nettverkskontakter kunne få tilgang til informasjon som kan være viktig, og man vil gjennom sine kontakter få tilgang til personer og miljøer som man ellers ikke ville få tilgang til. Samtidig som at disse kontaktene kan fungere som en beskyttelse mot trusler utenfra (Schiefloe, 1992). Ut i fra dette kan man anta at det å ha nære og viktige personer som er del av majoriteten vil kunne gjør det lettere for innvandrere å integrere seg sosialt i motsetning til innvandrere som ikke har noen viktige personer i sitt nettverk med majoritetsbakgrunn.

7.2 Det latinamerikanske miljøet og kulturell tilhørighet

Når jeg ber informantene fortelle litt om det latinamerikanske miljøet beskriver de latinamerikanere som glade, åpne, sosiale, morsomme, tullete og sjenerøse. Det eneste de nevner som noe negativ er at det kan være mye baksnakking i det latinske miljøet, og at man på grunn av dette må passe på hvordan de skal oppføre seg sammen med dem. Men dette er noe de er vant til, dermed har de ikke noe i mot det. Tre av informantene forteller også hvordan de føler seg i sosiale sammenhenger i dette miljøet. De beskriver at når de er i sammen med latinamerikanere føler de seg vel. De beskriver at de føler seg hjemme, og at det er der de føler at de kan være seg selv uten at noen ser på dem med dømmende blikk. Humberto, Carmen og Roberto beskriver det slik:

«Det er som om man forstår hverandre mer og man gjør mye mer sammen ... latinamerikanere er mer åpne, og... vi er sånn!» (Humberto)

«Det er meg... det føles rart å si det, men det er min egen kultur, det er som meg selv... mitt eget språk, jeg føler meg trygg»(Carmen)

«Jeg føler meg hjemme... jeg føler meg som i en familie. Hvis jeg vil le så ler jeg, hvis jeg vil spise så spiser jeg, og hvis noen har lyst til å danse, så dans!... alle med sitt. For meg er det latinamerikanske miljøet kjempefint, hvis jeg ikke hadde hatt det latinamerikanske miljøet her

ville jeg ha dratt for lenge siden... jeg føler meg avslappet. For å si det enkelt, når jeg er sammen med latinamerikanere føler jeg meg i en familie men når jeg er sammen med nordmenn føler jeg meg på jobb» (Roberto)

Informantene gir uttrykk for følelse av trygghet, forståelse og en følelse av å føle seg hjemme. Dette kan være fordi de føler seg mer tilknyttet på grunn av at de har samme bakgrunn og på grunn av erfaringer som de opplever som sammenlignbare. Man opplever da et felleskap gjennom at en kan forstå hverandre. Informantene kan også ofte søke seg sammen med andre personer som oppfattes av den enkelte å tilhøre ”samme kategori”. Noen ganger kan det også være at personer velger å være sammen med personer som har samme verdier og vaner. De opplever da at de blir forstått av de rundt seg og dette gir dem en følelse av trivsel og aksept. I motsetning til å være sammen med personer som får dem til å føle ubehag.

Informantene over beskriver under intervjuet en følelse av tilhørighet til sin etniske gruppe, der de føler seg trygge, forstått og akseptert. De forteller at de føler at de kan være seg selv sammen med sine egne landsmenn, og derfor føles det lettere å være sammen med folk som har samme bakgrunn som dem selv. Dette samsvarer med det Eriksen (1997) nevner, om at man ofte tiltrekkes av mennesker som kommer fra samme sted eller land, eller til personer som har lignende bakgrunn. Han mener at dette er fordi vi kjenner oss igjen i andre, og dermed vil dette gi en trygghetsfølelse (Eriksen 1997).

7.3 Tilhørighet, kulturelt avstand og nære relasjoner med nordmenn

For å kunne være en del av samfunnet må man kunne ha noe kunnskap om det nye samfunnet man flytter til, dette for å kunne forstå andre og også kunne vite hvordan en skal presentere seg selv i møte med andre.

Alle informantene i undersøkelsen forteller at de er fullstendig klar over at de opplever forskjeller i mellom den norske og den latinske kulturen. Tre av informantene forteller at de ikke opplever de kulturelle forskjeller som et problem for å bli kjent med nordmenn. Dette kan være fordi disse tre informantene er personer som har norsk familie eller norske venner. Denne kontakten har bidratt til at de er vant til å være sammen med dem, de har lært mer om den norske

kulturen ved å være sammen med dem og dermed har dette bidratt til at de vet hvordan de skal opptre sammen med dem.

De resterende informantene føler at de kulturelle forskjellene er så store når det gjelder samhandling at dette vil være et hinder for dem for å bli kjent med nordmenn. Dette føler de gjør dem usikker på hvordan de skal oppføre seg i forhold til dem.

«Det er et kultursjokk... det er det jeg tror det er, ikke mer...vi er mer spontane, vi latinamerikanere enn nordmenn. Om vi ikke nærmer oss nordmenn på en måte for å konversere... For eksempel, hvis vi er på en fest, eller et møte om hva som helst... hvis en ikke integrerer seg for å snakke, er det som om de ikke... spesielt nordmenn på min alder, de tar ikke initiativet» (Carmen)

Flere av informantene nevner at latinamerikanere har en annen måte å være på, de beskriver seg selv som glade, spontane, tullete, lette å snakke med og at de er glad i ha det gøy. Mens de beskriver nordmenn som reserverte, lite sosial og kalde. En av informantene forteller om en historie der han følte seg misforstått i samhandling med kollegaer på jobb fordi han følte at nordmenn har tok seg nær av noe han sa på tull. Dette følte han ikke ville ha skjedd med en latinamerikaner, da latinamerikaneren ville ha skjønt at han tullet.

Jeg har allerede vært inne på at de som har norske familiebånd opplever større tilhørighet og mindre kulturell avstand til nordmenn. Det som alle de fire informantene har tilfelles er at de ikke har en norsk familie eller venner som de deler hverdagen sin med. De bruker fritiden sin med latinamerikanere og har kontakt med nordmenn bare gjennom jobben, men at denne kontakten ikke oppleves som nært kontakt. De forteller at de ikke klarer å få en god tone med nordmenn, fordi de vet helt hvordan de skal oppføre seg i lag med dem. Man kan anta at dette er fordi de ikke har lært seg de norske samhandlingskoder fordi de er vant til å være sammen med sine egne. Det at de ikke har noen nordmenn i sitt nettverk gir dem ikke muligheten til å kunne lære mer om den norske kulturen og hvordan de skal presentere seg selv i møte med nordmenn. Når man blir mer kjent med nordmenn og den norske kulturen, vil det bli mer sannsynlig at man blir påvirket av normer, væremåte og verdier i den aktuelle kulturen, enn når de ikke har noe med nordmenn og den norske kulturen å gjøre. Når personer blir påvirket av kulturen eller andre, er det mer sannsynlig at de oppfører seg på måter som anses hensiktsmessig av medlemmer av denne kulturen.

Ved å kunne ha mer kunnskap om norske samhandlingskoder, rolleforventninger og kulturen generelt vil dette hjelpe innvandrerene med å få nye ferdigheter til å kunne vite litt mer om hvordan man skal oppføre seg i møte med nordmenn. Denne kunnskapen vil i følge Valenta (2008) påvirke den enkeltes identitetsreproduksjon og deres tilbøyelighet for nettverksbygging utenfor deres egen etniske gruppe. Noen av informantene nevner å ha følt seg avvist når de prøver å ha en samtale med nordmenn, fordi de ikke føler å få samme respons tilbake som de ville ha fått fra en person med latinamerikansk bakgrunn, og dette kan frustrere dem. I følge Valenta (2008) vil innvandrere som ikke klarer å få en bekreftende tilbakemelding fra nordmenn, være mindre motivert til å engasjere seg i samhandling og i relasjoner med dem (Valenta, 2008). Dermed vil dette bety at hvis en innvandrer ikke sitter inne med kunnskap om hvordan man skal presentere seg selv i samhandling med nordmenn, vil dette føre til at de kan oppleve en form for avvising, fordi de ikke får den responsen de ønsker av den andre. Nordmenn og latinamerikanere kan ha ulike forståelser av en situasjon, som kan føre til en dårlig samhandling. Valenta (2008) mener at om en innvandrer ikke har kunnskap om de forskjellige kommunikasjonsferdigheter, kan innvandrere virke mindre meningsfulle og sosialt attraktive for nordmenn.

Valenta (2008) skriver i sin avhandling at suksessen for å brygge bro med nordmenn ikke bare vil være avhengig av kommunikative og interaksjonale ferdigheter, men at denne også kan være avhengig av hvor klar innvandrerene er for å handle i samsvar med norske verdier, standarder for samhandling og rolleforventninger. Jackson (1997) og Abercrombie (2004) viser til at folk kan synes at det kan være vanskelig eller ubehagelig å samhandle med mennesker som har verdier de ikke deler - og dette kan føre til at de velger sine venner fra grupper som har verdier som er kompatible med sine egne (ibid). Dette vil si at hvis innvandrere har en viss kunnskap om norsk kultur kan dette føre til at de blir akseptert av nordmenn, på grunn av at de kan oppnå en felles forståelse. I følge Valenta (2008) lærer innvandrere fort at hvis de ønsker å delta i norsk samfunnsliv, må de bli kjent med norske forventninger og med hvordan de definerer visse situasjoner. I følge han vil innvandreres mulighet for å bygge bro og for å få bekreftende tilbakemeldinger fra majoriteten ofte være et spørsmål om akkulturasjon og opplevd kulturell avstand.

Som sagt tidligere er den latinamerikanske kulturen mer preget av fysisk nærhet, nær kontakt og gester sammenlignet med den norske kulturen. Mønstre for kommunikasjon er viktige samt måten man kommuniserer på. De møter folk lett og er åpne for å starte en samtale med andre selv om de ikke kjenner dem godt. Dette kommer frem i det informantene forteller.

Når man blir mer kjent med nordmenn og den norske kulturen, vil det bli mer sannsynlig at man blir påvirket av normer, væremåte og verdier i den aktuelle kulturen, enn når de ikke har noe med nordmenn og den norske kulturen å gjøre. Når personer blir påvirket av kulturen eller andre, er det mer sannsynlig at de oppfører seg på måter som anses hensiktsmessig av medlemmer av denne kulturen.

7.4 Mellom segregering, integrering og assimilering

Innvandrere som kommer til Norge har levd innen opprinnelseskulturen i den delen av livet de har levd i sitt land. Når de kommer til Norge blir de presentert for en ny kultur. Det vil være avhengig av om den enkelte velger å ta til seg den norske kulturen. Noen kan velge å ta til seg den norske kulturen, enten ved å forkaste sin egen kultur eller velge å leve med begge kulturer, eller også velge sin kultur og nekte å akseptere den norske kulturen. I de første to tilfellene kan man anta at dette vil føre til en akkulturasjonsprosess, der den enkelte tilpasser seg kulturen de kommer til å være del av.

I noen tilfeller kan noen av innvandrernes kultur og etnisk identitet bli sett positivt på av majoriteten. I dette tilfellet opplever mange av informantene at nordmenn kan vise interesse for deres latinamerikanske kultur, som for eksempel latinamerikansk musikk, dans og språk. Dette kan være for at nordmenn kan se på det som eksotisk. I slike tilfeller mener Valenta (2008) at disse kulturelle ulikheter mellom innvandrere og nordmenn kan bli sett som irrelevante og til og med positive, som igjen kan føre til at denne gruppe mennesker ikke trenger å akkultureres for å kunne bli akseptert.

Spørsmål om man føler seg norsk eller latinamerikansk er et spørsmål som informantene opplever å få ofte i hverdagen. Flestparten av informantene forteller at de føler at de forholder seg til to kulturer. Hele seks av sju informanter føler at de forholder seg til begge kulturer på

ulike måter. Disse informantene ønsker at deres barn skal bli kjent med begge kulturer, og de velger å oppdra barna sine med en blanding av både den norske og den latinamerikanske kulturen.

Noen av informantene nevner å verdsette mye ved den norske kulturen. Blant annet hvordan nordmenn oppdrar sine barn og deres syn på likestilling. Men noen nevner også å slite litt med den sosiale delen av den norske kulturen. De føler ikke at de klarer å endre seg på denne delen, fordi de føler at det er den de er. En informant nevner at hun ikke opplever noen vanskeligheter med å tilpasse seg til to kulturer, fordi begge kulturene er en del av henne.

... det er to kulturer som er en del av meg... jeg kan, hva heter det? ... tilpasse meg begge kulturer. Jeg kan tilpasse meg godt til nordmenn, jeg kan være sammen med dem... jeg kan tilpasse meg til maten deres, deres kultur, deres musikk, deres språk... på samme måte som til kulturen fra mitt land... jeg tror at det en del av meg fordi jeg er oppvokst her i Norge, jeg har bodd flere år her enn det jeg har i mitt land, men jeg har aldri forlatt min kultur heller... jeg har aldri lagt til side mitt språk... jeg har det alltid med meg, og kommer alltid til å ha det med meg. Det er to kulturer som er en del av meg (Lorena)

Lorena opplever ingen vanskeligheter med å forholde seg til to kulturer og føler at hun trives i begge uten å føle seg annerledes. Hun forteller om venner som kan si at de liker hennes måte å være på, som kan i noen tilfeller være ulik sine venner på grunn av hun er latinsk, men som blir sett positivt på av nordmenn. Lorena kom til Norge som tenåring, men hun har klart å beholde sin latinamerikanske kultur, noe som hun er svært stolt av. På en annen side har en annen informant som opplever det som vanskelig å prøve å beholde sin kultur, hun beskriver det slik:

«Ja, jeg forholder meg til to kulturer, ja... to kulturer som... jeg føler noen ganger at jeg må plutselig kjempe for å klare å beholde den latinamerikanske kulturen ... fordi det finnes mye fint. Når man snakker om kultur eller fine ting, ønsker jeg å fortsette med det, fordi det er en del av min identitet» (Marcela)

Marcela er en dame som kom til Norge også som tenåring, og i motsetning til andre informanter gikk hun inn for en nesten total kulturell og sosial assimilasjon i det norske samfunnet. Hun forteller å ha følt seg alltid komfortabel i samhandling med nordmenn, hun giftet seg med en norsk mann, og har ingen latinamerikanske venner. Hun nevner at hun føler at det blir vanskelig

å beholde sin kultur fordi hun er sammen med nordmenn hele tiden. Men på spørsmål om hvordan hun ser på seg selv, svarer hun at hun vil være latinamerikansk, men samtidig vet hun at hun har forandret seg mye, og i mange tilfeller tenker hun som en norsk. På spørsmål om hvorfor hun ikke har latinamerikanske venner, svarer hun at hun faktisk ikke var klar over det. Hun hadde ikke tenkt på det, og at det hadde bare blitt sånn. Marcela er fornøyd, med nettverket hun allerede har, og har heller ikke savnet kontakt med sine egne landsmenn, samtidig som hun sier at hun ikke har tid. Hun føler at hun har et rikt sosialt liv og hun føler at hun blir akseptert av nordmenn.

Andre informanter nevner å endre måten å være på for å føle seg som en del av samfunnet. De velger å følge livet som nordmenn lever, som er ulik deres egen måte å være på, men som de velger å tilpasse seg for å passe inn. Humberto gir en god beskrivelse på dette i det han forteller:

«hm... hvordan skal jeg si det... jeg lever livet som de lever det, forstår du meg? Hvis de ikke snakker til meg, så snakker jeg ikke til dem, hvis jeg må dele litt tid med dem, så deler jeg det, men bare det... ser du? Men jeg føler meg mer som en latinamerikaner enn norsk... jeg har ikke klart å tilpasse meg, jeg har ikke klart å tilpasse meg samfunnet, til det norske samfunnet... det er veldig vanskelig for meg på grunn av kulturen» (Humberto)

Som nevnt tidligere kan personer i noen tilfeller velge å presentere seg slik andre ønsker de de skal være. Dette kan de gjøre for å føle at de passer inn. Dette er noe Humberto nevner. Han opplever å endre sin sanne måte å være på, for å kunne likne den andre og ikke stikke seg ut. Han sier selv at han føler seg latinamerikansk, og at han ikke har tilpasset seg. Men han nevner under intervjuet at han noen ganger blir overrasket over å se endringer i sin måte å være på.. Han legger merke til dette når han reiser til hjemlandet, der legger han merke til hvordan han har forandret seg på noen områder, fordi han kan få reaksjoner fra landsmenn der. Som nevnt tidligere sier Hewitt (2007) at mennesker kan søke å presentere seg selv slik som det synes å være hensiktsmessig til situasjoner eller etter det som oppfyller kulturelle krav, selv om det går på bekostning av egen selvoppfattelse.. Dette er noe som Humberto kan oppleve i hverdagen sin, og som han sier selv ikke legger merke til. Dette er også noe som blir nevnt av andre informanter i undersøkelsen, de blir klar over dette når de reiser til hjemlandet, og blir minnet på at de kan ha forandret seg. Mennesket er avhengig av og jakter på anerkjennelse for å ivareta selvfølelsen

(Goffman, 1963). Og for at man skal kunne få en anerkjennelse fra andre kan man måtte endre sin måte å være på for å kunne passe inn og føle tilhørighet.

7.5 Identitet

Jeg hadde lyst til å finne ut om hva informantene følte om sin egen identitet, hvilken etniske identitet de mente å ha selv, om de følte at deres identitet hadde endret seg, eller om de følte at de endret seg avhengig av hvem de var sammen med. De fleste parten av informantene utenom en svarer at deres identitet er latinamerikansk. Det er bare en informant som beskriver sin identitet som mer norsk:

«Min identitet? Jeg tror at jeg er mer... jeg vet ikke, jeg tror at jeg føler meg mer norsk... ja, jeg tror det ja, jeg har forandret meg mye» (Mario)

Flere informanter nevner også at de føler at de gjennom årene har forandret seg, det kan de legger merke til noen ganger av seg selv eller når de reiser til hjemlandet. De føler seg annerledes enn de som bor der, og de kan også merke at deres måte å være på kan være annerledes i forhold til dem. Flere nevner at de føler at de må endre seg for å passe inn, at de for eksempel ikke kan være på samme måte som de er sammen med en person fra Latin- Amerika, og dermed for unngå misforståelser eller for at de ikke skal føle seg pinlig berørt velger de å oppføre seg som andre. Humberto uttrykker dette på denne måten:

... litt i måten å tenke på... man tenker ikke lenger som en latinamerikaner. Man tenker mer norsk, jeg er fra det latinamerikanske miljøet, men man legger merke til at man forandrer seg, skjønner du? En kan si... på bussholdeplassen, når jeg går ut om morgenen, før brukte jeg å snakke med folk eller bare spurte om noe, ikke nå! Jeg gjør det samme, går på bussen har på hodetelefoner og går videre... og når jeg reiser til Latin- Amerika er det vanskelig å endre det, fordi folk der snakker til meg, man føler seg veldig rar, men etter 8 eller 15 dager så går det over og da begynner jeg også å snakke... Når man kommer hit så skifter man chip, med engang skifter jeg chip, jeg tilpasser meg igjen, forstår du? Som om dette er mitt... dette er livet mitt. Men når jeg kommer til Norge sier jeg... ok, jeg bor i Norge og deres måte å være på er slik, og dette er slik og reglene er slik (Humberto)

Å føle seg bra er noe som mennesker verdsetter høyt. Man ønsker å ha en god selvfølelse, og for å ha en god selvfølelse kan man tenke seg at det vil være viktig å være sammen med personer som får dem til å føle seg bra og være sammen med personer de føler passer inn med. Man vil da kunne endre sin måte å være på ut i fra hvem de er sammen med. Flere av informantene nevner dette i intervjuene. De opplever å forandre seg litt etter hvem de er sammen med. Når de er sammen med sine landsmenn opplever de å oppføre seg på en bestemt måte mens når de er sammen med nordmenn føler de at de må ta hensyn til deres måte å være på og dermed endrer de seg i forhold til dette.

Uansett om mesteparten av informantene føler at de har en latinamerikansk identitet, forteller de at de at de føler at deres identitet har forandret seg, for de kan bli oppmerksom på at de også har blitt mer norske på noen områder. Marcela forteller dette

... noen ganger integrerer man seg uten å legge merke til det, det er det som skjer, noen ganger integrerer man seg så mye at man selv noen ganger ikke legger merke til det... jeg lar meg drive med. Det er ikke fordi man vil, man legger merke til det når man er i en samtale med andre... (Marcela)

Goffman har påpekt at etter hvert personen endrer sin måte å være på for å kunne få anerkjennelse fra andre, kan de bli "tatt i" av sine egne prestasjoner. Og dette kan medføre at det som var et falsk bilde av seg selv for å kunne passe inn, bli en ekte en (Hewitt, 2007). Marcela er et eksempel på dette da hun er en person som har blitt assimilert i det norske samfunnet, men sier likevel at hennes identitet er latinamerikansk, og opplever at hun må kjempe med seg selv for å kunne beholde den.

Mens en annen informant nevner at for hans del det å bo her i Norge har gjort at hans latinamerikanske identitet har blitt sterkere. Han forklarer det slik:

Jeg er latinsk.. identiteten har ikke endret seg, nei... identiteten kommer ikke til å endre seg... det motsatte, identiteten blir sterkere for meg... ja, her lærte de meg å være latinsk. Jeg elsker det jeg er... jeg ønsker ikke å endre... (Roberto)

Man kan si ut i fra datamaterialet at man kan skille mellom informantenes forskjellige forståelser av deres latinamerikanske identitet. Noen av informantene anser delen av deres kollektive identitet som noe positivt, og ikke belastende, slik Marcela gjør. Mens andre kan se på sin etniske identitet som en kilde til stigma. Roberto hører til den siste kategorien.

Roberto er en person som ikke har norske venner og forteller å ha følt stigmatisering. Han forteller for det meste om negative erfaringer han har opplevd med nordmenn. ut i fra det Roberto forteller under intervjuet har han opplevd å ikke blitt verdsatt for den han er, og har følt mange ganger å bli sett som underlegen nordmenn. I følge Charon (2010) kan identiteter være viktige for oss, og når disse identiteter oppleves å bli tråkket på av andre kan man bli defensiv, og til og med reagere med sinne (Charon, 2010). Ut i fra dette kan man anta når Roberto ikke får akseptert sin identitet eller føler at hans identitet ikke blir verdsatt kan han reagere med å trekke seg fra nordmenn. Tidligere undersøkelser kan vise at blant visse kategorier innvandrere kan følelsen av å være utestengt fra norske nettverk føre til en generell misnøye med livet i Norge, noe som igjen kan skape aversjon mot nordmenn og den norske kulturen (Brox 1997, Gullestad 2006, Valenta 2008). Om en persons identitet blir truet eller sett ned på, eller om de opplever fiendtlighet fra utenforstående kan i følge Hewitt (2007) trolig styrke enn undergrave deres solidaritet til gruppen de tilhører og deres identifisering med gruppen. I følge Hewitt (2007) vil fiendtlighet og avvisning gi en følelse av enda sterke identifisering med gruppen de tilhører i stedet for å være tilbøyelig til å gi opp gruppen eller gå bort fra den (Hewitt, 2007). Dette er noe som man antar å se i det Roberto forteller, mye av det han forteller handler om hvor viktig det er for han å identifisere seg som latinamerikansk, og hvor stolt han er for dette. Han ønsker ikke å forandre seg for å være en del av norske samfunnet, da han ikke føler at han har behov for å ha kontakt med nordmenn.

7.6 Oppsummering

Det er ingen tvil om at kjennskap til det norske språket er en viktig forutsetning for utvikling av sosiale relasjoner til nordmenn. Men man kan også se at det å ha kunnskap om kultur og kulturelle koder også vil være viktig for utviklingen av sosiale relasjoner til nordmenn. Om en innvandrere opplever følelser av avvisning i sosiale samhandlingene, på grunn av manglende

kunnskap om kulturelle samhandlingskoder, vil dette føre til dårlige erfaringer, som igjen kan redusere motivasjonen til å få seg norske venner. Dette kan føre til at de vil føle seg annerledes, og med dette ikke kunne ha en følelse av tilhørighet til det nye landet, da de ikke føler at de blir akseptert av majoritetssamfunnet. Man kan da anta at de vil kunne foretrekke å være med personer som de føler en tilhørighet til.

De fleste informantene sier at de endrer sin måte å være på når de er sammen med nordmenn. Noen av dem reagerer ikke på dette, mens andre føler seg ikke vel med å måtte endre sin måte å være på for å kunne passe inn. Dette er personer som kan føle at deres identitet blir truet eller sett ned på av majoriteten. Goffmans arbeid viser oss at det å skape identitet er en aktiv forhandlingsprosess mellom hvem andre forteller oss at vi er og våre gjentatte forsøk på å presentere hvem vi tror vi er til andre. Her viser han hvordan mennesker i kontakt med andre personer presenterer seg selv/sine handlinger og forsøker å styre/kontrollere inntrykk andre danner seg av dem. Med dette gir vi det bilde vi ønsker andre skal ha av oss, av hvem vi er (Goffman, 1992). Man kan anta at for enkelte personer som føler at de blir tvunget til å måtte endre sin måte å være på, være med distansere dem fra majoritetssamfunnet.

De ulike fortellinger fra informantene fikk meg til å se hvor forskjellige innvandrere kan erfare møter med nordmenn. Personer som hadde kontakt med nordmenn til daglig og hadde norske venner hadde stort sett positive erfaringer og forventninger til nordmenn. Mens det motsatte var tilfelle for informantene som ikke hadde kontakt med nordmenn til daglig og ikke hadde norske venner. Personene som hadde mer kontakt med nordmenn til daglig satt igjen med en følelse av avvisning. Denne avvisning fra nordmenn ble koblet til forskjellige forhold. Enkelte mente at de ikke hadde noe av felles interesse. Andre mente at de ikke hadde norske venner fordi de snakket dårlig norsk, hadde ulike kulturer eller følte seg stigmatisert og avvist i møte med nordmenn. Dette stemmer overens med funn gjort i tidligere forskning, der det har blitt vist at innvandrere som har etablert stabile bånd med nordmenn kan oppleve sosialt liv og dag-til-dag realitetene i Norge med større optimisme enn de uten norske kontakter eller venner (Fuglerud 1996; Valenta, 2008).

Konklusjon

Innvandrerens opplevelser av samhandlingene med nordmenn har vært hovedfokus for denne masteroppgaven. Informantenes fortellinger har kunnet gi oss et bilde av hvordan de har opplevd den sosiale integrasjonen i Norge. I oppgaven har man kunnet se de ulike veier informantene har tatt for å kunne integrere seg sosialt.

Tilbake til undersøkelsens problemstilling: *Hvilken forbindelse finnes mellom innvandrernes opplevelse av hverdagssamhandling og deres sosiale integrasjon og identiteter?* Jeg konkluderer med at innvandrernes opplevelse av samhandlingene kan ha betydning for hvordan informantene velger å integrere seg sosialt. Om innvandrere føler seg vel i samhandling med nordmenn vil dette føre til en positiv erfaring, som igjen fører til at de føler seg akseptert. Dermed vil man kunne si at om innvandrere føler seg sosialt integrert vil ha sammenheng med hvordan informantene opplever samhandlingen med nordmenn. Med dette mener jeg altså hvordan de ser seg selv i nordmenns øyne og hvordan de opplever møter med dem. Om innvandrere ser seg selv som mindreverdige, eller føler seg utrygge på hvordan man skal oppføre seg i samhandling, eller mangler språk, vil denne usikkerheten føre til en mislykket interaksjon. Samtidig kan følelsen av å bli avvist av andre også føre til at folk velger å trekke seg fra nye sosiale sammenhenger eller bli passive i nye møter med nordmenn. Annerkjennelse fra majoriteten og følelse av tilhørighet vil være viktige faktorer for om de velger å integrere seg sosialt i det norske samfunnet.

I denne undersøkelsen fokuserte jeg på personer som hadde bodd en lang periode i Norge, og tenkte at det å ha bodd her lenge ville gi innvandrere kunnskap om norske språket og kjennskap til norske kulturelle koder. Og denne kunnskapen ville danne et grunnlag for etablering av varige relasjoner med nordmenn. Dette var noe som stemte for noen av mine informanter. Selv om noen av informantene kunne godt norsk, betydde det ikke nødvendigvis at de hadde norske venner. Og flere av mine informanter selv etter å ha bodd lenge i Norge, kunne være usikre på hvordan man skulle oppføre seg i samhandling med nordmenn.

Hvordan innvandrere opplever sine identiteter i samhandling med nordmenn kan også ha betydning for om innvandrere har interesse for å ha sosiale relasjoner med nordmenn. Noen av informantene opplever samhandlingene med nordmenn som noe unaturlig og formelt. Mange forteller at de må forandre sin måte å være på når de møter nordmenn, og dette er noe som de ikke trives med. De har andre forventninger til sosiale sammenkomster med venner.

Forventninger er at samhandling med venner i fritiden skal være avslappende, spontane og bekreftende. Funn fra undersøkelsen i likhet med Valentas (2008) doktoravhandling viser til at innvandrere har behov for positiv bekreftelse av sitt selvilde. Når informantene ikke fikk oppleve å få en positiv bekreftelse fra majoriteten kunne dette føre til at noen av informantene valgte å trekke seg og i stedet bare omgås sine egne landsmenn. For noen av informantene kan deres identitet som latinamerikanere være så viktig at om de opplever at deres identitet blir truet eller sett ned på, kan de komme til å velge og forsterke denne ved å holde seg til sine egne landsmenn.

På en annen side viser det at noen av informantene velger å holde seg unna nordmenn på grunn av at de føler at de er for forskjellige, og at de må endre sin måte å være på for å passe inn. Dermed velger de å være sammen med personer fra sin egen bakgrunn da de føler at de kan være seg selv med dem. De vil få en følelse av at de vet hvor de står i forhold til dem. Litt over halvparten av informantene jeg intervjuet, foretrekker å omgås personer med samme bakgrunn i fritiden. Dette forklarer de er fordi de føler seg vel og trygg med dem, de føler at de kan være seg selv, samtidig som at de opplever å trives godt i deres selskap. Ut i fra funn gjort i datamaterialet er noen informanter veldig avhengig av sine landsmenn fordi de føler tilhørighet.

Men vil det si at informantene ikke ønsker å ha kontakt med nordmenn? Funn viser at mesteparten av informantene ikke har noe i mot å ha norske venner. Men usikkerheten om hvordan de skal nærme seg dem kan føre til at de velger å ikke ta kontakt. Tidligere dårlige opplevde erfaringer kan påvirke deres motivasjon for fremtidige møter med dem.

Ut fra funn gjort i undersøkelsen kan man si at innvandrere kan oppleve deres sosiale integrasjon forskjellig. I likhet til Valenta (2006) og Gullestad (2006) kom det også frem i mine funn at innvandrernes sosiale integrasjon vil være avhengig av om de føler seg akseptert av nordmenn under samhandling eller om de opplever underordning og stigmatisering i samhandling. Samtidig kom det også frem mangel på kunnskap om norske samhandlingskoder, som kunne hjelpe

informanten med å få bedre forståelse i sosiale møter med nordmenn. Dermed vil også deres sosiale integrering være avhengig om innvandreren kommer til å være åpen og interessert i den norske kulturen for å kunne lære seg å forstå nordmenn bedre og dermed få til en vellykket interaksjon mellom dem. Den sosiale interaksjon mellom mine informanter og nordmenn forutsetter også dermed kjennskap til språk og kultur- symboler. Funn fra datamaterialet kan fortelle om vanskeligheter informantene kan oppleve i sosiale sammenhenger. De kan sitte med usikkerhet på språk og ulike forståelser av hvordan man skal oppføre seg i en bestemt situasjon. Usikkerhet, skam eller redsel for å dumme seg ut, er ulike følelser noen av informantene nevner å oppleve i samhandlinger med nordmenn. Informantene ser seg selv i forhold til nordmenn, og kan føle å være på et lavere nivå, da nordmenn sitter med overtaket, på grunn av innvandrernes manglende kunnskap på språk og kulturelle koder.

Mange av mine funn er i tråd med Valentas (2008) undersøkelse, noe som på noen områder kan overraske meg. Da jeg først startet med dette, hadde jeg en forestilling om at mine informanter sammenlignet med irakiske informanter i Valentas undersøkelse ville oppleve det enklere å integrere seg sosialt fordi de var latinamerikanere. I min livsverden var den latinamerikanske kulturen ikke så ulik den norske kulturen. Det viste seg at de opplever kulturforskjeller i større grad enn jeg forventet. Samtidig opplever de at den latinamerikanske kulturen blir sett mer som eksotisk av nordmenn, og dermed blir den mer akseptert enn andre kulturer. Det var interessant å se at mine funn ikke stemte helt med den forestilling jeg hadde før jeg startet med undersøkelsen.

På spørsmål om dette temaet har relevans for faget sosialt arbeid og innvandrersforskningen, mener jeg undersøkelsen har det på grunn av at sosialarbeidere er mennesker som kan komme til å jobbe med personer med innvandrerbakgrunn, dermed vil denne forskningen kunne hjelpe sosialarbeidere til å få et bilde av hvordan noen innvandrere kan oppleve mellommetrisk samhandling og integrering i Norge. Som sosialarbeidere kan man få ansvar for integreringsarbeid av flyktninger og innvandrere.¹

Man vet alt for lite om hvordan innvandrere opplever sosiale relasjoner med nordmenn og omvendt. Dette er noe som jeg mener kunne være mer forsket på. Gjennom denne

¹ Man har sett i de senere årene at sosiale nettverk er også viktig for å kunne integrere seg i samfunnet (Djuve og Hagen, 1995; Valenta, 2008; Korac, 2009). Flere mener at gjennom bekjentskaper og vennskap med nordmenn kan de lære seg det norske språket og de lokale kulturelle kodene samt få informasjon om norsk arbeidsliv, velferdstjenester og ledige stillinger ((Granovetter 1973; Field 2003) i Valenta, 2008).

masteroppgaven har jeg forsøkt å presentere et bilde av hvordan innvandrere kan oppleve samhandlingene med nordmenn, og håper dette kan hjelpe andre til å forstå deres situasjon. Denne studien ser jeg som et bidrag til senere forskning, og for å kunne gi informasjon, og kanskje finne frem til tiltak som kan bidra til å styrke innvandrernes sosiale integrasjon. En NOUs rapport(2011) nevner hvor viktig det er å anerkjenne betydningen av sosiale nettverk, og viktigheten av å utvikle tiltak som tar sikte på å utvide innvandreres formelle og uformelle nettverk (NOU, 2011).

Denne undersøkelsen gir en dybde forståelse av en bestemt gruppe. Kvalitative studier av innvandrere behøves for å få en forståelse av deres situasjon når det gjelder deres sosiale integrering. I Norge finnes ulike grupper innvandrere, dermed vil man kunne anta at de kan sitte med ulike erfaringer om deres møte med nordmenn. Derfor er det ikke bare behov for nyansert forskning rundt sosial integrering av innvandrere, men også i de ulike innvandregrupper.

Litteraturliste

Aakvaag, Gunnar C. (2008): *Moderne sosiologisk teori*. Oslo: Abstrakt Forlag.

Berg, Berit (2010): *Eksilets stoppesteder. Fra flukt og asyl til integrering og transnasjonale liv*. Trondheim: NTNU. Doktoravhandling.

Berg, B. Svarva, A. og Sollund, R. (1995): *Den vanskelige integreringsprosessen. Om arbeidstilknytning og sosial kontakt blant vietnamesiske flyktninger*. Trondheim: SINTEF IFIM.

Birkelund, G.E. og Mastekaasa, A.(2009): *Integrert? Innvandrere og barn av innvandrere i utdanning og arbeidsliv*. Oslo: Abstrakt Forlag.

Bore, L., Djuve, A.B. og Tronstad, K. (2013): *Etnisk mangfold og likestilling i arbeidslivet. En kunnskapsstatus*. Fafo- rapport 2013:11. Oslo: Allkopi AS.

Blom, Svein (1998): *Levekår blant ikke- vestlige innvandrere i Norge*. Oslo: Statistisk sentralbyrå.

http://www.ssb.no/emner/00/02/rapp_199816/rapp_199816.pdf

Blom, Svein (2002): *Innvandrerens bosettningsmønster i Oslo*. Oslo: Statistisk Sentralbyrå.. Hentet 15.11.2012

http://brage.bibsys.no/ssb/bitstream/URN:NBN:no-bibsys_brage_15091/1/sos107.pdf

Brochmann, G. (2002). *Velferdsstat, integrasjon og majoritetens legitimitet*". Kapittel 1 i

Brochmann, G, Borchrevink, T og Rogstad, J. (2002). *Sand i maskineriet. Makt og demokratiutredningen*. Oslo: Gyldendal Akademisk, s. 27- 56.

Brox, Ottar (1997): *"De liker oss ikke": den norske rasismens ytringsformer*. Oslo: Tano Aschehoug.

Charon, Joel M. (2010): *Symbolic interactionism: an introduction, an interpretation, an integration*. Boston: Prentice Hall.

Dalgard, O. S (1995): Social support, negative life events and mental health. Br J Psychiatry, 166: 29-43. Hentet 13.11.2012

<http://bjp.rcpsych.org/content/166/1/29.full.pdf+html>

Dalgard, O. S. og Thapa, S. B.(2007): *Immigration, social integration and mental health in Norway, with focus on gender differences*. 3:24, s. 1-10 Hentet 1.11.2012

<http://www.cpementalhealth.com/content/3/1/24>

Daugstad, Gunnlaug (red) (2008): *Innvandrere og innvandring 2000*. Statistisk Sentralbyrå. Oslo. Hentet 13.11.2012

<http://www.ssb.no/a/publikasjoner/pdf/sa103/sa103.pdf>

De Fina, A. (2003): *Identity in narrative: A study of immigrant discourse*. Vol.3. Amsterdam: John Benjamins.

Djuve, A.B. og Hagen, K.(1995): *Skaff meg en jobb!- Levekår blant flykninger i Oslo*. Oslo: Fafo- rapport. Vol.184. Falch trykk.

Djuve, A.B.(1999): *Integrering- Etniske minoriteter og de nordiske velferdsstatene..* Oslo: Fafo-rapport. Vol. 304.

<http://www.fafo.no/pub/rapp/304/304.pdf>

Djuve, A. B. and Kavli, H. C. (2000): *Styring over eget liv. Levekår og flytteaktivitet blant flykninger i lys av myndighetenes bosettingsarbeid*. Oslo: Fafo- rapport. Vol. 334.

Djuve, A.B. og Friberg, J. H.(2004): *Innvandring og det flerkulturelle samfunn*. Oslo: Fafo-rapport 2004:32. Hentet 13.10.2012

<http://www.fafo.no/pub/rapp/756/756.pdf>

Enget, Vegar (2006): *Vil du hilse på Edwan? En studie av sosial integrasjon av flykninger i Årstad og sentrum bydel, Bergen*. Universitet i Bergen Masteroppgave ved institutt for sosiologi.

Eriksen, T. H. (red.) (1997): *Flerkulturell forståelse*. Oslo: Tano Aschehoug.

Eriksen, T. H. (red.) (2001): *Flerkulturell forståelse*. Oslo: Universitetsforlaget.

Falck, Gerhard (2001): *Stigma: How we treat Outsiders*. New York: Prometheus Books.

- Fekjær, Silje Noack (2006): *Utdanning hos annengenerasjon etnisk minoriteter i Norge. Tidsskrift for samfunnsforskning*. Vol 47 nr 1, s. 57-93. Oslo: Norges forskningsråd.
- Fuglestad, F. (2006): *Latin- Amerika og Karibiens historie*. Oslo: Cappelen Akademisk Forlag.
- Fuglerud, Øyvind (1996): *Fremmedarbeider, flyktning, asylsøker; norsk forvaltning, sosialt rom og kulturell identitet. Tidsskrift for samfunnsforskning*. Vol. 4, s. 485-503.
- Goffman, Erwing; oversatt av Kari og Kjell Risvik (1992): *Vårt rollespill til daglig : en studie i hverdagslivets dramatik*. Oslo: Pax.
- Goffman, Erwing; på dansk ved Brian Gooseman (2000): *Stigma : om afvigerens sociale identitet*. Oslo: Pensumtjenesten.
- Goffman, Erwing (1963): *Stigma: notes on the management of spoiled identity*. New York: Simon og Schuster.
- Grønseth, A.S. (2006): *Lost selves and lonely persons: experiences of illness and well-being among Tamil refugees in Norway*. Doktoravhandling. NTNU, Trondheim.
- Gulbrandsen, L. M (red.)(2009): *Oppvekst og psykologisk utvikling: innføring i psykologiske perspektiver*. Oslo: Universitetsforlaget.
- Gullestad, M. (2006): *Plausible Prejudice. Everyday Experiences and Social Images of Nation, Culture and Race*. Oslo: Universitetsforlaget.
- Halvorsen, Knut (2005): *Ensomhet og sosial isolasjon i vår tid*. Oslo: Gyldendal Akademisk.
- Hamberger, A. (2009): *Thematic articles- Identity, integration and citizenship: Immigrant integration: Acculturation and social integration*. Journal of identity and migration studies, Vol.3, nr 2, s.2- 22. Hentet 5.11.2012
- http://e-migration.ro/jims/Vol3_no2_2009/HAMBERGER_JIMS_Vol3_No2_2009.pdf
- Hewitt, J.P. (2007): *Self and Society- A symbolic interactionist social psychology*. Boston: Allan and Bacon.

Hirsch, A. A (2010): *Sosialhjelpsmottakere blant innvandrere 1999-2002, 2005-2008*. Oslo: Statistisk Sentralbyrå. Hentet 12.11.2012

http://www.ssb.no/a/publikasjoner/pdf/rapp_201035/rapp_201035.pdf

Iversen, Kristin (2004): *Sosial integrasjon av flykninger. En studie med utgangspunkt i flyktningeguiden i Bærum*. Universitet i Oslo: Hovedoppgave ved institutt for sosiologi og samfunnsgeografi.

Jacobsen, Dag Ingvar (2000): *Hvordan gjennomføre undersøkelser? Innføring i samfunnsvitenskapelig metode*. Kristiansand: Høyskoleforlaget.

Korac, Maja (2003): *Integration and how we facilitate it: A comparative study of settlement experiences of refugees in Italy and the Netherlands*. London: Sociology (BSA), 37 (1), s.51- 68
<http://roar.uel.ac.uk/665/1/Korac%2C%20M.%282003%29%20Sociology%2037%281%29%2051-68.pdf>

Korac, Maja (2009): *Remaking home : reconstructing life, place and identity in Rome and Amsterdam*. New York: Berghahn Books.

Korsnes, O., Andersen, H. og Brante, T.(1997): *Sosiologisk Leksikon*. Oslo: Universitetsforlaget.

Kvale, Steinar (2002): *Det kvalitative forskningsintervju*. Oslo: Gyldendal Norsk Forlag.

Kvale, S. og Brinkmann, S.(2009): *Det kvalitative forskningsintervju*. Oslo: Gyldendal Akademisk.

Lauglo, Jon (2010): *Unge fra innvandrerfamilier og sosial kapital for utdanning*. Oslo: Norges forskningsråd.

Larsson, S. (2005): *Om kvalitet i kvalitative studier*. Linköping: Nordisk Pedagogikk nr. 4, (25), 1, s.16- 35. Hentet 11.11.2012

<http://www.diva-portal.org/smash/get/diva2:245080/FULLTEXT01.pdf>

Levin, Irene. og Trost, Jan (1996): *Å forstå hverdagen : med et symbolsk interaksjonistisk perspektiv*. Oslo: Tano.

Levin, Irene og Trost, Jan (2005): *Hverdagsliv og samhandling: med et symbolsk interaksjonistisk perspektiv*. Bergen: Fagbokforlaget.

Liamputtong, Pranee (2010): *Performing qualitative cross-cultural research*. Cambridge: Cambridge University Press.

Lødding, Berit (2003): *Ut fra videregående- Integrasjon i arbeid og utdanning i det første Reform 94- kullet*. Oslo: NIFU- rapport 2003/1. Hentet 12.2.2013

<http://www.nifu.no/files/2012/11/NIFUrapport2003-1.pdf>

Mahendran, P. N. (2011): *Fører utdanning til integrering?- en empirisk studie om tamilske jenter i høyere utdanning*. Universitet i Oslo: Masteroppgave i pedagogikk.

<https://www.duo.uio.no/bitstream/handle/10852/30580/Mahendran-master.pdf?sequence=2>

Malterud, Kirsti (2003): *Kvalitative metoder i medisinsk forskning: en innføring*. Oslo: Universitetsforlaget.

Manson, Tom (2001): *Stigma and social exclusion in healthcare*. London: Routledge.

Mead, Georg Herbert; oversatt av Willert, S. (2005): *Sindet, selvet og samfundet: fra socialbehavioristisk standpunkt*. Oslo: Akademisk Forlag.

Mico, R.T., Pupo, M.S.og Velasquez, B. B. (2006): *La cultura latinoamericana debe seguir tomando conciencia de si misma*. Miami: El latinoamericano. Hentet 12.12.2012

<http://www.ellatinoamericano.net/articulos/cultura/cultura031.htm>

Nerland, S. M.(2008): *Ikke-vestlige innvandreres forhold til arbeidsmarkedet, utdanning og velferdsordninger i ulike livsfaser*. Statistikk Sentralbyrå. Hentet 12.12.2012

http://www.ssb.no/emner/06/01/rapp_200826/rapp_200826.pdf

NOU (1995:5): *Norsk sør politikk for en verden i endring*. Oslo:Statens forvaltningstjeneste. Hentet 2.10.2012

<http://www.regjeringen.no/Rpub/NOU/19951995/005/PDFA/NOU199519950005000DDDPDFA.pdf>

NOU (2000:14): *Frihet med ansvar- om høyere utdanning og forskning I Norge*. Oslo: Statens forvaltningstjeneste.

<http://www.regjeringen.no/Rpub/NOU/20002000/014/PDFA/NOU200020000014000DDDPDFA.pdf>

NOU (2011:14): *Bedre integrering. Mål, strategier, tiltak*. Oslo: Statens forvaltningstjeneste. Oslo. Hentet 11.10.2012

<http://www.regjeringen.no/pages/16634493/PDFS/NOU201120110014000DDDPDFS.pdf>

Phinney, J. S. (2003): *Ethnic identity and acculturation*. I Chun, K., Organista, P. og Marín, G (Red.): *Acculturation: Advances in theory, measurement, and applied research*. Washington DC: American Psychological Association, s 63-82.

Ringdal, Kristen (2007): *Enhet og mangfold. Samfunnsvitenskapelig forskning og kvantitativ metode*. Bergen: Fagbokforlaget.

Roberts, Brian (2006): *Micro social theory*. New York: Palgrave Macmillan.

Schiefloe, Per Morten (1992): *Sosiale nettverk*. I Fyrand, Live (red): *Perspektiver på sosiale nettverk*. Oslo: Universitetsforlaget, s.17-47.

Statistisk Sentralbyrå (2003): *Inngåtte ekteskap, etter kvinnens og mannens statsborgerskap*. Hentet 15.03.2013

<https://www.ssb.no/a/kortnavn/ekteskap/arkiv/tab-2004-09-17-12.html>

Statistisk sentralbyrå (2004): *Ekteskapsinnvandring- Flere nordmenn enn innvandrere finner ektefelle i utlandet*. Hentet 15.3.2013

<http://www.ssb.no/befolkning/artikler-og-publikasjoner/flere-nordmenn-enn-innvandrere-finner-ektefelle-i-utlandet>

Statistikk Sentralbyrå (2008:4): *Hva skal «innvandreren» hete?* Samfunnspeilet. Hentet 16.1.2013

<http://www.ssb.no/samfunnsspeilet/utg/200804/14/index.html>

Statistisk Sentralbyrå (2012): «innvandrere og norskfødte med innvandrerforeldre». Hentet 9.1.2013

<http://www.ssb.no/innvbef/>

Thagaard, Tove (2003): *Systematikk og innlevelse- en innføring i kvalitativ metode*. Bergen: Fagbokforlaget.

Tjora, Hagen Aksel (2010): *Kvalitative forskningsmetoder i praksis*. Oslo: Gyldendal Akademisk.

Valenta, Marko (2008): *Finding friends after resettlement. A study of the social integration of immigrants and refugees, their personal networks and self-work in everyday life*. Doktoravhandling. NTNU, Trondheim.

Valenta, Marko og Berg, Berit (2009): *Integrering av lærere med innvandrerbakgrunn i det norske skolesystemet.. Norsk tidsskrift for migrasjonsforskning* Vol. 2, s. 7- 23.

<http://tapir.pdc.no/pdf/NTMF/2009/2009-02-2.pdf>

Valenta, Marko (2008): *Hindringer for sosial integrering av innvandrere i arbeidslivet*. I søkelys på arbeidslivet 3/2008. Institutt for samfunnsforskning. Oslo: Lobo Media, s.355-366

Villund, Ole (2008): *Riktig yrke etter utdanning?- En registerbasert undersøkelse om kompetanse og arbeidsoppgaver hos ansatte med innvandrerbakgrunn*. Oslo.:Statistisk Sentralbyrå.. Hentet 15.11.2012

http://www.ssb.no/emner/06/01/rapp_200837/rapp_200837.pdf

Widerberg, Kari: oversatt av Kari Bolstad (2001): *Historien om et kvalitativt forskningsprosjekt: en alternativ lærebok*. Oslo: Universitetsforlaget.

Zubieta, E., Fernandez, I. med fl. (1998): *Cultura y emocion en America*. Universidad de Buenos Aires m.fl., s. 1-24 Hentet 10.12.2012

<http://www.uned.es/dpto-psicologia-social-y-organizaciones/paginas/profesores/Itziar/Boletin98.pdf>

Vedlegg 1

Samtykkeerklæring

Samtykkeerklæring om deltakelse i undersøkelsen ”Innvandrerens møte med nordmenn - en undersøkelse om latinamerikanernes sosiale integrering i det norske samfunnet”.

Denne undersøkelsen handler om innvandrernes sosiale integrering i det norske samfunnet. Jeg er meget interessert i å finne ut hvordan innvandrere opplever sosial integrasjon, og hvordan dette kan forstås ut i fra ulike forklaringsmodeller.

Undersøkelsen er meldt til Personvernombudet for forskning, Norsk samfunnsvitenskapelig datatjeneste (NSD), og selv om du velger å delta, har du rett til å trekke deg underveis, uten begrunnelse, og be om å få slettet de opplysninger som er registeret om deg.

Intervjuet vil bli tatt opp på diktafon. Spørsmålene som skal stilles dreier seg om sosial integrering i det norske samfunnet, vennskap, fritid, identitet og din opprinnelige bakgrunn. Alle opplysninger om deg vil bli behandlet konfidensielt, dvs. at ingen personopplysninger som kommer meg frem i forbindelse med undersøkelsen vil være tilgjengelig for andre. I publikasjonen av undersøkelsen vil kun anonymiserte opplysninger bli gitt ut. Etter at undersøkelsen blir godkjent vil alle opplysninger som kan bidra til å identifisere deltakerne bli slettet, dette kommer til å skje innen utgangen av 2013.

Hvis det er noe du lurer på kan du gjerne kontakte meg via mobiltelefon eller e-post nedenfor. Du kan også kontakte min veileder Marko Valenta ved Institutt for helsevitenskap og sosialt arbeid på telefonnummer 73 59 15 42.

Med vennlig hilsen

Carolina Villarroel
Masterstudent ved NTNU
Institutt for helsevitenskap og sosialt arbeid.
Telefon: 922 31 326
e-post: villarro@stud.ntnu.no

Jeg har lest informasjonen ovenfor og samtykker i å delta i undersøkelsen

Dato

Underskrift

Vedlegg 2

Intervjuguide

1. Kjønn
2. Alder
3. Opprinnelse
4. Jobb/ utdanning?
5. Hvor mange år har du bodd i Norge?
6. Opplever du det norske språket som vanskelig?
7. Har du familie i Norge?
8. Trives du i Norge? Hvorfor/ hvorfor ikke?
9. Hvordan ser du på det norske samfunnet?
10. Opplever du at du har tilpasset deg det norske samfunnet?
11. Hva forstår du med integrering?
12. Føler du deg integrert i det norske samfunnet? På hvilken måte?
13. Har du opplevd det som vanskelig å integrere deg? Hvorfor/hvorfor ikke?
14. Har du mange venner og bekjente fra Latin-Amerika?
15. Hvordan beskriver du det latinamerikanske miljøet?
16. Har du norske venner?
17. Hva syns du om nordmenn?
18. Hvem foretrekker du å tilbringe fritiden din med, og hvorfor?
19. Hvordan definerer du din identitet? Norsk eller opprinnelig bakgrunn.
20. Opplever du at du forholder deg til to kulturer?
21. Er det noe du vil tilføye?

Vedlegg 3

Norsk samfunnsvitenskapelig datatjeneste AS
NORWEGIAN SOCIAL SCIENCE DATA SERVICES

Haskeliveggen gate 29
N-5007 Bergen
Norway
Tel: +47 95 58 21 47
Fax: +47 95 58 96 50
nsd@nsd.uib.no
www.nsd.uib.no
Org.no: 985 221 884

Marko Valenta
Institutt for sosialt arbeid og helsevitenskap
NTNU
7491 TRONDHEIM

Vår dato: 05.06.2012

Vår ref: 30752157LI

Deres dato:

Deres ref:

TILBAKEMELDING PÅ MELDING OM BEHANDLING AV PERSONOPPLYSNINGER

Vi viser til melding om behandling av personopplysninger, mottatt 23.05.2012. All nødvendig informasjon om prosjektet forelå i sin helhet 04.06.2012. Meldingen gjelder prosjektet:

30722	<i>Innsamlings møte med nordmenn. En undersøkelse om latinamerikanernes sosiale integrering i det norske samfunnet</i>
Behandlingsansvarlig	NTNU, ved institusjonens øverste leder
Daglig ansvarlig	Marko Valenta
Student	Carolina Villarroel

Personvernombudet har vurdert prosjektet og finner at behandlingen av personopplysninger er meldepliktig i henhold til personopplysningsloven § 31. Behandlingen tilfredsstiller kravene i personopplysningsloven.

Personvernombudets vurdering forutsetter at prosjektet gjennomføres i tråd med opplysningene gitt i meldeskjemaet, korrespondanse med ombudet, eventuelle kommentarer samt personopplysningsloven og helseregisterloven med forskrifter. Behandlingen av personopplysninger kan settes i gang.

Det gjøres oppmerksom på at det skal gis ny melding dersom behandlingen endres i forhold til de opplysninger som ligger til grunn for personvernombudets vurdering. Endringsmeldinger gis via et eget skjema, http://www.nsd.uib.no/personvern/forsk_stud/skjema.html. Det skal også gis melding etter tre år dersom prosjektet fortsatt pågår. Meldinger skal skje skriftlig til ombudet.

Personvernombudet har lagt ut opplysninger om prosjektet i en offentlig database, <http://www.nsd.uib.no/personvern/prosjektoversikt.jsp>.

Personvernombudet vil ved prosjektets avslutning, 31.12.2013, rette en henvendelse angående status for behandlingen av personopplysninger.

Vennlig hilsen

Vigdís Namsvétt Kvalheim

Lis Tenold

Lis Tenold tlf: 55 58 33 77

Vedlegg: Prosjektvurdering

Kopi: Carolina Villarroel, Orrevegen 19, 7088 HEIMDAL

Ansvarspersoner / Contact Officers

NSD, Helsevitenskapelig fakultet, Postboks 1035 Blindern, 0315 Oslo, Tlf: +47 22 85 52 11, nsd@uio.no
NSD, NTNU, Helsevitenskapelig fakultet, Postboks 7491 Trondheim, Tlf: +47 73 59 19 07, nsd@ntnu.no
NSD, UiB, Helsevitenskapelig fakultet, Postboks 5007, 5017 Bergen, Tlf: +47 55 58 21 47, nsd@uib.no

Personvernombudet for forskning

Prosjektvurdering - Kommentar

Prosjektnr: 30732

Det gis skriftlig informasjon og innhentes skriftlig samtykke. Personvernombudet finner skrevet mottatt 04.06.2012 godt utformet.

Innsamlede opplysninger registreres på privat pc. Personvernombudet legger til grunn at bruk av privat pc er i tråd med NTNU sine rutiner for datasikkerhet.

Innsamlede opplysninger anonymiseres og lydbåndopptak makuleres ved prosjektslutt, senest 31.12.2013. Med anonymisering innebærer at navnelister slettes/makuleres, og ev. kategorisere eller slette indirekte personidentifiserbare opplysninger. Ved publisering vil ingen enkeltpersoner kunne gjenkjennes.